

TEHETSÉGMŰHELY 5.

TEHETSÉGBARÁT INTÉZMÉNYI TANULÁSI KÖRNYEZET

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tehetségműhely 5.

Tehetségbarát intézményi tanulási környezet

Tehetségműhely

Sorozatszerkesztő: Elter András, Sinka Edit
Kiadja a Nemzeti Tehetség Központ

Készült a „Tehetségek Magyarországa” című, EFOP-3.2.1.-15-2016-00001 kódszámú, kiemelt projekt keretében.

Tehetségműhely 5.

Tehetségbarát intézményi tanulási környezet

Nemzeti Tehetség Központ
Budapest, 2020

Felelős szerkesztő: Elter András
Szerzők: Rapos Nóra, Lénárd Sándor

Lektor: Kaposi József

© Rapos Nóra, Lénárd Sándor, 2020

© Nemzeti Tehetség Központ, 2020

A kötet szakmai tartalmának összeállítása az EFOP 3.2.1-15-2016-00001 Tehetségek Magyarországa című projektben, a Nemzeti Tehetség Központ és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar között fennálló szakmai együttműködés keretében történt.

ISBN 978-615-80900-8-7

Kiadja a Nemzeti Tehetség Központ Nonprofit Kft. (1134 Budapest, Váci út 49.)
Felelős kiadó: Dr. Lantos Krisztina
Tipográfia, tördelés, borító: Kovács Zoltán

TARTALOM

ELŐSZÓ	10
Szakirodalmi áttekintés	11
A kutatás témakörei	13
KUTATÁSI KÉRDÉSEK	15
KUTATÁSI STRATÉGIA, MÓDSZEREK	16
Kvantitatív kutatás	16
Kvalitatív kutatás	20
Kvantitatív kutatás	22
Kvalitatív kutatás	23
AZ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA	26
Az eredmények bemutatása a vizsgálat fő fókuszai alapján	26
A tehetséggondozás célja	28
A tehetséggondozás rendszere	33
A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés	52
A szereplők támogatása	62
DISZKUSSZIÓ	69
HIVATKOZOTT IRODALOM	77
MELLÉKLETEK	80
1. sz. melléklet: Dokumentumelemzési szempontsor	80
2. sz. melléklet: Vezetői interjú	81
3. sz. melléklet: Pedagógusinterjú	83
4. számú melléklet: A vezetői interjú nyílt kérdéseinek kódrendszere	85
5. sz. melléklet: A dokumentumelemzésre kiválasztott intézmények listája	87
6. sz. melléklet: A dokumentumelemzés összefoglalói intézményenként	88
7. sz. melléklet: A fókuszcsoporthoz tartozó interjú összesített szövege	137
8. sz. melléklet: Vezetői kérdőív	148

TÁBLÁZATOK

1. táblázat. A kutatási kérdések és a kérdőív kérdések kapcsolata	17
2. táblázat. Intézménytípusok szerinti megoszlás	22
3. táblázat. Összevont intézménytípusok szerinti megoszlás	23
4. táblázat. Tehetségfejlesztéshez, tehetséggondozáshoz kapcsolódó képzettség	23
5. táblázat. A dokumentumelemzésbe bevont iskolák általános jellemzői	24
6. táblázat. Az interjúban részt vevő intézmények általános jellemzői	25
7. táblázat. A tehetséggondozás céljának értelmezése	28
8. táblázat. Miért fontos az Önök intézményében a tehetséggondozás? – vezetői rangsor	29
9. táblázat. Melyek a tehetséggondozás legfontosabb céljai az Ön véleménye szerint? –pedagógus-kérdőív	29
10. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetség- gondozással kapcsolatos állításokkal (a középérték 2,5) – pedagógus- és vezetői kérdőív	30
11. táblázat. A tehetséggondozás rendszerének vizsgálata	33
12. táblázat. Milyen tehetséggondozó pályázatokon, programokban vesznek/vettek részt az elmúlt 5 évben?	35
13. táblázat. Tehetséggondozó pályázatokon, programokban való részvétel az elmúlt 5 évben intézménytípus szerint	36
14. táblázat. A tehetséggondozás formái az adott intézményben	36
15. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetség- gondozással kapcsolatos állításokkal – pedagógus- és vezetői kérdőív	37
16. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetséggondozással kapcsolatos állításokkal (a középérték 2,5) – pedagógus – és vezetői kérdőív	38
17. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetség- gondozással kapcsolatos állításokkal – pedagógus- és vezetői kérdőív	40
18. táblázat. Ön a munkája során hogyan tudja azonosítani a kiemelkedő képességű tanulókat? Az alábbiak közül válassza ki a három legfontosabbat! – pedagógus-kérdőív	41
19. táblázat. Milyen mértékben járulnak hozzá a kiemelten tehetséges tanuló sikeres előrehaladásához az alábbi tényezők (1 – meghatározó mértékben, 4 – egyáltalán nem járul hozzá) – vezetői kérdőív	42

20. táblázat. Mi okoz nehézséget a kiemelkedő képességű tanulókkal való foglalkozás során az Önök intézményében? – vezetői kérdőív	43
21. táblázat. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetséggondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében? – intézményi kérdőív	45
22. táblázat. A tehetséggondozáshoz kapcsolódó innováció fajtái	46
23. táblázat. A pedagógiai innováció típusa	47
24. táblázat. A pedagógiai innováció területei	47
25. táblázat. A pedagógiai innováció érintett szereplői Tudatos rendszerépítés	48
26. táblázat. A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásérteémezés vizsgálata	52
27. táblázat. Mennyire jellemzők a tehetséggondozó tevékenységekre az Ön által vezetett intézményben? (1 – Egyáltalán nem jellemző, 7 – Teljes mértékben jellemző – vezetői kérdőív	53
28. táblázat. A tehetséggondozás gyakorlata – pedagógus-kérdőív	55
29. táblázat. A tanulási folyamat tervezése, szervezése, támogatása – pedagógus-kérdőív	56
30. táblázat. A szereplők támogatásának vizsgálata	62
31. táblázat. A tehetséggondozás terén dolgozó pedagógusok számára mely támogatási formák érhetőek el az Önök intézményében az alábbiak közül? (1 – soha, 4 – mindig) – vezetői kérdőív	64
32. táblázat. A tehetséggondozás terén dolgozó pedagógusok számára, mely támogatási formák érhetőek el az Önök intézményében az alábbiak közül? (1 – soha, 4 – mindig) (átlag, szórás) – vezetői kérdőív	65
33. táblázat. Az Ön intézményében milyen mértékben akadályozzák a minőségi tehetségfejlesztő munkát a következők? (1 – alapvetően gondot jelent, 4 – egyáltalán nem jelent gondot) – vezetői kérdőív	66
34. táblázat. Mennyire fontosak Ön szerint a tehetségfejlesztő munkához az alábbiak? (1 – alapvetően fontos, 3 nem fontos) – pedagógus-kérdőív	68

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra. A tehetséges tanulók előrehaladásához hozzájáruló tényezők	43
2. ábra. Vezetők tehetséggondozással kapcsolatos tényezők értékelésének klaszteranalízise	50
3. ábra. Pedagógusok tehetséggondozással kapcsolatos tényezők értékeléseinek klaszteranalízise	51
4. ábra. A minőségi tehetséggondozást akadályozó tényezők klaszteranalízise	67
5. ábra. Hagyományos tehetségmodell	72
6. ábra. Átmeneti tehetségmodell	72
7. ábra. Adaptív tehetségmodell	73

ELŐSZÓ

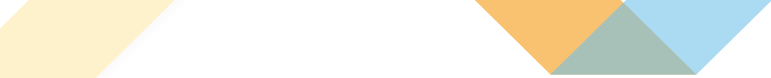
Kedves Olvasó!

A tehetségek felismerése és gondozása nemcsak lehetőség, hanem komoly feladat is egyben, akár a szakember, akár a szülő számára. Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hiszen hazánk bővelkedik a fiatal tehetségekben az élet minden területén: a tudományokban, művészetekben, sportban egyaránt.

A *Tehetségműhely* kiadványsorozat, amelynek ötödik kötetét tartja most a kezében, arra vállalkozik, hogy több tanulmányon keresztül, a legfrissebb szakirodalmat áttekintve, bizonyítékokon alapuló kutatások segítségével kísérelje végig a fiatalokat tehetségük felismerésétől a tehetséggondozáson át egészen a munkaerőpiacra lépésig. A sorozattal támogatni kívánjuk a tehetséggondozó szakemberek és döntéshozók munkáját, a tehetséges fiatalok és szüleik tájékozódását, a tehetség-támogató közeg megerősítését, valamint a tehetség-barát szemlélet elterjedését.

Hiszem, hogy a tehetséggondozás összetett világát együtt tudjuk csak feltérképezni, ahogyan együtt tehetjük a legtöbbet a tehetséges magyar fiatalok támogatásáért is. A kiadványsorozattal erre a közös gondolkodásra hívom most Önt is! Tegyük együtt a még tehetségesebb Magyarországot!

Novák Katalin
család- és ifjúságügyért felelős államtitkár

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉSRE ALAPOZOTT KUTATÁSI PROBLÉMA, TÉMAKÖRÖK

Szakirodalmi áttekintés

A tehetség értelmezése és a tehetséggondozás szemlélete jelentős változáson ment át nemzetközi térben (vö. GYARMATHY, 2013), amely változást a hazai gyakorlat kevésbé követett. A korábbi megközelítés alapjait adó fókuszpontok:

- fogalomértelmezése szűk intelligenciavizsgálatokon alapul, s ezért erősen kötődik a kognitív tehetségek támogatásához;
- a tehetséget homogén csoportként kezeli, így támogatásuk is szűk értelmezésű;
- hisz a tehetségek kiválaszthatóságában, mérésalapú, amelyet egyszeri akciókhoz köt;
- kompenzatorikus szemléletű abban az értelemben, hogy a tehetségek az oktatásban hiányokat szenvednek, és a tehetséggondozásnak ezt kell kompenzálni;
- a tehetséggondozást face to face akciónak tekinti, amelyben egy diák/diákcsoport és egy pedagógus vesz részt.

A következőkben azokat a főbb fókuszpontokat emeljük ki a szakirodalmi elemzés alapján, amelyek fontosak a tehetségbarát intézmény tanulásmódszereinek megértése, leírása szempontjából:

- 1) a tehetség **fogalmi** változásból következő módszertani változások, **a tehetséges tanuló értelmezése** (vö.: RAPOS Nóra, LÉNÁRD Sándor, 2017. *A tehetségbarát intézményi tanulási módszerek elméletének és gyakorlatának kutatása. Szakirodalmi összefoglaló*. Kézirat 2.2 és 3.1 fejezet);
 - 2) a tehetséges tanulót **támogató személyek**, kiemelten a pedagógus szerepe (vö.: *I. m.*, 3.2 és 3.3 fejezet);
 - 3) a **tehetséges diákok tanulási sajátosságai**, és az azokat támogató tantervi és módszertani környezet (vö.: *I. m.*, 3.4 és 3.5 fejezet);
 - 4) a **tehetséggondozó programok** szervezeti- és rendszerkörnyezete (vö.: *I. m.*, 3.2 és 3.6 fejezet).
1. A változás megalapozását hozó kutatási fejlemények gyökere a tehetségfogalom újraértelmezésében rejlik. Egyrészt többdimenzióssá válnak a tehetségfogalmak (pl. RENZULLI, 2005; vö. IQ-val azonosított értelmezés); megjelenik a többszörös különlegességet mutató tehetségek csoportja (dual, double, twice, multiple

exceptional). A változás fő üzenete mégis az, hogy a tehetség **nem statikus fogalom**, nem lezárt diszpozíció (GAGNÉ, 1999, 2000, 2003; STERNBERG és DAVIDSON, 2005), s ebből következően a tehetséggondozás, és annak támogatása egy változó és egyénhez igazodó rendszerszerű tanulási környezetben lehetséges (RENZULLI és REIS, 1986). Ebben a diák tanulását középpontba helyező pedagógiai gyakorlat olyan környezetet tud kialakítani, amelyben azok a tanulók is ki tudnak bontakozni, akikről a hagyományos iskolai szituációkban nem is derül ki a speciális mentális képességük.

Eltávolodnak továbbá a vizsgálatok a **tehetségek kategorizálásától**, inkább a tehetséges diák egyediségének megértése felé mutatnak. Hangsúlyosabbak lesznek – a **hatékony tanulási környezet megértése szempontjából** – a **tanulási sajátosságok**, és az azoknak kontextust adó társas kapcsolatrendszer szerepének megértése (KAO, 2011).

2. A pedagógusok meghatározó szerepére minden vizsgálat felhívja a figyelmet (ARCHAMBAULT és mtsai, 1993), bár kevés speciális kutatás zajlott ennek a szerepnek az értelmezésre. Ugyanakkor az egyre komplexebb tehetségfogalom-értelmezés, valamint a programok komplexitását kiemelő tehetséggondozó tevékenységek egyöntetűen arra mutatnak, hogy **a pedagógus rendszerelemként értelmezendő**. Ebből következően alapvetően **megváltozik** a kompenzatorikus szemléletből következő „csak” **tudásbővítő, tudásátadó szerepe**. Ezzel a szerepbővüléssel és -változással párhuzamosan új szereplők sora jelenik meg a tehetséggondozásban, akik között a közös és világos célmeghatározás, az együttműködés és az azt segítő kommunikáció szerepe felerősödik.
3. Kétségtelen, hogy a tehetségek kibontakozását támogató tanulási környezet kiemelt tényezője a tanterv. Egy-egy országban, intézményben működő tanterv viszont minden esetben lenyomata a tanulásról való nézeteknek, gyakorlatnak. **A tehetséggondozás szempontjából a szociokonstruktivista alapokon nyugvó, a tanulást egyéni és csoportos szinten értelmező megközelítéseket igazolják a kutatások**. E megközelítések tantervi jellemzői: a) extracurriculáris, túlnyúlik az általános tanterven; b) a megértés növelése érdekében használja az absztrakciót, a mélységet, a szélességet és a komplexitást; c) valódi problémákat hangsúlyoz, arra épül; d) rugalmasságot és változatosságot kínál; e) lehetővé teszi az önálló tanulás irányítását az egyéni érdeklődés mentén; f) szemléletváltást eredményez a fogalmi gondolkodás terén.

A tehetséggondozás jól ismert és gyakran alkalmazott módszertani repertoárja – gazdagítás, gyorsítás – valóban eredményesnek bizonyul. Ugyanakkor mind a hagyományos, mind a modernebb, online térben megvalósuló módszerek esetén hangsúlyozzák, hogy azok önmagukban a tanítási-tanulási folyamat átfogó értelmezése és támogatása nélkül eredménytelenek maradnak. Ennek értelmében a **módszertani elemeket is csak egy komplex tanulási környezet részeként lehet értelmezni** (COLANGELO és mtsai, 2004; GAVIN és mtsai, 2007; GUBBINS és mtsai, 2007; KULIK, 1992; REIS és mtsai, 2007; ROGERS, 1991; TIESO, 2002). Kiemelendő továbbá az **online tanulási tér megjelenése** a tehetséggondozásban, amely azonban nem helyettesíti a személyes támogatás és mentorálás elemeit.

4. Összességében megállapítható, hogy a **komplex programok célrendszerében hosszú távú fejlődésre, fejlesztésre épített tanulástámogatás szerepel;**

eltávolodnak a tehetséggondozás hagyományos értelemben vett, tanórákhoz kötött megközelítésétől, hisz csak ebben a szervezeti keretben nem lehet hatékony tehetséggondozást végezni, rendszerszerű megközelítésekre van szükség. Másrészt **bővül a tehetséggondozásban érintett szereplők köre és funkciója, megerősödik azok rendszerben történő értelmezése**. A pedagógus kiemelt szerepe megmarad, de hangsúlyosabb lesz az ő fejlődésük támogatása, valamint a szülők bevonása, a szereplők hálózatos tanulsnak biztosítása, a hálózati nézőpont (DAVIS és RIMM, 1985; KETTLER és mtsai, 2016; MEZŐ és HARMATINÉ, 2013). A **tanulás értelmezésben megerősödik az egyéni célok és előzetes tudás megismerésének szerepe; valamint a tanulástámogatás komplex formáinak** (HORAK és mtsai, 2017; GALLAGHER, 2009; HOCKETT, 2009; MAKER és NIELSON, 1995; SIEGLE és mtsai, 2013; VAN TASSEL-BASKA és STAMBAUGH, 2006); – beleértve az online tereket is – együttes alkalmazása.

Mindezekkel szemben a hazai gyakorlatot alapvetően jellemző mechanisztikus megközelítés – eltekintve néhány ettől eltérő programtól – iskolai keretek közé utalja a tehetséggondozást, s a pedagógus vagy pedagógusok egyszemélyi felelősségi körébe rendeli azt. Tovább erősíti az iskolai szelekció hatásrendszerét, mert maga a tehetséggondozás is szelektív szemléletűen működik (GYARMATHY, 2010a, 2010b, 2010c, 2013). Mindezek mellett azonban jelen vannak a hazai gyakorlatban olyan tehetségműhelyek, amelyek működése és módszertani kultúrája optimális és tehetségbarát tanulási környezetet jelent. **Cél, hogy országos képet kapjunk e változás elindulásáról, a jellemző hazai tehetségeket támogató tanulási környezetéről. A jelen kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy a tanulási környezet szempontjából és rendszerszerűen törekszik a témakör vizsgálatára.**

A kutatás témakörei

A döntően nemzetközi szakirodalmi kutatások és a hazai tehetséggondozás gyakorlatának értékelésére vonatkozó vizsgálatok alapján, a kutatás számára a legmeghatározóbb kérdések:

- Miként tud a nemzetközi szemléletváltáshoz hasonló irányt venni a hazai tehetséggondozás?
- Milyen modellek, jól működő hazai gyakorlatok, módszerek lelhetők fel az intézményi szintű tehetséggondozásban, amelyek hordozzák a tehetséggondozás fentebb bemutatott kutatási eredményekre támaszkodó értelmezését?

A szűkebb téma feltárásához – tehetségbarát intézményi tanulás módszereinek elmélete és gyakorlata – a kutatási eredmények alapján a tanulási módszerek helyett **a tanulási környezet fogalmat használjuk**¹, mert az jobban kifejezi azt a komplex rendszert, amely a tehetséges diákok tanulásának támogatást szolgálja. *Partnership for 21st Century Skills*

¹ A tanulási környezet magában foglalja a módszerek értelmezést is, ezek vizsgálatára, azonosítására külön hangsúlyt fektettünk.

(2017) szerint: „A tanulási környezet az a támogató környezet, amelyben minden feltétel adott ahhoz, hogy az emberek a lehető legjobban tanuljanak. A rendszer figyelembe veszi az egyéni tanulói sajátosságokat, és támogatja a pozitív emberi kapcsolatokat, amelyek szükségesek a hatékony tanuláshoz” (vö.: *Szakirodalmi összefoglaló* 2.1 fejezet). A tanulási környezet holisztikus megközelítései tehát magukban foglalják mind a tanulást, mind annak a környezetét, azaz a tanulás olyan ökoszisztémáját jelentik, amelyben a tanulási tevékenységek és a tanulás eredményei egyaránt megjelennek.

Mivel a kutatási eredmények egyértelműen jelzik, hogy a tehetséggondozás nem gyermek–pedagógus kontextusban értelmezendő tevékenység, így **vizsgálatunkat a szervezeti szinthez kötjük**, lehetőség szerint értelmezve annak kontextusát (program vagy rendszerelvárások) is.

A szakirodalmi összegzésben leírtak alapján elmondható, hogy a tehetségeket támogató tanulási környezet vizsgálatának fő fókuszai: 1) a támogatást megalapozó tehetségkép vagy tehetségértelmezés; 2) a támogatás kontextusa; 3) a támogató program vagy intézményi stratégia célja és strukturális sajátosságai; 4) a program vagy intézményi gyakorlat mögött meghúzódó tanulásértelmezés és gyakorlat; 5) a támogatók köre, szerepei és azok szakmai segítése. Mivel a kvantitatív vizsgálat keretei (kérdésszám) meghatározottak voltak, így a fent jelölt öt szempontot négy, az intézményi működés szempontjából jól megragadható kérdéskör köré szerveztük. Mindezek alapján vizsgálatunkban a tanulási környezet megértéséhez a következő nagyobb témaköröket rendeltük:

1. a tehetséggondozás célja,
2. a tehetséggondozás rendszere,
3. a tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés,
4. a szereplők és azok támogatása.

Az 1) támogatást megalapozó tehetségkép vagy tehetségértelmezés; 2) a támogatás kontextusának értelmezésére csak korlátozottan, a kvalitatív vizsgálat során van lehetőségünk.

KUTATÁSI KÉRDÉSEK

A téma szakirodalmának áttekintése alapján a tehetségbarát intézményi tanulás eredményes módszertani hátterének feltérképezéséhez az alábbi kutatási kérdések fogalmazhatók meg:

- Milyen intézményi és pedagógiai célok határozzák meg a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés hazai intézményi gyakorlatát?
- Hogyan határozza meg a tehetségfejlesztés intézményi és pedagógiai célja a pedagógusok tehetséggondozási, tehetségfejlesztési gyakorlatát?
- Mi jellemzi azt a tanulási környezetet, amiben a hazai pedagógusok tehetséggondozási, tehetségfejlesztési gyakorlata zajlik?
- Milyen modellek írhatók le a tehetségbarát tanulási környezet terén a hazai gyakorlatban?
- A támogatás milyen módjai segítik a pedagógusok tehetséggondozási, tehetségfejlesztési munkáját? Milyen támogatást látnak szükségesnek a pedagógusok?
- Hogyan alakítható ki olyan tanulási környezet, amely nyitott az eltérő sajátosságokkal, különböző területen tehetséget mutató diákok együttes nevelésére?
- Az intézményvezetők milyen módszerekkel tudják eredményesen támogatni a tehetséggondozásban érintett kollégákat, illetve milyen eszközökkel tudják a modern tanulási környezet kialakítását elősegíteni az intézményekben?

KUTATÁSI STRATÉGIA, MÓDSZEREK

A társadalomtudományi kutatásokban az utóbbi évtizedben végbement módszertani paradigmaváltás során a kvantitatív vagy kvalitatív kutatói preferencia helyett a módszerek kevert és együttes használata vált elfogadottabbá (GREENE és mtsai, 1989; HESSE-BIBER, 2010; KIRÁLY és mtsai, 2014). A tehetséges diákokat eredményesen támogató intézményi gyakorlat feltárására is **kevert típusú eljárást alkalmaztunk, magyarázó egymásra épülő felépítéssel** (KIRÁLY és mtsai, 2014).

Kvantitatív kutatás

A kvantitatív kutatás célja: adatgyűjtés a tehetséggondozás, -fejlesztés szereplőiről, folyamatiról, módszereiről, eszközeiről, a tehetségkibontakoztatás feltételeiről, a tehetséggondozás, -fejlesztés eredményességéről.

Alkalmazott módszer: a nagymintás kvantitatív kutatásban a pedagógusokat online kérdőívvel kérdezték meg, az igazgatókat személyes interjúval keresték meg a kérdezőbiztosok. Az adatfelvétel 2017 őszén zajlott, a tehetséggondozási feladattal a köznevelési törvény által megbízott intézmények reprezentatív, 10%-os mintáján.

Kérdőív:

- **Cél**
Az intézményvezetők, pedagógusok nagymintás kérdőíves adatfelvétele több kutatási témához, így a tehetségbarát tanulási környezet témaköréhez is gyűjtött adatokat, és ezt az adatfelvételt a teljes kutatás részeként bonyolítottuk le.
- **Kutatási kérdések**
Az alábbiakban összefoglaljuk, hogy a kutatási kérdéseinkre a kérdőív mely kérdéseiből gyűjtöttünk adatokat (*1. táblázat*).²

² A táblázatban a **V** jelölést az intézményvezetőkre, a **P** jelölést a pedagógusokra használjuk.

1. táblázat. A kutatási kérdések és a kérdőív kérdések kapcsolata

Kutatási fókusz	Kérdések
A tehetséggondozás célja	V.1. Miért fontos az Önök intézményében a tehetséggondozás?
	P.1. Melyek a tehetséggondozás legfontosabb céljai az Ön véleménye szerint?
A tehetséggondozás rendszere	V.2. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetséggondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében?
	V.3. Milyen hatással volt ez a szakmai megújulás a szervezetre, az iskolára?
	V.4. Mi okoz nehézséget a kiemelkedő képességű tanulókkal való foglalkozás során az Önök intézményében?
	V.5. Az Ön intézményében megtalálhatóak-e az alábbi formái a tehetséggondozásnak? Többet is választhat! <ul style="list-style-type: none"> – tehetséggondozó program – speciális osztály – speciális csoport – tantárgyi csoportbontás – tantárgyi fakultáció – heterogén tanulócsoporth differenciált fejlesztéssel – délutáni fejlesztő foglalkozások – tehetséggondozó tábor – egyéni foglalkozás tehetségekkel, mentorálás – egyéb, éspedig.....
	P.2. Ön a munkája során hogyan tudja azonosítani a kiemelkedő képességű tanulókat?
A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés	V.6. A következőkben állításokat fog olvasni, el kellene döntenie, hogy az Ön által vezetett intézményben mennyire jellemző a tehetséggondozó tevékenységekre. <ul style="list-style-type: none"> – a tanulási tartalmakat a pedagógusok a tanulókkal közösen alakítják ki – a sikeresebb továbbtanulásra készítik fel – valódi helyzetek, problémák megoldása áll a tanulás középpontjában – arra ösztönzik a tanulókat, hogy vállaljanak felelősséget a saját tanulásukért – kommunikációs és kritikai gondolkodási készségeket fejleszt – modern tanulási környezetben zajlik (nyitott terek, IKT használat) – a támogató légkör segíti a tanulók közötti kooperációt és az önismeret fejlődését

A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés	P.3. Ön szerint mi a leghatékonyabb módja a kiemelkedő képességű tanulók fejlesztésének?
	<p>P.4. Az alábbiakban a tanulási folyamat tervezésére, szervezésére, támogatására és értékelésére vonatkozó állításokat olvashat. Kérjük, értékelje, hogy mennyire jellemzők ezek a tehetséggondozás terén saját gyakorlatára.</p> <ul style="list-style-type: none"> – az azonos képességű tanulókat gyűjtöm egy csoportba – a tervezés előtt felmérem a tanulók előzetes tudását – az előző évek szaktárgyi versenyfeladatira építek – a tanulók bevonásával, érdeklődésük alapján határozom meg a tanulás céljait – a tantervi követelménynél, az átlagnál több ismeretet közvetítek a tanulóknak – egyéni fejlesztési tervet állítok össze a tanulóknak – a tanítási módszereim a problémamegoldásra fókuszálnak, és igazi kihívásokat jelentenek a tanulóknak – a tanítási módszereim a gyakorlást hangsúlyozzák, így a tanulók megismerhetik a jó válaszokat és megtanulhatják azokat – a tanítási módszereim bevonják a tanulókat a beszélgetésekbe és a vitatott problémák kritikus vizsgálatába
	<ul style="list-style-type: none"> – a gyors és hatékony haladás érdekében sokszor előadást tartok – a tanórán a tehetséges diákoknak több ismeretet adok át – törekszem arra, hogy a tanulók kisebb csoportokban dolgozzanak, és közösen találjanak megoldást egy problémára vagy feladatra – a tehetséges tanulóknak külön foglalkozásokat indítok, mert a tanórák feszített tempója erre nem ad lehetőséget – a tanórán eltérő tanulási utakat, feladatokat adok azoknak, akik átlagostól eltérő módon haladnak – diákok olyan feladatokon dolgoznak, amelyek teljesítéséhez legalább egy hét szükséges – a diákok olyan produktumot állítanak elő, amelyet valaki más fog használni – arra kérem a diákokat, hogy írjanak esszét, amelyben hosszabban kifejtik saját gondolataikat és érveiket – a tanulás során támogatom (ötletet adok, az értékelési szempontom része, stb.), hogy a tankönyvön túli forrásokat is használják tanulásukban – a tanulók elemzik és értékelik saját munkájukat – rendszeresen mérésekkel/ellenőrzéssel követem a gyerekek/tanulók egyéni fejlődését – rendszeresen adok visszajelzést a fejlődésről a gyerekek/tanulók számára – olyan programokba irányítom a tanulót, ahol szakszerűen tudnak foglalkozni vele – a tehetséges tanulók támogatása érdekében rendszeresen együttműködöm kollégáimmal
	P.5. Kérjük, fogalmazza meg azt a három legfontosabb dolgot, ami- ben egy tehetséges tanuló tanulásának támogatása eltér más tanuló tanulástámogatásától!

<p>A tehetség gondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés</p>	<p>P.6. Tehetség gondozó tevékenysége miképp oszlik meg a tanórai és tanórán kívüli tevékenységek közt?</p> <p>P.7. Tanórán kívül az alábbiak közül Ön milyen módon segíti a tanulók képességeinek kibontakozását?</p> <ul style="list-style-type: none"> – tanulmányi versenyekre való felkészítéssel – mentorálás, egyéni foglalkozás – személyre szabott, eseti tanácsadás – szakkör vezetése – önképzőkör, diákkör támogatása – vetélkedők, versenyek szervezése, rendezése – nyári programok szervezése – szabadidős kulturális programok szervezése – szabadidős sportprogramok szervezése – diákújság szerkesztésének támogatásával – iskolarádió szerkesztésének támogatásával – diákönkormányzat patronálásával – tanulmányi versenyekre való felkészítéssel – részvétel az Arany János Tehetség gondozó Program munkájában – részvétel az Útravaló program munkájában – részvétel a Tehetségpont munkájában – részvétel a Tehetség híd program munkájában – részvétel a Nemzeti Tehetség Programban – részvétel egyéb tehetség kibontakoztató programban – egyéb módon
<p>A szereplők és azok támogatása</p>	<p>V.7. A tehetség gondozás terén dolgozó pedagógusok számára mely támogatási formák érhetők el az Önök intézményében az alábbiak közül?</p> <ul style="list-style-type: none"> – intézmény vezető segítsége – intézményen belüli szakmai közösség – intézményen belül dolgozó speciális szakember – intézményen kívüli szakmai közösség – szaktanácsadó – külső speciális szakember – továbbképzés – munkaidő kedvezmény – anyagi elismerés – erkölcsi elismerés – egyéb, éspedig.....

A szereplők és azok támogatása	<p>P.8. Kérjük, állítsa sorrendbe, hogy Önnek mire lenne szüksége, hogy hatékonyabban tudja végezni a tehetséggondozó munkáját!</p> <ul style="list-style-type: none"> – a tehetséges tanulók tanulásáról szóló pedagógiai továbbképzés – szaktárgyi továbbképzés – magasabb anyagi juttatás, elismertség a tehetséggondozó munkáért – motiváltabb tanulók – iskolán belüli jobb együttműködés a tehetségek támogatása érdekében – külső szakember állandó segítsége, tehetséggondozó hálózati támogatás – jobb infrastrukturális feltételek, eszközellátottság – hatékonyabb együttműködés az érintett szülőkkel – intézményi szintű tehetséggondozási program kialakítása
--------------------------------	--

Kvalitatív kutatás

A kutatás célja: A nagymintás kvantitatív kutatás eredményei alapján adatgyűjtés azokban az intézményekben, amelyek tehetséggondozási gyakorlata innovatív és eredményes a feldolgozott adatok alapján. A tehetséggondozásban innovatív, eredményeket elérő intézmények tanulási környezetét feltárni, jellegzetességeit azonosítani, a feltároló jó gyakorlatokat leírni, modelleket alkotni.

Alkalmazott módszerek: A kvalitatív kutatásban több módszert is alkalmaztunk, amelyek kiegészítik egymást, illetve mélyfűrésra adtak lehetőséget.

Dokumentumelemzés:

- **Cél**

Annak feltárása, hogy az adott intézményben milyen tehetségkép a meghatározó, hogyan értelmezik a tanulói tehetséget, a tanulási környezetet; ehhez az elméleti alapozással megegyező szempontrendszert alakítottunk ki (1. sz. melléklet).

Félig strukturált vezetői és pedagógusinterjú:

- **Cél**

Annak feltárása, hogy a tehetséggondozás terén jelentős fejlesztéseket, innovációkat végző intézmények vezetése (2. sz. melléklet) és a tehetséggondozásban érintett pedagógus (3. sz. melléklet):

- hogyan gondolkodik a tehetségről és tehetséggondozásról?
- milyen szervezeti szintű módszerei és eszközei vannak ennek támogatására?
- milyen elvárásokat fogalmaz meg és milyen támogatást ad a tehetséggondozásban részt vevő pedagógusoknak?
- hogyan értelmezi a modern tehetségbarát tanulási környezetet?
- milyen problémákkal találkozik a tehetséggondozás terén?
- milyen fejlesztési javaslatai, ötletei vannak?

Fókuszcsoportos interjú:

- **Cél**

Annak feltárása, hogy tehetséggondozás terén hosszabb ideje eredményesen működő szaktanácsadók, szakértők hogyan jellemzik azokat az intézményeket (általános iskola, középiskola), ahol eredményes tehetségfejlesztés zajlik. A támogató személyek véleménye és tapasztalatai alapján a jól működő tehetségfejlesztésnek:

- milyen általános és speciális jellemzői vannak?
- milyen szervezeti szintű módszerei és eszközei működnek eredményesen?
- milyen a tehetségbarát, modern tanulási környezet?
- milyen problémákkal és ötletekkel találkozik a tehetséggondozás terén?

A MINTAVÁLASZTÁS ÉS AZ EGYES VIZSGÁLATOKHOZ KAPCSOLÓDÓ MINTA BEMUTATÁSA

A mintaválasztás és az adott minta főbb jellemzőinek bemutatására a módszerenként kerül sor.

Kvantitatív kutatás

A minta kiválasztását, a kutatás lebonyolítását, az adatok elsődleges feldolgozását, az adatbázis összeállítását külső megbízott cég végezte.

Kérdőív:

- **Mintaválasztás és minta**

A célcsoportot a köznevelési törvényben foglaltak szerint tehetséggondozási feladattal megbízott köznevelési intézmények vezetői és pedagógusai alkották. A minta a fenti intézmények 10%-ára terjedt ki, amely település- és iskolatípusra reprezentatív (2. és 3. táblázat).

2. táblázat. Intézménytípusok szerinti megoszlás

Intézménytípus	N	%
Általános iskola	231	48,2
Alapfokú művészeti iskola	66	13,8
Szakiskola	11	2,3
Szakközépiskola	29	6,1
Szakgimnázium	49	10,2
Gimnázium	57	11,9
Kollégium	36	7,5
Összesen	479	100

3. táblázat. Összevont intézménytípusok szerinti megoszlás

Intézménytípus	N	%
Általános iskola	231	48,2
Alapfokú művészeti iskola	66	13,8
Középiskola	146	30,5
Kollégium	36	7,5
Összesen	479	100

A vezetői kérdőívet az intézmény egészéről átfogó képpel rendelkező vezető válaszolta meg (N=479), a pedagógusminta az adott iskolából átlagosan négy főt jelentett. A pedagógus kérdőív kitöltésében résztvevő tanárok átlagéletkora 48,3 év (SD=8,7). A kitöltők nemének megoszlása, 78,7% nő (N=1113), 21,3% férfi (N=302). A megkérdezettek 53%-ának van 20 évnél több tanítási tapasztalata, 16%-nak van 0–10 év, 21%-nak pedig 11–20 év közötti munkatapasztalata. Emellett a megkérdezettek többsége 5. évfolyamon vagy afölött tanít. A tehetséggondozáshoz kapcsolódó formális képzettségüket a 4. táblázat összegzi.

4. táblázat. Tehetségfejlesztéshez, tehetséggondozáshoz kapcsolódó képzettség

Képzettség	Igen (N)	Igen (%)	Nem (N)	Nem (%)
Tehetségfejlesztő tanár	41	3,2	1270	96,8
Pedagógus szakvizsga	51	3,9	1239	96,1
Szakirányú továbbképzés	55	4,3	1275	95,7
Tanúsítvány	316	23,9	1009	76,1

A megkérdezett pedagógusok töredéke rendelkezik tehetségfejlesztéshez vagy tehetséggondozáshoz köthető szakképzettséggel, a kitöltőknek pedig mindössze 27,4%-a (N=386) vett részt az elmúlt 3 évben tehetséggondozás témájában bármilyen továbbképzésen.

Kvalitatív kutatás

Dokumentumelemzés:

- **Mintaválasztás**

A nagymintás vezetői interjú nyílt végű kérdése alapján választottunk ki 16 intézményt a kvalitatív kutatásban való részvételre. A kiválasztás alapja az volt, hogy az adott intézmény milyen módon illeszkedik a modern tehetséggondozási alapelvekhez, **mennyire jellemzi őket a tanulási környezet szempontjából komplex,**

szervezeti szintű megközelítés. (V.2. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetség-gondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében?; V.3. Milyen hatással volt ez a szakmai megújulás a szervezetre, az iskolára?) A nyílt kérdések kódolása során (4. sz. melléklet) a fentiekhez kötődően változókat alakítottunk ki, amelyek értékeit összesítve rangsort képeztünk. Az így kiválasztott 16 intézmény (5., 6. sz. melléklet) nyilvánosan hozzáférhető dokumentumai képezték az elemzés tárgyát: pedagógiai program, küldetésnyilatkozat, illetve amennyiben volt valamilyen dokumentum a tehetséggondozás rendszeréről, például honlap.

- **A minta**

A kiválasztott 16 iskola legfontosabb jellemzőit a 5. táblázatban foglaltuk össze.

5. táblázat. A dokumentumelemzésbe bevont iskolák általános jellemzői

Szempont	A minta jellemző adatai
Iskolatípus	Általános iskola: 6 db Általános iskola és művészeti iskola egyben: 2 db Művészeti iskola: 2 db Gimnázium 3 db Gimnázium és általános iskola egyben: 1 db Szakgimnázium: 2 db
Elhelyezkedés	Főváros: 5 db Vidék: 11 db

Félig strukturált vezetői és pedagógusinterjú:

- **Mintaválasztás**

A dokumentumelemzésbe bevont 16 intézmény közül 5 olyan intézményt választottunk ki, ahol a dokumentumok elemzése alapján a tanulási környezet szempontjából érdekes, komplex megoldások, fejlesztések vannak, ahol a tehetséggondozás intézményes gyakorlata a feltárt adatok alapján eredményesen működőnek tűnt.

Olyan pedagógussal került sor félig strukturált interjúra (intézményenként 1 fő), aki irányítja a tehetséggondozó munkát az intézményben, ha ilyen személy nem volt, akkor a vezető ajánlása alapján a tehetséggondozásban aktívan részt vevő pedagógust kerestük meg³.

- **A minta**

Az interjúzáshoz kiválasztott intézmények alakulását meghatározta az a tény, hogy nem minden iskola akart részt vállalni újabb adatfelvételben (6. táblázat).

³ Az interjúkat egyes esetekben a vezető és a pedagógus csak közösen vállalta.

6. táblázat: Az interjúban részt vevő intézmények általános jellemzői

Szempont	A minta jellemző adatai
Iskolatípus	Általános iskola: 3 db Gimnázium: 2 db
Elhelyezkedés	Főváros: 3 db Vidék: 2 db

Fókuszcsoportos interjú:

- **Mintaválasztás**

A rendelkezésre álló szakértői és szaktanácsadói adatbázisból a budapesti POK vezetőjével is egyeztetve választottuk ki azt az 5 főt, akikkel fókuszcsoportos interjúra került sor.⁴ A szélesebb körű mintavétel érdekében a kiválasztáskor az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- hosszabb ideje tevékenykedjenek szakértőként/szaktanácsadóként a tehetőség gondozás területén;
- különböző intézménytípusban legyenek jártasak (általános iskola, gimnázium, szakképző intézmény);
- az ország különböző régióiban tevékenykedjenek.

A válaszok összesített formában a 7. sz. mellékletben olvashatók.

⁴ Mivel az adatfelvétel a nyári időszakban (július) valósult meg, így telefonos beszélgetés után a kollégák közös drive felületen osztották meg egymással a véleményüket.

AZ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

Itt, az elméleti bevezetőben meghatározott kutatási fókuszok mentén mutatjuk be az adatokat. Minden alfejezetet a téma tárgyalását alapozó, módszerekhez rendelt kérdések összegzését tartalmazó táblázattal kezdünk. A cél az országos helyzetkép felvázolása, ezért minden esetben eltekintünk az egyes intézmények megnevezésétől.

Az eredmények bemutatása a vizsgálat fő fókuszai alapján

Bár a kutatás nem rendelkezett közös tehetségfogalommal, amely alapján a felépítése és viszonyítási keretei meghatározhatók, jelen vizsgálatnál fontosnak véltük jelezni a nemzetközi térben végbemenet fogalmi változást. Tanulmányunkban kiemeltük, hogy „...összességében úgy látjuk, hogy a tehetségfogalom jelentős változásokon ment át. Ennek a változásnak a fő üzenete, hogy a tehetség nem statikus fogalom, nem lezárt diszpozíció, s ebből következően a tehetséggondozás, s annak támogatása egy változó és egyénhez igazodó rendszerszerű tanulási környezetben lehetséges. Ebben a tanuló tanulását középpontba helyező pedagógiai gyakorlat olyan tanulási környezetet tud kialakítani, melyben azok a diákok is ki tudnak bontakozni, akikről hagyományos iskolai szituációkban nem is derül ki a speciális mentális képességük.” (Vö. RAPOS, LÉNÁRD, 2017, p. 5.)

A **tehetségértelmezés** megismerésére a dokumentumelemzés és az interjúk során volt alkalmunk, így ezek érvényessége csak erre a mintára vonatkozik. Az alábbi idézetek jól szimbolizálják, hogy az általunk vizsgált 16 dokumentum tehetségképe legfőképp a veleszületett diszpozíciók fejlesztését, valamint azok az átlagnál magasabb teljesítményben történő megjelenését azonosítják mint meghatározó értelmezési keretet.

A tehetség a velünk született adottságokra épülő , majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képesség. Mindenki van valamilyen tehetség. (Bozay Pál Német Nemzetiségi Nyelvtanító Általános Iskola, dokumentumelemzés)

...pszichológiai értelemben azt jelenti, hogy valaki egy tevékenységben vagy tevékenységkomplexumban az átlagosnál magasabb teljesítményre képes... (Lippai János Mezőgazdasági Szakképző Iskola, dokumentumelemzés)

...Szerintem az minősül tehetségnek, aki akár kisebb erőfeszítéssel is, olyan eredményeket tud elérni, amivel kiemelkedik a korcsoportjából, illetve a társai közül. Leginkább

igen, tehát ez a kiemelkedő tehetség. Vagy legalább olyan tehetséggel rendelkezik, amivel a szorgalmával kiegészülve tud kiemelkedni.

– És erre születni kell, vagy erre nevelhető egy gyermek?

Szerintem a tehetségre elsősorban születni kell, tehát a tehetségnek szerintem az a lényege elsősorban. De nagyon fontos az, hogy időben felismerjék, de nyilván szükséges a nevelés is, hiszen, hogy ha nincs a gyermek rászoktatva, vagy rátanítva arra, hogy dolgozzon is, hiszen a tehetségeshez azért kell az is, hogy fektessen bele munkát... (pedagógusinterjú)

...felmérjük a képességeket, megismerjük a gyermekeket, és azután kerül képesség szerinti csoportbontásba a tanítás, a tantárgy... (vezetői interjú)

Valamint ezt a szűk tehetségértelmezést erősítik a szaktanácsadói tapasztalatok is, melynek során alapvető problémának látják a „A tehetség szűk körű, egysíkú értelmezése – Tehetséggondozás és felzárkóztatás egységben kezelését. (fókuszcsoportos interjú).

...Általános probléma a nem Tehetségpont iskoláknál a tehetséggondozás témakörének NEM alapos ismerete. Többnyire a tanórákon a frontális oktatást részesítik előnybe, kissé mereven ragaszkodva a kerettanterv teljesítéséhez, így az egyéni odafigyelés, a differenciálás, az igazi tehetséggondozás elmarad. Nagyon sok esetben a tanulmányi versenyekre hegyezik ki a tehetséggondozást, ami korántsem egyezik meg az igazi tehetségfejlesztéssel. Jellemzően akadnak gyermekek ebben a körben, akiknek idejét a versenyekre való felkészülés teszi ki, mellőzve a már fent említett tehetséggondozáshoz tartozó módszertant. Bár jól teljesítenek, de nem feltétlenül irányul figyelem a valódi képességfejlesztésre... (fókuszcsoportos interjú)

A tehetségeket azonos csoportként kezelni a szakirodalom szerint épp oly téves megközelítés, mint az egyén belső diszpozícióinak szűk értelmezéshez kötni. A bemutatott **„actiotope modell” a tehetségre rendszerként tekint**, amelynek értelmében a tehetség értelmezésnek és a tehetséggondozásnak ennek a rendszernek a figyelembevételével kell történnie, a fókusz a környezettel való interakcióra helyezve (GYARMATHY, 2013, p. 4.).

7. táblázat. A tehetséggondozás céljának értelmezése

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdés
	Kérdőív kérdése
A tehetséggondozás célja	V.1. ⁵ Miért fontos, hogy az Önök intézményében megvalósuljon a tehetséggondozás?
	P.1. Melyek a tehetséggondozás legfontosabb céljai az Ön véleménye szerint?
	P. Közös attitűd skála elemei
	Interjú kérdései
	– Miért tartják fontosnak a tehetséggondozással való foglalkozást? – Milyen intézményi és pedagógiai célok határozzák meg a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés intézményi gyakorlatát?
	Dokumentumelemzés szempontjai
	Cél megfogalmazása – Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra? – Milyen előzményekre építenek? – Van-e s milyen adatelemzés a témában?

A tehetséggondozás céljának értelmezése alapvető fontosságú, hisz ez alakítja majd az intézményi programok tartalmát, szerkezetét, s végső soron az elvárt eredményét is. Az intézményvezetők véleménye szerint **a legfontosabb két szempont a diákok tanulásnak támogatáshoz kötődik** (1. segítse minden tanuló egyéni fejlődését; 2. az iskola tanulóinak érdeklődése, nyitottsága, terhelhetősége), valamint érzékelhető egy erős társadalmi felelősségvállalás a tehetséggondozás céljainak meghatározásában (3. az iskola missziója, társadalmi felelősségvállalás) (8. táblázat). **A szülői nyomás szerepe** a második ranghelyen a legfontosabb indokként jelenik meg, amely jól példázza azt a bonyolult hatásrendszert, amelyben egyszerre van jelen pedagógiai cél (legyen az belülről vezérelt meggyőződés vagy épp elvártak vélt szlogen), és a külső elvárásoknak történő közvetlen megfelelés igénye.

⁵ A táblázatban a **V** jelölést az intézményvezetőkre, a **P** jelölést a pedagógusokra használjuk.

8. táblázat. Miért fontos az Önök intézményében a tehetséggondozás? – vezetői rangsor

A tehetséggondozás fontossága	Első legfontosabb		Második legfontosabb		Harmadik legfontosabb		Összesen
	N	%	N	%	N	%	N
Versenyhelyzet a szomszéd iskolákkal	11	2,3	11	2,3	40	8,4	62
Fenntartói elvárás	2	0,4	12	2,5	16	3,4	30
Szülői nyomás	2	0,4	163	34,2	38	8,0	203
Az iskola tanulóinak érdeklődése, nyitottsága, terhelhetősége	126	26,4	137	28,7	115	24,3	378
Segítse minden tanuló egyéni fejlődését	233	48,7	18	3,8	54	11,4	305
Az iskola missziója, társadalmi felelősségvállalás	103	21,5	114	23,9	32	6,8	249
NV/NT	1	0,2	2	0,4	5	1	8
Összesen	478	100	477	100	474	100	–

A nagymintás pedagógus-kérdőív tanúsága szerint **a tanárok még erőteljesebben kapcsolódnak a diákok tanuláshoz támogatáshoz a tehetséggondozás céljának értelmezésekor**: az egyéni érdeklődés elmélyítését látják a legmeghatározóbbnak, amelyet követ a tanulók problémamegoldó készségének fejlesztése. Harmadik elemként már nem a tanulás támogatásának valamely értelmezését, hanem a továbbtanulás külső szempontját nevezik meg (9. táblázat).

9. táblázat. Melyek a tehetséggondozás legfontosabb céljai az Ön véleménye szerint? –pedagógus-kérdőív

Célok	Jelölte (N)	Jelölte (%)
A diákok minél jobb tanulmányi eredményének elérése.	91	6,4
A tanulók egyéni érdeklődésének/tudásának elmélyítése.	993	69,6
A külső méréseken (pl. kompetenciamérés), az intézmény tanulói jobb eredményeket érjenek el.	30	2,1
Diákjaink sikeres továbbtanulásának támogatása.	513	35,9
A tanulók problémamegoldó készségeinek fejlesztése, hogy felkészüljenek a társadalmi feladataik ellátására.	789	55,3
Az iskolánk vonzóvá váljon minél több jó képességű tanuló számára.	81	5,7

Célok	Jelölte (N)	Jelölte (%)
Jobb képességű diákok megkapják a külön tanulás lehetőségét.	381	26,7
A szaktárgyi tanulmányi versenyeken való jobb szereplés.	161	11,3
Tanórán kívüli tevékenységek biztosításával a tanulók szélesebb körének tanulási lehetőség biztosítása.	348	24,4
A tanórákon sikertelen tanulók számára iskolai sikerek nyújtása délutáni tevékenységekkel.	156	10,9

A célokban kevésbé meghatározóak a külső mérésekhez, presztízshez vagy épp az osztályzatok javításához kötődő szempontok. A diákok tanulástámogatásának elsődlegességét erősíti a pedagógusoknak és vezetőknek azon véleménye, miszerint a tehetséggondozás célja erősen kötődik az erősségek fejlesztéséhez (10. táblázat).

10. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetséggondozással kapcsolatos állításokkal (a középérték 2,5) – pedagógus- és vezetői kérdőív⁶

Állítás	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
A tehetséggondozás célja, hogy a tanuló erős oldalait fejlessze.	3,4	3,2	0,7	0,7
A tehetséggondozás célja az, hogy a tanuló gyenge oldalait is fejlessze.	2,9	2,8	0,9	0,8

Az elemzett programok is mind érintik a tehetséggondozás céljának intézményi definiálását, teljesítve ezzel a szabályozásban előírt kötelezettségüket. A vizsgált programok tanulsága szerint **ma egy közoktatási intézmény két dolgot nevez meg a tehetséggondozás céljai közt:**

- **a minél korábbi diagnosztizálást,**
- **a felismert és azonosított tehetségek egyéni támogatását.**

...egy-egy tanuló erősségeinek felfedezését és ezáltal ismereteinek gyarapítását, képességei, készségei és kreativitásának fejlesztését... (Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola, dokumentumelemzés)

...tanulói személyiség feltérképezése, a tehetséges tanulók azonosítása, majd személyiségfejlesztés a tehetség kibontakoztatásához, utolsó lépésként pedig az intellektuális képességeinknek a lehető legmagasabb szintre való fejlesztése... (Lippai János Mezőgazdasági Szakképző Iskola, dokumentumelemzés)

⁶ A táblázatban az **SD** jelölést a szórásra, a **V**-t az intézményvezetőkre, a **P**-t a pedagógusokra használjuk.

A tehetséggondozás célja a gyermekek speciális képességeinek felfedezése, készségeik, képességeik kibontakoztatása, versenyképes, használható, gyakorlatias tudás átadása a tehetséges tanulók ösztönzése, továbbtanulásuk támogatása... (Kisfaludy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, dokumentumelemzés)

Ezt erősítik a vezetői interjúk szövegei is:

- *Mi az, amit igazán fontosnak gondolnak a tehetség, vagy miért gondolják fontosnak intézményszinten a tehetségfejlesztést?*
- *Nagyon sok gyerek nagyon okos és nagyon tehetséges, és nagyon szeretnénk, hogy az adottságaiknak megfelelő szintre jutnának el nyolcadikban. Tehát, hogy olyan szinten teljesítsenek, amilyenek az adottságaik és a képességeik. Ez a célunk.* (vezetői interjú)

A programok közti különbözőség az egyedi támogatás tartalmában fedezhető fel, amely leginkább az intézmény speciális jellegéből (sportiskola, művészeti iskola) adódik.

Mindez összecseng a fent bemutatott diagnosztikus elemeket hangsúlyozó, statikus fogalomértelmezéssel. A dokumentumok teljes elemzése kapcsán, de a célértelmezésnél is elmondható, hogy az intézmények kevésbé kibontott, sok tekintetben formális szövegben foglalták össze a tehetség fogalmáról, a tehetséggondozás céljairól gondolt intézményi elképzeléseiket, amely kétségessé teszi annak operatív, párbeszédre épülő megvalósítását.

Néhány esetben találtunk csak ettől eltérő megközelítést. Ezekben az intézményekben a fókusz sokkal inkább a tanulás (szociális tanulás értelemben is), fejlődés folyamatába ágyazott támogatásán volt, s nem egy lezárt tehetségdiszpozíció felfedezésén, diagnosztizálásán.

...elsősorban arra törekszünk, hogy a gyermekek/tanulók igényeinek megfelelő, egyéni adottságaikhoz igazodó, kiegyensúlyozott tanulmányi előre haladást és egészséges személyiségfejlődést biztosító iskola legyen, melynek alapértékei a bizalom, a feltétlen elfogadás és a hatékonyság (PP⁷ 5.). Pedagógiai célkitűzés a tanulók „életben való beválása” (PP 5.), valamint „hogy minden tanuló olyan nevelésben, oktatásban részesüljön, amelynek segítségével, egyenlő eséllyel indulhat felnőtt élete felé.” (PP 9.) Ennek érdekében a személyiség minél teljesebb kibontakoztatását tűzi ki legfőbb nevelési feladatául... (PP 12–13.) (Szegő Gábor Általános Iskola, dokumentumelemzés)

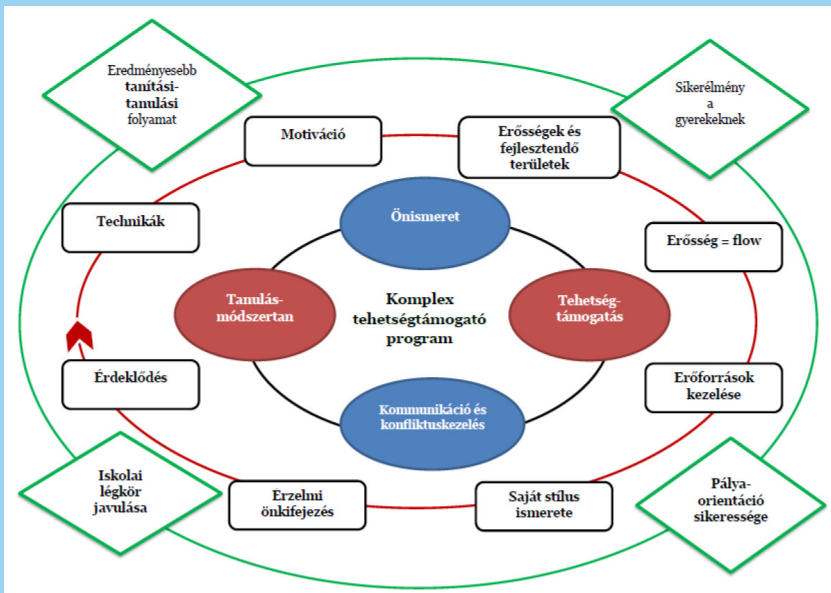
Jó gyakorlatok

Jó gyakorlatnak tekinthető a vizsgált intézmények közül az az egyetlen iskolában tapasztalat eljárás, ahol kifejtett modell alapján értelmezik a tehetséggondozás célját és rendszerét is (lásd keretes írás – *Komplex tehetségértelmezésre épülő célmeghatározás*)

⁷ A PP jelölés a Pedagógiai Programot jelenti.

Komplex tehetségértelmezésre épülő célmeghatározás

Az intézmény tehetséggondozó tevékenysége ellátása során saját tehetségprogramjára támaszkodik. A tehetségprogram a Pedagógiai program szerves részét képezi, a tehetséggondozást a személyiség (komplex) fejlesztéséhez köti (PP 3.3.3.6), és a tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységként definiálja (PP 10.3). Az iskola tehetségprogramját az ábra szemlélteti.

Az iskolai tehetség-támogatás rendszerében jelen lévő Tehetségműhely a tehetség-kutatáshoz -gondozáshoz és a tanuló egyéni tanulási stílusához, technikáihoz illeszkedő munkája (PP 10.3.2.).

Felmérés	<ul style="list-style-type: none"> • Érdeklődés feltérképezése • Tesztek felvétele (DISC - kommunikáció, motiváció; tanulási stílus; önismeret) • Visszajelzés, egyéni fejlesztés
Tanulásmódszertan - önismeret	<ul style="list-style-type: none"> • Tanulási stílusnak megfelelő technikák elsajátítása • Saját tehetségalkat megismerése, elfogadása • Kommunikációs eszköztár bővítése
Tehetségműhely	<ul style="list-style-type: none"> • Kettős karrier építése • Életkézségek fejlesztése • Reziliencia, rugalmas alkalmazkodás képességének fejlesztése

A Tehetségműhely működésében, működtetésében a legfontosabb ágens a mentor, aki a műhely munkájába tanévenként bekapcsolódó tanulók (20 fő) 5 fős csoportonkénti támogatásáért felelős, és „személyes odafigyeléssel, törődéssel segíti munkájukat a tanév során”. (PP 10.3.2, honlap: Mentorprogram). A szülők felelősségét és feladatát gyermekük tehetségének megismerésében és az iskola társadalmi kapcsolatainak ápolásában látja a gimnázium (PP 13.1.3, 13.2.3).

Kovács Pál Baptista Gimnázium, dokumentumelemzés

Valamint jó gyakorlatként értelmezhető e téren a Szegő Gábor Általános Iskola vezető interjújában elhangzott célmeghatározás, amely az iskola egész működését meghatározza:

...Hát egyszerűen nagyon a gyerekek személyiségének a fejlesztése. Ez az egyetlen egy dolog, hogy aztán a saját személyiségük úgy fejlődjön, hogy aztán bárhol, bármilyen területre mennek, megállhassák a helyüket, és ez a tehetséggondozás, ez egy önazonosság, önértékelés is, hogy mely területen a gyermeknek, egy olyan megerősítés, amiben a későbbiek során egy stabil lelki, én még azt mondom, hogy test, mert ugye a kettő együtt működik, erős személyiségük lesz a gyerekeknek.)... (vezetői interjú)

Összességében a tehetséggondozás céljainak megnevezésben a tanulók tanulásnak támogatása a leginkább kiemelt ok mind vezetői, mind pedagógus szinten. A célok tartalmi kibontása azonban statikus tehetségfogalom-értelmezést rejt, melyben maga a tanulói tanulás is „csak” egy tanár által vezetett diagnózis + tanári fejlesztés mintázatban rajzolódik ki.

A tehetséggondozás rendszere

11. táblázat. A tehetséggondozás rendszerének vizsgálata

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdés
A tehetséggondozás rendszere	Kérdőív kérdései
	V. Milyen tehetséggondozó pályázatokon, programokban vesznek/vettek részt az elmúlt 5 évben?
	V.2. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetséggondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében?
	V.3. Milyen hatással volt ez a szakmai megújulás a szervezetre, az iskolára?

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdés
A tehetség gondozás rendszere	V.4. Mi okoz nehézséget a kiemelkedő képességű tanulókkal való foglalkozás során az Önök intézményében?
	V.5. Az Ön intézményében milyen formái vannak a tehetség gondozásnak? Többet is választhat!
	P.2. Ön a munkája során hogyan tudja azonosítani a kiemelkedő képességű tanulókat?
	P. közös attitűd skála elemei
	Interjú kérdései
	Mutassa be a tehetség gondozás gyakorlatát az iskola mindennapi életében?
	– kik vesznek részt (külső-belső), hogyan
	– mi a tanuló szerepe
	– kinek mi a feladata
	– hol történik (óra, tanórán kívül, iskolán kívül)
	– mi történik ezeken a foglalkozásokon
	– miképp épül a tanul a megismerésére, diagnózis
	– hogyan értékeli
	– hogyan építenek a tehetséges diákok tudására, képességeire (iskolán kívüli is)
	– vannak-e egyéni tanulási utak
	Milyen speciális intézményi gyakorlata van a tehetség gondozásnak?
	Emeljen ki a tehetség gondozással kapcsolatos újítások közül néhányat, és meséljen róluk részletesebben: mondja el a keletkezésük, fejlődésük történetét. Ezeknél külön-külön mindegyiknél nézzük végig:
	– mennyire volt belső/külső
	– kik voltak a kulcsszereplők (ágensek)
	– milyen időbeni fejlődés, evolúció zajlott le
– melyek voltak gátló és segítő tényezők a keletkezésnél és később	
– történt-e terjedés (átadott, átvett elemek)	
– milyen volt az eredményességre gyakorolt hatás	
Miben változik meg a szülővel való kapcsolattartás, ha a diák tehetséges?	

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdés
A tehetséggondozás rendszere	Dokumentumelemzés szempontsora
	A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata
A tehetséggondozás rendszere	– Van-e a tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum, s az mit tartalmaz?
	– Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?
	– Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat? (lehet intézményen túli szereplő vagy család stb.). Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?
	– Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

Az intézményi tehetséggondozás rendszere alatt értettük annak vizsgálatát, hogy az iskolában milyen gyakorlata van a tehetséggondozásnak, kik vesznek részt, kinek mi a feladata e folyamatban. A pedagógus szerepének elemzését kiemelten kezeltük.

Az **intézményi** aktivitást, **gyakorlatot** mutatja a tehetséggondozó programokon, pályázatokon való részvétel (12. táblázat). Alapvető tendencia a nagy pályázatokhoz kapcsolódás, a top-down fejlesztési és támogatási stratégia jelenléte, ami egyben előrevetíti azok pályázathoz, programhoz kötöttségét.

12. táblázat. Milyen tehetséggondozó pályázatokon, programokban vesznek/vettek részt az elmúlt 5 évben?

Tehetséggondozó pályázat, program	Igen		Nem		NT/NV	
	N	%	N	%	N	%
Arany János Tehetséggondozó Program	103	21,5	367	76,8	8	1,5
Tehetséghidak	34	7,1	435	91,2	8	1,7
Útravaló	241	50,4	230	48,1	7	1,5
Tehetségútlevél	11	2,3	453	95,0	13	2,7
Tehetségpont	146	30,5	323	67,4	10	2,1
TÁMOP-os program – tehetséggondozás	184	38,8	270	57,0	20	4,2
Nemzetközi program – tehetséggondozás	109	23,0	348	73,4	17	3,6
Egyéb országos program	126	26,9	319	68,0	24	5,1
Egyéb helyi vagy regionális program	121	26,5	284	62,3	51	11,2

Általában elmondható, hogy az Útravaló és a tehetséggondozással kapcsolatos TÁMOP-os programok a legjellemzőbbek. Egyéb helyi programokat elsősorban az általános iskolák és a középiskolák neveztek meg. Az alapfokú művészetoktatási intézmények körében

a **Tehetségpont** a leggyakoribb, továbbá arányaiban a középiskolákban jellemzőbb a valamilyen nemzetközi tehetséggondozási programban való részvétel (13. táblázat).

13. táblázat. Tehetséggondozó pályázatokon, programokban való részvétel az elmúlt 5 évben intézménytípus szerint

Tehetséggondozó pályázat, program	Általános iskola (N=231)	Középiskola (N=145)	Alapfokú művészeti (N=65)	Kollégium (N=36)	Összesen
Arany János Tehetséggondozó Program	69	18	10	6	103
Tehetséghidak	11	16	6	1	34
Útravaló	114	99	13	15	241
Tehetségútleveél	3	5	1	2	11
Tehetségpont	53	56	29	8	146
TÁMOP-os program – tehetséggondozás	93	59	22	10	184
Nemzetközi program – tehetséggondozás	42	51	10	6	109
Egyéb országos program	53	44	20	9	126
Egyéb helyi vagy regionális program	63	37	18	3	121

Az intézményi tehetséggondozási rendszer kialakítása az előző alfejezetben látott célok alapján történik. A tehetséggondozáshoz kötődő intézményi célok (a diagnózisra épülő tanulók tanulásnak támogatása) megvalósításának szervezeti keretei **az intézményen belül döntően az egyén osztálytermi folyamatain kívül egyéni mentorálás és délutáni órák keretében zajlik, majd ezt követi a tantárgyi alapon szétválasztott, szelektív csoportalkotás** (14. táblázat). Az osztálytermen belül történő differenciálás az iskolák 67,6%-át jellemzi (vö. A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés alfejezet).

14. táblázat. A tehetséggondozás formái az adott intézményben

Tehetséggondozási formák	Igen		Nem		NT/NV	
	N	%	N	%	N	%
Tehetséggondozó program	226	47,3	246	51,5	6	1,2
Speciális osztály	100	20,9	374	78,1	5	1,0
Speciális csoport	193	40,3	277	57,8	9	1,9
Tantárgyi csoportbontás	348	72,7	124	25,9	7	1,4

Tehetség gondozási formák	Igen		Nem		NT/NV	
	N	%	N	%	N	%
Tantárgyi fakultáció	200	41,8	269	56,2	10	2,1
Heterogén tanulócsoport differenciált fejlesztéssel	324	67,6	146	30,5	9	1,9
Délutáni fejlesztő foglalkozások	408	85,2	65	13,6		
Tehetség gondozó tábor	198	41,3	275	57,4	6	1,2
Egyéni foglalkozás, mentorálás	417	87,1	60	12,5	2	0,4
Egyéb	28	5,9	448	93,7	2	0,4

A pedagógusok és az intézményvezetők is a tehetség gondozást **minden intézményre kiterjedő, intézményi alapfeladatnak látják**, amelyben az iskolának s magának a pedagógusnak komoly felelőssége van. S míg hangsúlyozzák saját szakmai felelősségüket, aközben határozottan képviselik abban a szülővel és más szervezetekkel történő párbeszéd jelentőségét és igényét. A személyes felelősségvállalás mértéke alacsonyabb támogatottságú, mint annak képviselete, hogy a tehetség gondozás közös feladat (15. táblázat).

15. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetség gondozással kapcsolatos állításokkal – pedagógus- és vezetői kérdőív⁸

Állítások	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
A tanár(ok)/iskola a felelős azért, hogy a tehetséges gyerek ne kallódjon el.	2,8	2,8	0,8	0,8
A sikeres tehetség gondozásra igazából csak speciális intézményekben van lehetőség.	1,6	1,9	0,8	0,8
A tehetség gondozás az iskola és a szülő közös feladata.	3,7	3,6	0,6	0,6
A tehetség gondozás extra szolgáltatás, amiért a szülőnek fizetni kell.	1,3	1,6	0,6	0,7
Fontosnak tartom az oktatásban közvetlenül nem érdekelt szervezetek/intézmények/szereplők bevonását az iskolai tehetség gondozási tevékenységekbe	3,3	3,1	0,7	0,7

Az intézményi dokumentumok vizsgálata megerősíti a célok kapcsán jelzett formális kidolgozottságot a **tehetség gondozás rendszerének** leírása terén is. Legfőképp **az iskola hagyományos világába illeszkedő programok, tevékenységek** (verseny, fakultáció,

⁸ A táblázatban az **SD** jelölést a szórásra, a **V**-t az intézményvezetőkre, a **P**-t a pedagógusokra használjuk.

szakkör, bontott csoportok, nívócsoportok, stb.) megnevezése és az **eredmények** versenyekhez, továbbtanuláshoz kötött jegyzéke, néhol elemzése jelenik meg. A szervezeti megoldások közt egyre több iskolában jelenik meg **saját díjak, elismerések** rendszerének kidolgozása is, de ezek mindegyike elsődlegesen tanulmányi mutatókhoz kötődik. Néhány intézmény **alapítványt** működtet a célfinanszírozás nehézségeinek mérséklése érdekében.

A közös feladtvégzés intézményen belüli megosztása jellemző a válaszadó pedagógusok közt, az intézményen túlmutató együttműködés támogatása még kevésbé elterjedt (16. táblázat). Ezt az intézményi kötöttséget erősítették a szaktanácsadók is, mely szerint úgy látják, hogy a tehetséggondozás terén csak problémás esetekben fordulnak szakmai tanácsért a pedagógusok.

...Az utóbbi időben többnyire előtérbe került az úgynevezett „kettős különlegességű” gyermekek helyzete, amit az intézmények nem vagy nehezen tudnak kezelni. Ezek a gyermekek „problémás gyermek”-ként kerülnek be a szakszolgálati rendszerbe, különböző címkékkel ellátva, fókuszálva a gyermek gyenge oldalára, ami kudarcok sokaságát gördíti a gyermek elé. A szakszolgálati ellátásba felvett tanulók nagytöbbségéről azonban kiderül, hogy az erős oldaluk, az a pozitívum, ami igazán jellemezi őket, háttérbe szorul, és a diagnosztikai vizsgálatok eredménye sem ad okot speciális fejlesztésre. Ilyenkor kerül a tehetséggondozó koordinátor látókörébe a gyermek, és indul el a szülő és pedagógus együttműködésére kezdeményezett komolyabb kapcsolattartás, szakemberek bevonásával. Sokszor azonban megakad a folyamat, amikor a pedagógus koncepciója és a szülő, gyermek egyéni igénye nem találkozik... (fókuszcsoportos interjú)

16. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetséggondozással kapcsolatos állításokkal (a középérték 2,5) – pedagógus- és vezetői kérdőív⁹

Állítások	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
Egyeztetek az általam is támogatott, fejlesztett diák tehetséggondozását végző más tanárokkal, szakemberekkel (pl. edző, nyelvtanár, stb.).	–	3,4	–	0,7
Fontosnak tartom az oktatásban közvetlenül nem érdekelt szervezetek/intézmények/szereplők bevonását az iskolai tehetséggondozási tevékenységekbe.	3,3	3,1	0,7	0,7
Intézményünkben elvárás, hogy egy adott területen tehetséges diákat az őt tanító összes pedagógus tervezetten együttműködve támogassa / Egy adott területen tehetségesként azonosított tanuló támogatását intézményünkben együttműködésben végzik az őt tanító pedagógusok.	3,3	3,1	0,7	0,7

⁹ A táblázatban az **SD** jelölést a szórássra, a **V**-t az intézményvezetőkre, a **P**-t a pedagógusokra használjuk.

Állítások	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
Intézményünk rendszeresen igényel külső szakmai támogatást a tehetséggondozás területén / Tehetséges tanulóink fejlesztésében, támogatásában intézményünkön kívül más, oktatási tevékenységgel foglalkozó szereplők is részt vesznek.	2,5	2,7	0,9	0,8

Jó gyakorlatnak tekinthető az intézményi megoldás, ahol együttműködésre szervezeten belüli és kívüli szereplők rendszeres diskurzusa segíti a tehetségek tanulását. E gyakorlat abban is példaértékű, hogy kifejezetten támogatja a szociális tekintetben hátrányosabb helyzetű diákok tehetséggondozását, felismerve azt a ténytet, hogy az intézményi gyakorlatban épp e diákok kerülnek a perifériára (lásd keretes írás – *Együttműködésre építő szervezeti keretek 1., 2.*).

Együttműködésre épülő szervezeti keretek 1.

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esetében a pedagógusok mentori feladatot látnak el, ahol a tanulók felzárkóztatását, tehetséggondozását, a hátrányos helyzetükből adódó hiányosságok kompenzálását végzik. A mentor közvetlen kapcsolatot tart a tanulóval foglalkozó szakemberekkel, családdal, tanulásmódszertani segítséget nyújt, kutatja a gyermek támogatását szolgáló ösztöndíj lehetőségeket, segít a pályaválasztásban. Háromhavonta kötelezően értékeli a tanulót a kompetenciaalapú értékelési rendszerrel és ezzel párhuzamosan a gyerek véleményét is kikéri a saját teljesítményéről, iskolai közérzetéről, sikereiről, problémáiról, javaslatairól.

A tanítást-tanulást az alábbi eszközök segítik a mentorrendszeren belül: egyéni haladást támogató differenciált tanulásszervezés, egyéni fejlesztő foglalkozások, tehetséggondozó foglalkozások, kétszintű érettségire való felkészítés választható tárgyakból, OKTV- és OSZTV-felkészítések, egyéb versenyekre való felkészítés.

A tanulók haladását és a hátráltató tényezőket a mentorok, osztályfőnökök, pedagógusok háromhavonta értékeli. Ezekon a megbeszéléseken a szülő, tanuló is jelen van. Cél a jövőre vonatkozó javaslatok és megoldási lehetőségek kidolgozása, megfelelő pedagógiai módszerek kiválasztása.

Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola, dokumentumelemzés

Együttműködő szervezeti keretek 2. – A tehetségterkép?

„...Igen. Meg a tehetségalkotót is lehetett így ábrázolni, meg egy csomó mindent lehetett így ábrázolni, és rögtön van egy grafikus kiértékelés. Aztán a tehetségtanács munkájában való részvételnél ugye mi alkottuk meg a stratégiáját a baptista tehetségtanácsnak, és abban fontos elem volt az, hogy akkor csináljunk egy olyan felületet, ami több tesztet is tud kezelni, több iskolát is tud kezelni, több osztályt is tud kezelni és mindent tud. És akkor leültünk egy informatikussal, így hárman, és akkor elkezdünk dumálózni, ő meg kapdosta el, és összeállt egy olyan szoftver, ami gyakorlatilag most alkalmas arra, hogy az összes baptista intézmény fel tud rá regisztrálni, hét tesztet, egy osztályprofil, szociometriával, meg még pedagógus észrevétel is feltölthető rá, a gyerekeket

osztálycsoportba rendezi, úgy lehet feltölteni. Ki kell jelölni, hogy melyik osztály, melyik csoport, milyen tesztet vegyen fel, mit töltsön ki. És gyakorlatilag a tehetségpont-koordinátor az, aki az összes információt látja, és ha a pedagógus kéri tőle, akkor odaadja neki a megfelelő osztályra való információt, meg így védjük az adatokat a gyerekekről. De az történik, hogy a gyerek kitölt hét tesztet, az azt jelenti, hogy 7×45 perc, de annyit se, mert van olyan teszt, ami 20 perces, leül egy gép elé, gyakorlatilag az első két-három hétben ez megoldható, és megvan az adat, és ráadásul azonnal ki van értékelve. Tehát mi felvételiztetünk úgy, hogy tehetségtesztet töltesse ki a gyerekekkel. Lent. És mire feljut az ötödik bizottságba, addigra a bizottságnak ott van az anyag. Sőt, már a kezében hozza, mert kinyomtattuk neki a grafikus ábrát a tehetségterkép, meg a tehetség, tehát az egyéni tehetségterképet, meg a tehetségalkatot, és akkor ő ott látja, hogy mire képes. Visszajelzés van. Igazából nem azt látja, hanem hogy miben motivált és miben jó. Ezt így le is írjuk neki, és ennek az eredménye az, hogy úgy mennek el innen a felvételizőkről, hogy ők itt kaptak valamit. Tehát nem hat szűrős tekintet nézte, hogy mi a hibája, hanem arról beszélgettünk vele akkor, amit láttak, hogy mi a jó benne, és akkor ezzel egy ilyen, és már várják. Tehát jönnek a felvételizők, kérdezik, hogy teszt? Hol kell a tesztet tölteni? Van, aki így jön be, hogy hol kell a tesztet tölteni? Már várják. Ebben az a zseniális, hogy gyors. Pont az iskolapszichológussal beszélgettünk, hogy elgondolkodik azon, hogy milyen alapvető pszichológiai tesztek azok, amik kezelhetők így és tölthetők ki így. [...] Tehát ez óriási előny, és rögtön ott van, és hogy ha létrehozok egy tehetségműhelyt, akkor oda így válogathatok gyerekeket, de utána a tehetségműhelyből alkothatok egy újabb csoportot, és akkor ott is tudom nézni az egymáshoz való viszonyok alakulását, a szociometriában, mondjuk két személyben, főleg a végén, és a szociometriák, hát csoportprofilunk van, ott van ilyen szociometria felmérés, másrészt van egy kortárs értékelés.

Kovács Pál Baptista Gimnázium, vezetői interjú

Miközben a pedagógusok és a vezetők jelentős része kiemelte, hogy a **tehetség gondozás** intézményi feladat, aközben jelzik azt is, hogy az **speciális tudást is igényel, felvetve ezzel az intézményen belüli formális, a pedagógus mindennapi tevékenységén túli feladatértelmezést** (tehetség gondozó pedagógus). Ezt erősíti, hogy a pedagógusok a tehetség gondozás során azt tanítják, amihez a legjobban értenek, vagyis szerepértelmezésük a diszciplináris vállalások felé szűkül (*17. táblázat*).

17. táblázat. Mennyire ért egyet a tehetséges tanulókkal, illetve tehetség gondozással kapcsolatos állításokkal – pedagógus- és vezetői kérdőív¹⁰

Állítások	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
A tehetséges gyerekeknek azt tanítsa a tehetség programban részt vevő tanár, amihez a legjobban ért.	3,0	3,1	0,8	0,8

¹⁰ A táblázatban az **SD** jelölést a szórássra, a **V**-t az intézményvezetőkre, a **P**-t a pedagógusokra használjuk.

Állítások	Átlag		SD	
	V.	P.	V.	P.
A tehetséggondozáshoz a pedagógusoknak speciális tudásra van szükségük.	3,2	3,0	0,8	0,8

A **pedagógus intézményi feladatai közt** a pedagógiai programok tanúsága szerint is a **felismerés, a diagnosztizálás** kap jelentős szerepet. Maguk a pedagógusok is osztják ezt az elképzelést, hisz mindössze a megkérdezett pedagógusok 5,4%-a utasította ezt el mint feladatot (18. táblázat). A diagnózis módszertani alapját az iskola világához kapcsolódóan az órai megfigyelések, a szaktárgyi osztályzatok és a tantárgyi tesztek elemzése jelenti leginkább. A legfontosabb eljárásként megnevezett megfigyelés, a pedagógiai munka egyik leggyakrabban alkalmazott módszere, ugyanakkor annak szisztematikusságán, komplexitásán múlik, hogy eredményi mennyire tekinthetők tényeken alapuló adatgyűjtésnek. **A pedagógiai programok elemzése és a pedagógusokkal folytatott interjúk azonban nem támasztják alá, hogy az intézményeknek kidolgozott megfigyelési rendszerük lenne erre.** Megfigyelés alatt ebben az esetben a pedagógusok a spontán megfigyeléseket értik leginkább.

18. táblázat. Ön a munkája során hogyan tudja azonosítani a kiemelkedő képességű tanulókat? Az alábbiak közül válassza ki a három legfontosabbat! – pedagógus-kérdőív

Azonosítás	Jelölte (N)	Jelölte (%)
nem része a tevékenységemnek a tehetségek azonosítása	77	5,4
tantárgyi tesztek, felmérések segítségével	430	30,1
a tanuló szaktárgyi teljesítménye alapján	759	53,2
a tanuló tanórán kívüli érdeklődése, az iskola világán kívüli teljesítménye alapján	645	45,2
pszichológiai tesztek, felmérések segítségével	67	4,7
a tanuló tanórai megfigyelésével	963	67,5
pszichológus, nevelési tanácsadó bevonásával	34	2,4
más pedagógusoktól kapott jellemzés alapján	384	26,9
tanulótársak jelzése alapján	44	3,1
egyéb módon	42	2,9

A tantárgyakhoz kötött diagnózisértelmezés jól mutatja, hogy a **tehetséggondozás miképp szűkül az iskola világában a tantárgyi teljesítményhez kapcsolt eredményességé.** A 17. táblázatban kiemelt állítás: a tehetséges gyerekeknek azt tanítsa a tehetségprogramban részt vevő tanár, amihez a legjobban ért. Jelentése a diagnózis tanórai teljesítményhez kötésével megerősíti azokat a korábbi kutatási eredményeket, ahol

azt jelezték, hogy a hazai tehetségértelmezés erősen intellektuális, tantárgyi jellegű (GYARMATHY, 2013).

Az operatív működés pontosabb megértése okán kértük a vezetőket, hogy foglalják össze, **milyen tényezők járulnak hozzá a tehetséges tanulók sikeres előmeneteléhez/ mi okoz nehézséget** a tehetséges tanulók támogatásában.

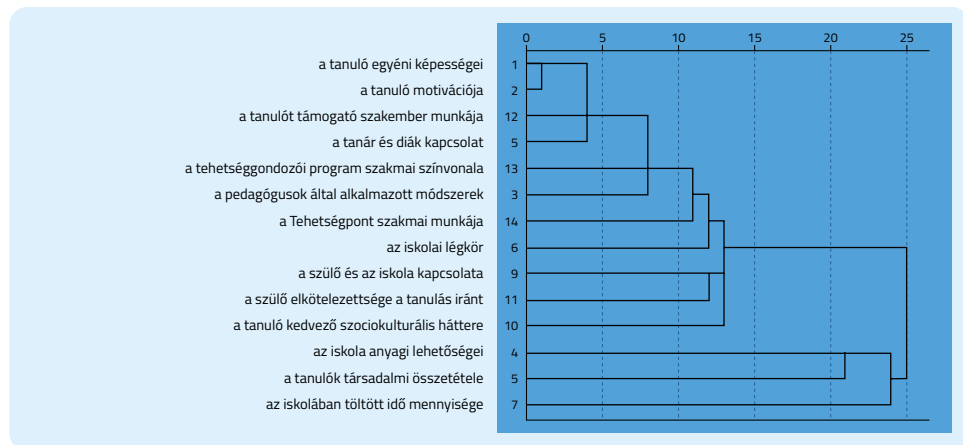
A **támogató elemek meghatározó csoportja a tanulók felelősségét hangsúlyozza leginkább**, melyben a motivációjuk, egyéni képességeik szerepének kiemelése összecseng a korábbi fejezetekben kiemelt tehetségértelmezéssel (veleszületett sajátosság) (19. táblázat).

19. táblázat. Milyen mértékben járulnak hozzá a kiemelten tehetséges tanuló sikeres előrehaladásához az alábbi tényezők (1 – meghatározó mértékben, 4 – egyáltalán nem járul hozzá) – vezetői kérdőív

Tényezők	Átlag	SD
a tanuló egyéni képességei	1,12	0,42
a tanuló motivációja	1,11	0,39
a pedagógusok által alkalmazott módszerek	1,50	0,58
az iskola anyagi lehetőségei	2,17	0,76
a tanulók társadalmi összetétele	2,19	0,87
az iskolai légkör	1,55	0,66
az iskolában töltött idő mennyisége	2,38	0,86
a tanár és diák kapcsolata	1,20	0,47
a szülő és az iskola kapcsolata	1,55	0,64
a tanuló kedvező szociokulturális háttere	1,70	0,67
a szülő elkötelezettsége a tanulás iránt	1,55	0,67
a tehetséges tanulót támogató szakember (pedagógus, mentor) szakmai munkája	1,25	0,48
a tehetséggondozói program szakmai színvonala	1,46	0,61
a Tehetségpont szakmai munkája	1,63	0,79

Az intézményvezetők válaszaiból az rajzolódik ki (1. ábra), hogy a tehetséges tanulók előrehaladásához hozzájáruló tényezők közül a tanulók egyéni képességei és motivációja szorosan összefüggenek egymással, és ehhez kapcsolódik hozzá a tanulókat támogató szakember munkája a tanár–diák kapcsolattal együttesen. A válaszok átlagai alapján is ezt a változó csoportot tekinthetjük meghatározónak. E klaszterhez kapcsolódik később az adott tehetséggondozói program szakmai színvonala és a pedagógusok által alkalmazott módszerek tényezője, amelyhez magasabb szinteken csatlakozik még a Tehetségpont szakmai munkája és az iskolai légkör is. A leírt csoporthoz ezt követően kapcsolódik a tanuló családi hátterével összefüggésben álló változókból felépülő

klaszter, benne a szülő és iskola kapcsolata, a szülői elkötelezettség a tanulás iránt, és a tanuló szociokulturális háttere. Mindezek mellé kapcsolható eggyel magasabb szinten az iskolával összefüggő egyéb változók köre, mint az iskola anyagi lehetőségei, az iskolába járó tanulók társadalmi összetétele és az iskolában eltöltött idő mennyisége. Az iskolai légkör és az iskolában töltött idő mértéke érdekes módon nem kapcsolható össze, ahogyan az iskola anyagi lehetőségeit és a tanulók társadalmi összetételét sem tartják a válaszadók különösen meghatározó tényezőnek.
<http://www.kisfaludy-kornye.sulinet.hu/masz1>

1. ábra. A tehetséges tanulók előrehaladásához hozzájáruló tényezők

Az osztálytermi munkát nehezítő okok közt (20. táblázat), talán nem meglepő, hogy a célok meghatározásában is megjelenő **szülők** szerepe az összes választást és a ranghelyeket tekintve is meghatározóbbá válik. Elgondolkodtató azonban, hogy emellett a gondot **a diákok motiválatlansága és a heterogén összetételű diákok csoportja** jelenti.

20. táblázat. Mi okoz nehézséget a kiemelkedő képességű tanulókkal való foglalkozás során az Önök intézményében? – vezetői kérdőív

Megnevezett okok	1.	2.	3.	4.	5.	Össz.
nem tudja	4	6	8	16	17	51
nincs megfelelő szülői támogatás	95	53	24	24	12	208
az intézményi tehetséggondozási stratégia hiánya	9	12	15	10	10	56
a tanulók motiválatlansága	77	80	41	19	17	234
a pedagógusok szakirányú végzettségének a hiánya	16	16	17	18	11	78
a pedagógusok támogatásának a hiánya	24	29	23	18	10	104

Megnevezett okok	1.	2.	3.	4.	5.	Össz.
az intézményen belül a felelős szakember hiánya	15	24	24	25	17	105
a fenntartó támogatásának a hiánya	15	21	21	15	12	84
a hatékony pedagógiai módszerek hiánya	14	23	29	20	18	104
a heterogén összetételű osztályok	76	48	47	28	10	209
a részt vevő személyek műhelyének a hiánya	20	27	26	22	16	111
hiányzik a tehetségdiagnosztizálás/ tehetségazonosítás az intézményben	23	24	28	11	16	102
nincs kommunikáció a tehetséggondozásban részt vevő iskolai pedagógus és az iskolán kívüli támogató, képző között	10	19	21	27	21	98
nincs kommunikáció a szülő és az iskola közt (osztályfőnök, szakos tanár) a tanuló iskolán kívüli tehetségfejlesztéséről	8	9	16	14	21	68
egyéb ok	46	16	12	4	9	87
nem válaszolt	14	37	60	92	103	306
Összesen	466	444	412	363	320	–

E három kiemelt területhez képest szinte jelentéktelen kérdésként jelenik meg a vezetők szerint az „intézményi szintű tehetséggondozási stratégia hiánya”; „nincs kommunikáció a szülő és az iskola közt (osztályfőnök, szakos tanár) a tanuló iskolán kívüli tehetségfejlesztéséről”; „nincs kommunikáció a tehetséggondozásban részt vevő iskolai pedagógus és az iskolán kívüli támogató, képző között” állítások. Az intézményi stratégia alacsony említése a dokumentumok előző alfejezetben is jelezett kidolgozatlansága miatt; a szülői párbeszéd alacsony említése a szülői támogatottság hiánya olyan itemek, melyek a kutatói várakozással, hipotézissel ellentétben kevésbé vannak a vezetői problémalista fókuszában, holott ezek szerepe a fókuszcsoportos interjú tanúsága szerint felerősödően van:

...Egyre jellemzőbb az is, hogy a szülő nem beavatva az iskolát, a pedagógust, külső alternatívákban gondolkodik, és gyermekét költségtérítéssel tehetséggondozó foglalkozásokra viszi, hisz nem látja, nem tapasztalja az iskola tehetségfejlesztő tevékenységét... (fókuszcsoportos interjú).

A gyermek valódi megismerésére (vö. motiváció hiánya) reagáló jó gyakorlatnak tekinthető, amikor a tehetség azonosításhoz kapcsolódó diagnózis legalább nem egyszeri alkalomhoz kötődik, hanem rendszeres, több területre terjedő s fejlesztési tervet megalapozó alapként jelenik meg az intézményi munkában (lásd keretes írás – *Belső Gondozói Rendszer*).

Belső Gondozói Rendszer

Az intézmény a komplex személyiségfejlesztés modelljében gondolkodva hangsúlyt helyez a tanulók képességeinek fejlesztése mellett a differenciáláson és együttműködésen alapuló pedagógiai módszerek alkalmazására, a motiváció fenntartására, a tanulási stratégiák, a lelki, szociális és testi egészség fejlesztésére, ennek részeként a sportra (PP 11.). Kiemelt szerephez jut a tehetségazonosítás és a tehetséggondozás, „a tehetségfejlesztés komplex, rendszerszemléletű programjának kidolgozása, működtetése” (PP 8.). A tehetséggondozásban az iskola az egyenlő esélyek biztosítására, a tanulók megismerésén („a gyermekek feltérképezése” – PP 10.) keresztül a tehetség felismerésére, majd a tanulók folyamatos nyomon követésére helyezi a hangsúlyt. Ezt szolgálja az egyéni fejlesztési terv készítése minden tanuló számára, valamint a Belső Gondozói Rendszer (BGR) működtetése, amely a tanulók egyéni fejlődésének nyomon követését biztosítja (PP 9.). A tehetséggondozás kiemelt területei az idegen nyelv, a matematika-logika, a testnevelés és sport, a művészetek és az ember a természetben. Ez utóbbihoz kapcsolódik távlati célként a természettudományos területen való tehetségfejlesztés akkreditációja (PP 39.).

A tehetséggondozásban a tanulók mellett a legfontosabb ágensnek a pedagógusokat tekinti az intézmény. A pedagógusok e tevékenységben elsősorban szaktanárokként vesznek részt, akiknek munkaköri kötelessége: „egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása, [...] a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül [...] és a BGR dokumentációjának folyamatos vezetése” (PP 30.).

Szegő Gábor Általános Iskola, dokumentumelemzés

Intézményi kérdőív tanulsága szerint az iskolák többsége a nehézségek és a deklarált stratégia hiánya ellenére **a tehetséggondozást az innovációs tevékenység egyik fontos területének látják**, hisz 73%-uk az utóbbi 5–10 évben kapcsolt ehhez fejlesztő tevékenységet (21. táblázat).

21. táblázat. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetséggondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében? – intézményi kérdőív

Szakmai megújulás	N	%
Igen	349	73,0
Nem	115	24,1
NT/NV	14	2,9
Összesen	478	100

Az intézményvezetői kérdőívben nyitott kérdés formájában vizsgáltuk ezeket az innovációkat, amelynek során arra kértük a vezetőket, hogy:

- Kérjük, fejtse ki, hogy mi volt az! (ha fent megjelölt innovációt a tehetséggondozással kapcsolatban).
- Milyen hatással volt ez a szakmai megújulás a szervezetre, az iskolára? (a kódtáblát lásd 8. sz. mellékletben).

Az innováció típusa szerint **leginkább a termékinnováció jellemző**¹¹ a tehetséggondozás terén (22. táblázat), amelynek beágyazódása, szervezeti elterjedése a legkevésbé valószínű. A termékinnovációk gyakran kötődnek a pedagógiai fejlesztésekben módszerekhez, eszközökhöz. Terjedésüket tekintve jellemző, hogy külső szereplőktől tanult, átvett jó gyakorlat vagy képzésen hallott eszköz, módszer.

22. táblázat. A tehetséggondozáshoz kapcsolódó innováció fajtái

Típus	N	%
termékinnováció	165	34,4
szervezetinnováció	123	25,7
folyamatinnováció	96	20,0
marketinginnováció	0	0,0

Ezt támasztja alá, hogy az innováció elsősorban új módszerek beemelésére irányult, még úgy is, hogy a szaktárgyi területekre irányuló módszertani fejlesztéseket külön-külön értelmeztük (23. táblázat).

¹¹ „A termékinnováció olyan szolgáltatás vagy áru kifejlesztése és bevezetése, amely – annak tulajdonságaiban vagy használati módjában – új vagy jelentősen megújított. Magában foglalja a fejlesztésre vonatkozó műszaki leírásokat, a termékösszetevőket és anyagokat, a beépített szoftvert, a kialakított felhasználóbarát tulajdonságokat vagy a termék funkcionális tudásjellemzőit (IVÁNYI és HOFFER, 2010).” „Az oktatási szektorban új termék lehet egy új iskola, iskolakoncepció vagy tanterv, de ilyennek tekinthető az online felületek elindítása, új módszerek vagy szoftverek megalkotása is. Úgy véljük, a hazai oktatási szektorban a termékinnováció az egyik legmeghatározóbb innováció, s ezen belül is leginkább a módszertani anyagok és az IKT-eszközök bővülésének lehetünk tanúi. Problémának véljük azonban, hogy e fejlesztések forrása döntően amolyan »technológiai push«, vagyis kutatási eredményekben gyökereznek, s kevésbé építenek a »market pull« (piaci húzóerő, elvárás) hatások elemzésre. Ez az oka részben annak is, hogy e fejlesztések gyakorta valódi alkalmazás hiányában elszigetelődnek, feledésbe merülnek. Másrészt az oktatási ágazaton belül igen komoly előkészítést igényel egy új termék bevezetése, hiszen bármennyire is »jó, korszerű« egy adott termék, annak beemelése egy pedagógiai folyamatba nem lehet egyszerű átvétel. Sok olyan beszámolóknak lehetünk tanúi, amikor a pedagógus egy-egy, továbbképzésen tanult módszert kíván bevezetni a saját gyakorlatába, ezt azonban gyakorta nem előzi meg sem a saját tevékenységének, sem az iskola pedagógiai folyamatainak elemzése. Ennek hiányában nem illeszkedik szervesen a módszer a pedagógiai folyamatba, sikertelen lesz és a termék korszerűsége is megkérdőjelezhető.” (GASKÓ és mtsai, 2013, pp. 59–60.)

23. táblázat. A pedagógiai innováció típusa

Terület	N	%
művészeti (zene, vizuális, kézműves)	47	9,8
mozgás, tánc, testnevelés, sport	28	5,8
IKT, robotika	41	8,6
matek, természettudomány	40	8,4
idegen nyelv	32	6,7
anyanyelv, színház	25	5,2
HH, SNI, autizmus	11	2,3
új módszerek, tanulásszervezés (tanulási, értékelési)	82	17,1
tanári együttműködés, mentorálás	31	6,5
mérés	0	0,0

Az innováció-eredmények értelmezésekor is a módszertani bővülést emelik ki az intézményvezetők (24. táblázat).

...Több tanári módszertan megjelent az oktatásban, több terepmunkát végeznek, változatos formákat biztosítanak a tanulóknak órán kívüli fejlesztéseket... erősítése, tanuló központúság..

Érdekes eredmény, hogy az innovációk eredményének bemutatása kapcsán jól láthatóvá válik a tehetséggondozás presztízsnövelő szerepe, mely az intézményi célmeghatározásnál rejtettebben fogalmazódott csak meg.

...a versenyképesség megőrzése segített, vonzóbbá vált az iskolánk, elindult egy módszertani megújulás a kollégák körében...

24. táblázat. A pedagógiai innováció területei

Terület	N	%
versenyeredmény, versenyre jelentkezés	58	12,1
tanulmányi eredmény, kompetenciajavulás (HH is)	57	11,9
módszertani bővülés, színésedés	116	24,2
szélesedő tevékenységkínálat	25	5,2
az iskola presztízse javul minden nézőpontból	99	20,7
javuló szervezeti működés a tehetséggondozás terén	95	19,8
légkör, együttműködés, közösségjavulás	75	15,7
tanárok tanulása	55	11,5
egyéb	2	0,4

Az innováció eredményének kedvezményezettjei egyértelműen a diákok a vezetők megfogalmazása értelmében, hiszen a fenti módszertani fejlesztések döntően a különórák keretében zajló tehetséggondozás módszertani megújítását eredményezték (25. táblázat).

25. táblázat. A pedagógiai innováció érintett szereplői

Érintett személy, szervezet	N	%
tanulót érintő (különórák)	190	39,7
pedagógust érintő (képzés, továbbképzés, műhely, együttműködő projekt)	87	18,2
szervezeti (tehetségpont, tagozat, szakindítás, nívócsoport)	140	29,2
tárgyi fejlesztés	26	5,4

Fontos eredmény emellett, hogy **jelentős szerepet kap** a tehetséggondozás kapcsolódó innovációs tevékenységben **a szervezeti innováció**¹² (22. táblázat). Ennek megerősödése egyértelműen kapcsolódik a tehetségpontok, tagozatok kialakításához, mely struktúrák, rendszerek kialakítását várja az intézménytől, majd értékelésük is e komplexebb szinten történik. Ez a lépés lehet a kulcsa az intézményeken belüli szervezeti szinten értelmezett tehetséggondozás megindulásának, hisz maguk a vezetők is kiemelik a szervezeti működés javulását (24. táblázat) (vö. keretes írás – *Tudatos rendszerépítés*).

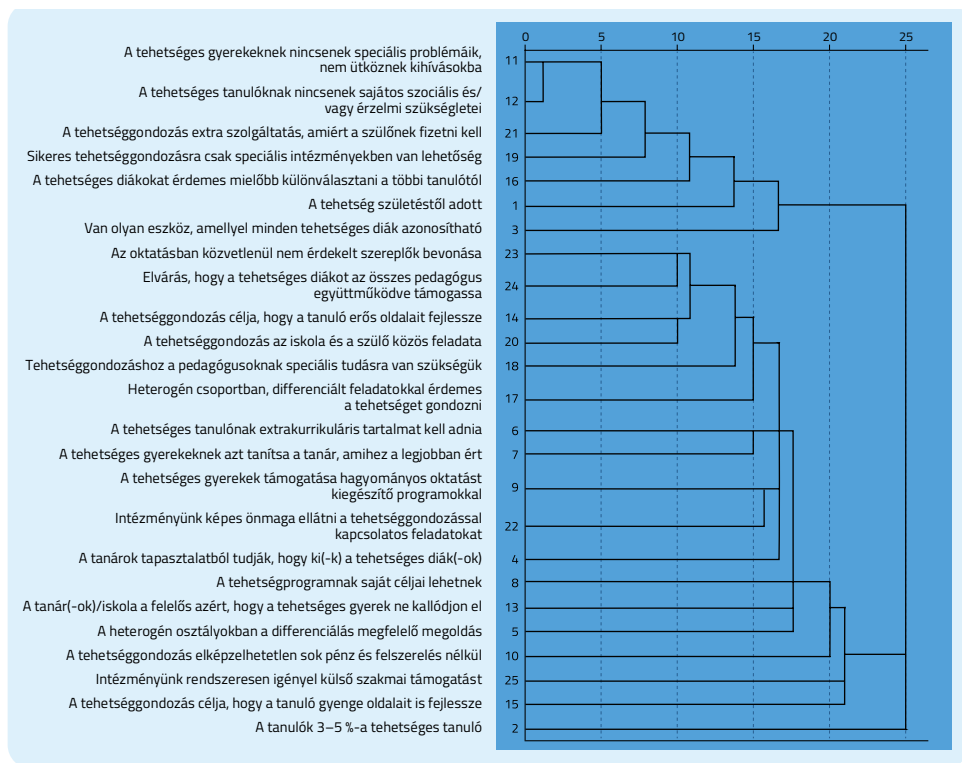
Tudatos rendszerépítés

- 1) Az iskola komplex tehetséggondozó programot alkotott, tehetségpontot alakított, tehetségtanácsot hozott létre, amelynek keretében közel 20 köznevelési intézményre gyakorol ilyen hatást. Kezdeményezésünkre megvalósult a rendőr tanulók országos tanulmányi versenye, és már több tehetségdíjjal is rendelkezünk.
- 2) 6 osztályos tehetséggondozó osztályt indítottunk a debreceni és miskolci egyetem szakembereinek segítségével, komplex tehetséggondozó programot dolgoztunk ki, amely kiterjedt az azonosításra, gazdagító tehetséggondozásra és a nyomon követésre is. Egyéni tehetséggondozó mentorprogramot működtetünk.

¹² A szervezeti innováció az *Oslói Kézikönyv* (OECD, 2005) szerint új szervezeti megoldás alkalmazását jelenti a cégek, vállalatok üzleti gyakorlatában, munkaszervezetében vagy külső kapcsolataiban. Ez az oktatásban többek közt lehet a tanárok közötti munkamegosztás, együttműködés új formája; a horizontális tanulást, a fejlődést támogató vagy éppen az adminisztratív munkát érintő új szervezeti forma, a forráselosztások új, hatékonyabb rendszerének kiépítése (vö.: HALÁSZ, 2011). Míg az oktatásban, különösen a hazai fejlesztések körében a termékinnovációk igen népszerűek, addig a szervezeti innovációk kevésbé válnak láthatóvá, s célzottan is kevésbé támogatják őket az oktatási rendszerben, a felülről jövő pályázatokban. Pedig egyrészt az oktatás világában is állandósult változások és a helyi, speciális jelenségek kezeléséhez éppen az iskolai szervezetek innovációjára lenne szükség, hiszen éppen ezáltal tudna az iskola a helyi kihívásokra újabb és újabb reakciókat, válaszokat adni. Mivel azonban ez olyan innovációtípus, ami kevésbé megfogható, lassan kifejlődő, hatásaiban kevésbé egyértelműen leírható, nem is lezárható, világosan körvonalazható: fejlesztése, támogatása körül is sok probléma, nehézség merülhet fel, s emiatt kevésbé szívesen teszik meg a támogatások fő csapásának. (GASKÓ és mtsai, 2013, p. 64.)

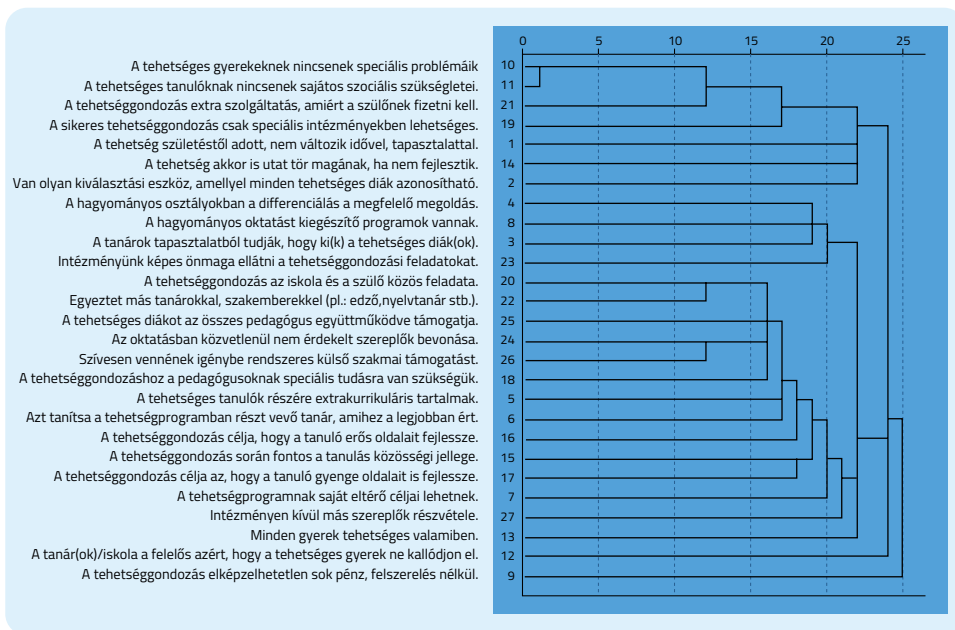
- 3) Tehetségprogram létrehozása, a tanulók mentorálása, tutorálása. Online tesztbatería, felmérés. Visszajelzést kap így a tanár, szülő, tanuló. Ez rendszeres, a fejlődést mérni lehet. Ezek alapján évente hatvan tehetségműhely szervezése.
- 4) Digitális fejlesztés. Kapcsolatok erősítése sportegyesületekkel. Új kapcsolatok kialakítása külföldi iskolákkal. Pályázati tevékenység felélénkülése a pedagógusok életpálya modellel összefüggésben a pedagógusok szakmai megújulása. Szakmai megújítás, innováció a tehetséggondozásban, vezetői kérdőív

A fejezet eddigi részében több szempontból elemeztük a tehetséggondozás rendszerét. A fenti szempontok rendszerező, átfogó áttekintése érdekében klaszteranalízis segítségével igyekeztünk a pedagógusok és vezetők nézeteiben fellelhető koherenciát is megmutatni (2. ábra). Az elvégzett klaszteranalízisből is kivehető, hogy a vezetői állítások két fő csoportba tömörülnek, az első csoporttal kapcsolatos állításokkal a válaszadók jelentős része nem értett egyet, míg a második csoport állításaival magasabb volt az egyetértés. Emellett azonban érdemes szót ejteni arról is, hogy a legtöbb állítás esetében a vezetőknél magas volt a szórás, vagyis a válaszadók megítélései között nagyobb eltérések is lehetnek. A tehetséggondozásról megfogalmazott állításokkal kapcsolatos válaszok alapján kirajzolódik, hogy a **válaszadó vezetők túlnyomó többsége egyetértett** azokkal az állításokkal, amelyek szerint **a tehetséggondozás az iskola és a szülő közös feladata, fontos külső, iskolán kívüli szereplők bevonása, heterogén csoportokban, differenciáltan érdemes fejleszteni, valamint a pedagógusok egymással együttműködve és speciális szaktudással felvértezve tudnak hatékony tehetségfejlesztő munkát végezni**. Ehhez hasonlóan a válaszadók alacsony szórással egyértelműen elutasították azokat az állításokat, amelyek arra vonatkoznak, hogy a tehetséggondozásért mint extra szolgáltatásért fizetni kellene, illetve ezt csak külön, speciális intézményben lehetséges sikeresen végezni. Ugyancsak elutasították azokat a felvetéseket, miszerint a tehetséges gyerekeknek nincsenek speciális problémáik vagy sajátos szociális és érzelmi szükségleteik.

2. ábra. Vezetők tehetséggondozással kapcsolatos tényezők értékelésének klaszteranalízise

Nagyon hasonló ehhez a pedagógusok választásstruktúrája is (3. ábra). A pedagógusok alapvetően nem értenek egyet azzal, hogy a tehetséges gyerekeknek nincsenek speciális problémáik, vagy ne ütközzenek kihívásokba, továbbá, hogy a tehetséges tanulóknak ne lennének sajátos szociális, érzelmi szükségletei, e két tényező mellé kapcsolódik a klaszteranalízis alapján annak megítélése, hogy a tehetséggondozás extra tevékenység, amiért fizetni kell, valamint ideköthető az a szintén elutasított állítás, miszerint a sikeres tehetséggondozás csak speciális intézményekben lehetséges. A klaszteranalízis alapján egy csoportba kapcsolódnak azok az állítások, amelyek a **hagyományos osztályokban történő differenciálásra, illetve a hagyományos oktatást kiegészítő programokra vonatkoznak, valamint tanárok tapasztalatból azonosítják a tehetségeket, és hogy az intézmény önmaga képes ellátni a tehetséggondozási feladatokat. E négy jellemző, amely az iskola belső és önálló feladatának tekinti a tehetséggondozást, alapvetően megosztó volt a válaszadók körében.** Hasonlóképp egy csoportot alkotnak azok a jellemzők, amelyek a tehetséggondozáshoz speciális tudást és a szülőket, tanárokat, külső szakembereket együttműködését helyezik előtérbe. Egyes általánosan elfogadott és megosztó állítások, mint „a minden gyerek tehetséges valamiben”, vagy „a tehetséggondozás elképzelhetetlen sok pénz, felszerelés nélkül”, nem kapcsolódtak nagyobb csoportokhoz.

3. ábra. Pedagógusok tehetséggondozással kapcsolatos tényezők értékeléseinek klaszteranalízise

A fejezetben bemutatott eredmények alapján összességében intézményi alapeladatnak látják a tehetséggondozást mind a pedagógusok, mind a vezetők, amelyben saját felelősségük megfogalmazása is hangsúlyos. Ezt erősíti, hogy a tehetséggondozáshoz innovációs tevékenységek sora kötődik. A pedagógusok szerepértelmezése és ebből fakadó tevékenységeik belesimulnak az iskola hagyományos működésébe, megerősítve ezzel a tantárgyi teljesítményhez kötött tehetségértelmezés hazai dominanciáját. Megjelenik a tehetséggondozásban a megosztott felelősség és több szereplő együttes tevékenységének igénye, gyakorlata azonban még nem kialakult. A pedagógusok fő feladata, saját értelmezésük szerint a tehetséggelismerés, a diagnosztizálás (ez döntően tanórai kontextusban), valamint fontosak a tanórán túli, speciálisan a tehetséges diákoknak szóló tevékenységek.

26. táblázat. A tehesség gondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés vizsgálata

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdések
	Kérdőív kérdései
A tehesség gondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés	V.6. A következőkben állításokat fog olvasni, el kellene döntenie, hogy az Ön által vezetett intézményben mennyire jellemző a tehesség gondozó tevékenységekre.
	P.3. Ön szerint mi a leghatékonyabb módja a kiemelkedő képességű tanulók fejlesztésének?
	P.4. Az alábbiakban a tanulási folyamat tervezésére, szervezésére, támogatására és értékelésére vonatkozó állításokat olvashat. Kérjük, értékelje, hogy mennyire jellemzők ezek a tehesség gondozás terén saját gyakorlatára.
	P.5. Kérjük, fogalmazza meg azt a három legfontosabb dolgot, amiben egy tehesség es tanuló tanulásának támogatása eltér más tanulók tanulástámogatásától!
	P.6. Tehesség gondozó tevékenysége miképp oszlik meg a tanórai és tanórán kívüli tevékenységek közt?
	P.7. Tanórán kívül az alábbiak közül Ön milyen módon segíti a tanulók képességeinek kibontakozását?
	Interjú kérdései
	– Milyennek gondol egy ideális tehesség barát tanulási környezetet?
	Dokumentumelemzés szempontsora
	– Milyen tanulási környezetben valósul meg? <ul style="list-style-type: none"> • Általában a tanulási környezetről. • A tehesség gondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés.

A kutatásunkban úgy tekintünk a hatékony tehesség gondozásra, hogy annak egyik meghatározó alappillére a tanulási folyamat háttérében húzódó tanulásértelmezés, amely intézményi, tanulócsoporti és persze egyéni szinten is megjelenik.

A vezetői kérdőívben arra kértük az intézmény vezetőit, hogy állítások mentén jellemezzék az intézményük tehesség gondozó tevékenységét egy hétfokú skálán (27. táblázat). Általában elmondható, hogy olyan támogató légkör jellemzi a megkérdezett intézményeket, amely önismeretre, kooperációra, felelősségvállalásra készítetnek a diákokat a sikeresebb továbbtanulás eléréséért, míg kisebb szerepet játszik a modern tanulási környezet, a valóságos szituáció és a kritikai gondolkodás. Pozitív előrelépés az IKT-eszközök tudatos beemelése a tehesség gondozásba (lásd keretes írás – *IKT-eszközök a tehesség gondozásban*).

IKT-eszközök a tehetséggondozásban

A tehetséggondozásban, versenyekre való felkészítésben is egyre nagyobb szerepet kapnak az IKT-eszközök, hiszen így a tanulók képessé válnak az önálló ismeretszerzésre, szélesebb körben jutnak hozzá információkhoz, segédanyagokhoz. Az e-tanulás lehetővé teszi a tananyag rugalmas változtatását, fejleszti a tantárgyak integrációját, lehetővé teszi az egyéni oktatást és értékelést, ezért fontos szerepet játszik az egyenlőtlenségek ellensúlyozásában, a későbbi továbbtanulás és munkavállalás feltételeinek megteremtésében.

Rétsági Általános Iskola, dokumentumelemzés

Az adatok hagyományos tanításközpontú tanulásértelmezésre utalnak, miszerint úgy szeretnék a saját munkájukért felelősséget vállaló diákokat nevelni a tehetséggondozás terén (6,02), hogy a tanulási tartalmak összeállításába a pedagógusok alig vonják be a tanítványaikat (3,77). Fontos ugyan a tanulásért való felelősség, pl. a szorgalommal elvégzett tehetségfejlesztő, sikeres versenyszereplést sejtető feladatvégzés (Bolyai Matematika csapatverseny feladatai szakkörön és otthon), de ezek előre, a pedagógusok által meghatározottak, nem a diákokkal közösen kialakított tanulási utak, célok.

27. táblázat. Mennyire jellemzők a tehetséggondozó tevékenységekre az Ön által vezetett intézményben? (1 – Egyáltalán nem jellemző, 7 – Teljes mértékben jellemző – vezetői kérdőív

Tényezők	Átlag	SD
arra ösztönzik a tanulókat, hogy vállaljanak felelősséget a saját tanulásukért	6,02	1,12
a támogató légkör segíti a tanulók közötti kooperációt és az önismeret fejlődését	6,01	1,06
a sikeresebb továbbtanulásra készítene fel	5,73	1,42
kommunikációs és kritikai gondolkodási készségeket fejleszt	5,54	1,15
valódi helyzetek, problémák megoldása áll a tanulás középpontjában	5,39	1,25
modern tanulási környezetben zajlik (nyitott terek, IKT-használat)	5,32	1,52
a tanulási tartalmakat a pedagógusok a tanulókkal közösen alakítják ki	3,77	1,75

A tanulásértelmezés feltárásához fontos azt is látni, hogy a pedagógusok szerint mi a leghatékonyabb módja a kiemelkedő képességű diákok fejlesztésének. A pedagógus-kérdőívben a felsorolt állítások közül hármat kellett bejelölni. A válaszok a gyakoriságok alapján négy elkülöníthető csoportba sorolhatók:

- Kiemelve a tanulót a tehetséggondozó programban (egyéni vagy csoportban):
 - 62,8% egyéni foglalkozás, mentorálás
 - 59,5% tehetséggondozó program

- Tantárgyhoz kötve kiemelni a diákokat:
 - 28,3% tantárgyi csoportbontás
 - 26,1% tantárgyi fakultáció
- Nem tantárgyhoz kapcsolódó egyéb tevékenység:
 - 20,8% délutáni fejlesztő foglalkozás
 - 17,5% nem iskolai keretek között történő foglalkozás
 - 16,9% speciális csoport
- Nem preferált forma:
 - 11,1% normál osztálykeret: heterogén tanulócsoport differenciált fejlesztéssel
 - 4,9% speciális osztály

Jól látható, hogy a pedagógusok a kiemelkedő képességűnek tekintett diákok esetében a leghatékonyabb formának azt találják, **ha kiemelik őket, és egyénileg vagy csoportban foglalkoznak velük, vélhetőleg tantárgyakhoz kötötten. Legkevésbé találják hatékonynak a heterogén csoportban való differenciálást és a speciális osztályt.**

A tehetséggondozó tevékenység intézményi megoszlása a válaszok alapján átlagosan **57,2%-ban tanórai és 41,4%-ban tanórán kívüli tevékenységként** jelenik meg. A két érték közötti eltérés szignifikáns ($t=10,3$; $p<0,001$). A pedagógusok tehát úgy gondolják, hogy a **tehetséggondozás fő terepe a tanóra, viszont a fentiek alapján nem heterogén csoportokban differenciálásban gondolkodnak, hanem sokkal inkább nívócsoportban, csoportbontásban, kiemelésben.** A tanórákhoz kötött tehetséggondozás egyben arra is utal, hogy a pedagógusok számára a kiemelkedő képességű diákok fogalma erősen kapcsolódik az iskolai tantárgyakban jól teljesítő diákokhoz. A fenti erős tendencián túl a szervezeti szintű megoldásokat mutató iskolák közt talákoztunk olyan gyakorlattal, ahol az elkülönítő, csoportba soroló szelektív gyakorlatot kombinálják az együttneveléssel (lásd keretes írás – *Tehetségműhely*).

Tehetségműhely

A tehetségkonceptió felállításánál az összesítő jellegű beválogatási modellt alkalmazzák, a tehetségfelmérések eredményei és az osztályfőnök kiválasztása alapján osztályonként a legtöbb pontot elérő 5-7 tanuló kerül be a Harrer Tehetséggondozó Rendszerbe, de meghívásos alapon is kerülhetnek be érdeklődők a műhelymunkákba. A tanulók délelőtti és délutáni foglalkozásai szerves egységet alkotnak. A délelőtti tanórák a tantervvel teljes összhangban folynak, míg a délutáni foglalkozások speciális blokkokban, tehetséggondozó műhelyekben, iskolán kívüli tevékenység keretében valósulnak meg: pl. színjátszás, kórus, labdajátékok, számítógép-használat, újságírás, vitakörök, tánc, festés, stb. Ezek a Harrer Tehetség Műhely (HTM) foglalkozások 7–12 éves korig. A rendszer harmadik lábát további iskolán belüli és kívüli tevékenységek adják, mint például versenyfelkészítések és egyéb programok: tehetségnapok, projekthetek, iskolahívogató programok, rajzpályázatok, nyílt napok óvodások, szülők számára, Harrer Gála, Klubnapközi, társasjátékklub. Programjaikat és komplex tehetségfejlesztő foglalkozásaikat Gardner többszörös intelligenciaelméletét figyelembe véve dolgozták ki.

Obudai Harrer Pál Általános Iskola, dokumentumelemzés

Mindezek után joggal merül fel a kérdés, hogy a pedagógusok mit gondolnak arról, hogy tanórán kívül milyen módon tudják támogatni a diákok képességfejlesztését (28. táblázat):

- 63,8% tanulmányi versenyekre való felkészítés
- 55,6% mentorálás, egyéni foglalkozás
- 47,9% személyre szabott, egyéni tanácsadás
- 45,8% vetélkedők, versenyek szervezése, rendezése
- 45,5% szakkörök vezetése,
- 43,6% szabadidős kulturális és sportrendezvények szervezése

A többi válasz 10% alatti:

28. táblázat. A tehetséggondozás gyakorlata – pedagógus-kérdőív

részvétel egyéb tehetségekibontakoztató programban	139	9,7
részvétel az Útravaló program munkájában	136	9,5
részvétel a Tehetségpont munkájában	129	9,0
diákönkormányzat patronálásával	93	6,5
önképzőkör, diákkör támogatása	73	5,1
részvétel a Nemzeti Tehetség Programban	71	5,0
részvétel az Arany János Tehetséggondozó Program munkájában	60	4,2
iskolarádió szerkesztésének támogatásával	24	1,7
részvétel a Tehetséghidak program munkájában	17	1,2
egyéb módon	16	1,1

A fent jelezett tanórai teljesítményhez kötött tehetségértelmezést erősíti az is, hogy a pedagógusok a tehetségekibontakoztatás segítségét elsősorban tanulmányi versenyekre való felkészítésben, versenyek megszervezésében, személyre szabott egyéni tanácsadásban, foglalkozásban látják. Ez történhet még szakkörön, szabadidős rendezvényeken, táborokban. Több iskola esetében láthatunk emellett olyan jó gyakorlatot, ahol külső szereplőt vonnak be a tanóra, az iskolán kívüli programok megszervezésébe, lebonyolításába, a tehetséges diákok korai felismerésébe. Ez egy lépés lehet a tanóra és tantárgyi teljesítményhez kötött tehetségértelmezéstől való eltávolodásra (lásd keretes írás – *Külső partnerek bevonása a tehetséggondozásba; Külső partnerek bevonása a tehetség felismerésébe*).

Külső partnerek bevonása a tehetséggondozásba

Az intézmény külső szereplők bevonásával új perspektívákat nyit tanulói számára tehetségük kibontakoztatása terén: a Goethe Intézettel, a Francia Intézettel, a Fővárosi Önkormányzattal, az OTP Bankkal és a Microsoft Magyarországgal való együttműködés

a tehetséges tanulóknak lehetőséget biztosít az ezen intézmények által meghirdetett programokon, versenyeken és nemzetközi pályázatokon való részvételre. Ugyancsak az ő tanulásukat segíti a külföldi iskolákkal fenntartott kapcsolat, csereprogramok szervezése.

II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnázium, dokumentumelemzés

Külső partnerek bevonása a tehetség felismerésébe

Az iskola kapcsolatot tart a pedagógusokkal, szülőkkel és más intézményekkel is a tehetségek korai felismerése érdekében. Látogatásokat tesznek az óvodában, az óvónők véleményének kikérésére, az osztályfőnökök, szaktanárok megfigyelik a diákok képességeit, illetve a diákok iskolán kívüli elfoglaltságait is felméri (zene, tánc, sport), beszélgetnek a szülőkkel, edzőkkel, tanárokkal.

Óbudai Harrer Pál Általános Iskola, dokumentumelemzés

A kérdőív egyik további kérdése a tanulási folyamat tervezésre, szervezésre, támogatásra és értékelésre vonatkozó állításokat sorolt fel, és a válaszolónak kellett négyfokú skálán értékelnie, hogy mennyire jellemzők ezek a tehetséggondozás terén saját gyakorlatára. A válaszokat gyakorisági sorrendben mutatja a következő táblázat (29. táblázat)

29. táblázat. A tanulási folyamat tervezése, szervezése, támogatása – pedagógus-kérdőív

Állítások	N	Átlag	SD
a tervezés előtt felmérem a tanulók előzetes tudását	1113	3,3	0,7
rendszeresen adok visszajelzést a fejlődésről a gyerekek/ tanulók számára	1104	3,3	0,6
a tanulás során támogatom (ötletet adok, az értékelési szempontom része, stb.), hogy a tankönyvön túli forrásokat is használják tanulásukban	1110	3,3	0,7
a tehetséges tanulók támogatása érdekében rendszeresen együttműködöm kollégáimmal	1105	3,3	0,6
a tantervi követelménynél, az átlagnál több ismeretet közvetítek a tanulóknak	1106	3,2	0,6
a tanítási módszereim bevonják a tanulókat a beszélgetésekbe és a vitatott problémák kritikus vizsgálatába	1108	3,2	0,6
rendszeresen mérésekkel/ellenőrzéssel követem a gyerekek/ tanulók egyéni fejlődését	1107	3,1	0,7
a tanítási módszereim a problémamegoldásra fókuszálnak, és igazi kihívásokat jelentenek a tanulóknak	1110	3,1	0,7
a tanulók elemzik és értékelik saját munkájukat	1108	3,1	0,7

Állítások	N	Átlag	SD
töreksem arra, hogy a tanulók kisebb csoportokban dolgozzanak, és közösen találjanak megoldást egy problémára vagy feladatra	1109	3,0	0,7
a tanórán eltérő tanulási utakat, feladatokat adok azoknak, akik átlagostól eltérő módon haladnak	1112	3,0	0,7
a tanórán a tehetséges diákoknak több ismeretet adok át	1104	2,9	0,7
a tehetséges tanulónak külön foglalkozásokat indítok, mert a tanórák feszített tempója erre nem ad lehetőséget	1103	2,8	0,9
az előző évek szaktárgyi versenyfeladatra építek	1108	2,7	0,8
a tanítási módszereim a gyakorlást hangsúlyozzák, így a tanulók megismerhetik a jó válaszokat, és megtanulhatják azokat	1110	2,7	0,8
olyan programokba irányítom a tanulót, ahol szakszerűen tudnak foglalkozni vele	1104	2,7	0,8
az azonos képességű tanulókat gyűjtöm egy csoportba	1111	2,6	0,8
egyéni fejlesztési tervet állítok össze a tanulóknak	1106	2,5	0,9
a gyors és hatékony haladás érdekében sokszor előadást tartok	1109	2,1	0,7
a diákok olyan feladatokon dolgoznak, amelyek teljesítéséhez legalább egy hét szükséges	1102	2,0	0,8
arra kérem a diákokat, hogy írjanak esszét, amelyben hosszabban kifejtik saját gondolataikat és érveiket	1099	1,9	0,9
a diákok olyan produktumot állítanak elő, amit valaki más fog használni	1101	1,7	0,7

A magas értékek és a sorrend alapján **a válaszadó pedagógusok a tehetség gondozás terén igazán korszerű pedagógiai elveket fogalmazzak meg**, vélhetően ezek alapján szervezik meg a gyakorlatukat is. A válaszok közül magas értéket kaptak, a korszerű tanulás értelmezéshez kötődő elemek (3,1–3,3):

- konstruktivista tanulásértelmezés alapelvei:
 - a diákok előzetes tudására építenek
 - problémamegoldásra épülő módszereket alkalmaznak
 - a tanulókat aktívan bevonják a tanulási folyamatba
- differenciálás a tananyagban:
 - a tantervi követelménynél, az átlagnál több ismeretet közvetítenek a tanulóknak
 - támogatják, hogy tankönyvön túli forrásokat is használjanak
- tanulásközpontú megközelítés
 - rendszeresen mérésekkel/ellenőrzéssel követik a tanulók egyéni fejlődését
 - rendszeresen adnak visszajelzést a fejlődésről a tanulók számára
 - a tanulók elemzik, értelmezik a saját munkájukat

Mindezt megerősítő tehetséggondozó gyakorlatokat is feltártunk, amelyek eredményesen jelennek meg az osztályteremben, a tanórákon, heterogén tanulócsoportban is (lásd keretes írás – *Differenciált tanulásszervezés*).

Differenciált tanulásszervezés

Az egyénre szabott fejlesztés alapja a bemeneti (DIFER) és az ezt követő mérések sora (a tanulók nyomon követésének rendszeresen ismételt lépéseként). Az így nyert adatok segítségével készül az egyéni és az osztályszintű fejlesztési terv. A nevelőtestület a tanórai fejlesztés legfőbb eszközének a tanórai differenciált nevelési-oktatási módszerek alkalmazását, a tanulói együttműködésen alapuló tanulásszervezést, valamint a kompetenciaalapú tanítást tekinti, amelynek keretében biztosíthatják minden gyermek számára a képességeinek megfelelő fejlesztést (PP 13.): „a tanulók képességeinek, kulcskompetenciáinak egyénre szabott folyamatos fejlesztése révén nyolcadik osztály végére alapképességeik elérik életkoruknak, adottságaiknak megfelelő maximális szintet” (PP 7.). Szintén a kitűzött célok elérését szolgálja a szabadon tervezhető és a szabadon választható órakeret felhasználása (PP 64–69.), a nívócsoportos oktatás a matematika (PP 8., 71.) és a csoportbontás felső tagozatban az idegen nyelvek (PP 38.), az informatika és a természettudományos gyakorlatok tanítása terén. (A csoportbontások szervezési elveiről bővebben lásd: PP 90.)

Szegő Gál Általános Iskola, dokumentumelemzés

Szintén magas, de az előzőeknél alacsonyabb átlagértéket kapott (2,7–3,0):

- egyéni tanulási út támogatása
 - a tanórán eltérő tanulási utakat, feladatokat adnak azoknak, akik az átlagostól eltérő módon haladnak
 - a tanórán a tehetséges diákoknak több ismeretet adnak át
 - a tehetséges tanulóknak külön foglalkozásokat indítanak, mert a tanórák feszített tempója erre nem ad lehetőséget
- szűk területen, irányított fejlesztés
 - a gyakorlást hangsúlyozzák, így a tanulók megtanulhatják a jó válaszokat
 - az előző évek szaktárgyi versenyfeladatira építenek
 - olyan programokba irányítják őket, ahol szakszerűen tudnak foglalkozni velük

Az egyéni tanulási utak támogatása mögött átgondolt tanulási koncepciók is felfedezhetők egyes pedagógiai programokban, amelyre az alábbi jó gyakorlatok is példák (lásd keretes írás – *Egyéni tanulási út támogatásának intézményi rendszere; Egyénre szabott tehetséggondozás; A közösségfejlesztés szerepe a tehetséggondozásában*).

Az egyéni tanulási út támogatásának intézményi rendszere

A Nevelési program (NP) meghatározza a tehetséggondozás szervezeti formáit.

- Ezek a tanórán az aktív tanulói tevékenységet, differenciált foglalkoztatást, a kritikus gondolkodás fejlesztését, alkalmazható, „teljesítményképes, a gyakorlati életben jól használható tudást” jelentenek.

- A tanulók egyéni munkavégzése a modell hangsúlyos eleme, ekkor „a gyerekek egyéni munkájukat a tanár közvetlen irányításával végzik. A pedagógus az egyéni tananyagot minőségében és mennyiségében is a tanulóra tervezi. A tehetséges tanulók emelt szintű feladatokat kapnak.” (NP 65.)
- A tanulók megismerik és megszokják az önállóságot a tanulásban. A számítógéppel felszerelt könyvtár lehetőséget biztosít egyéni kutatómunkára, önművelésre és ismeretszerzésre (NP 66.).
- A differenciálás mellett fontos szerepet kapnak az együttműködésen alapuló pedagógiai módszerek (csoportmunka), amelyek alkalmasak a felelősségtudat, az egymás iránti tolerancia, az empátia fejlesztésére, valamint a gyermekeket a másképp gondolkodás elfogadására és az egyéni érdekközösségeknek való alárendelésére nevelik (NP 65.).
- A tehetséggondozást (is) szolgáló további tényező a csoportbontás, erre matematika, idegen nyelv, informatika tantárgyból van lehetőség. A csoportbontáskor homogénebb összetételű csoportok kialakítására törekcsenek: „A hasonló képességű gyermekek jobban tudnak együtt haladni a tananyag elsajátításában. Ez növeli a tanulási folyamat hatékonyságát, ez megmutatkozik az eredményességben is.” (NP 65.)
- A bontott csoportban különös hangsúlyt kell fektetni a differenciálásra, a személyre szabott motivációra és a tanulói érdeklődés intenzitásának növelésére a gyorsabb haladás érdekében (NP 65.).

Kisfaludy Mihály Általános Iskola, dokumentumelemzés

Egyénre szabott tehetséggondozás

A tanulók fejlesztése, a tehetségek gondozása terén az iskola az egyénre szabott fejlesztésben hisz, ennek részeként igyekszik biztosítani az egyéni fejlődés optimális ütemét (PP 26.). Legfőbb eszközének a tanórai differenciált tanulásszervezést tekinti, amelynek keretében biztosíthatják a gyermekek képességeinek megfelelő fejlesztését (PP 27.): „Tantervünk elengedhetetlen pedagógiai követelménynek tekinti a terhelésnek a képességekhez való igazítását. [...] előírja az egyéni képességek figyelembevételét, és a differenciálás révén megvalósítható egyéni terhelés követelményét, gyakorlatát” (PP 61.). Az iskola a tanulók egyéni fejlesztése és differenciált oktatása megvalósításának érdekében elengedhetetlennek tartja a képességek és a tudásszint diagnosztikus mérését (PP 61.).

Szintén a kitűzött célok elérésének ellenőrzését szolgálja, hogy a nevelőtestület „sikerkritériumokat” fogalmazott meg az emelt szintű testnevelési és intenzív idegen nyelvi csoportok számára, valamint általános jelleggel oktatási feladataira nézve (PP 46–47.). Az iskolában egyes tantárgyak eredményes tanítását és a tehetséggondozást szolgálja a csoportbontás és a szabadon tervezhető órakeret felhasználása (PP 65.).

Tóvárosi Általános Iskola, dokumentumelemzés

A közösségfejlesztés szerepe a tehetségfejlesztésben

A differenciálás mellett a tehetséggondozáshoz társított pedagógiai módszerek és eszközök „a csoportbontásos és a kiscsoportos-foglalkozások”, „a tantárgyi integráció, a komplexitásra törekvés”, a szabadon választható tantárgyak és az egyéni foglalkozások rendszere, amelyek a versenyekre, továbbtanulásra való felkészítés szolgálatában állnak. A közösségfejlesztés szintén a pedagógusok tanórai feladatai közé tartozik, mert az hozzájárulhat „a tanulási kudarcból, a szociális hátrányból eredő lemaradás csökkentéséhez, a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatásához” (PP 29.).

II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnázium, dokumentumelemzés

Ritkán alkalmazott tehetséggondozó módszerek (1,7–2,0):

- projektjellegű feladatok:
 - olyan feladatok, amelyek teljesítéséhez legalább egy hét szükséges
 - esszéírás, amelyben hosszabban kifejtik saját gondolataikat és érveiket
 - olyan produktum előállítása, amelyet valaki más fog használni

Az ideális tanulást támogató környezetről való gondolkodást kiemelt jelentőségűnek véltük az interjúk során, mert úgy gondoltuk, ez mutathatja meg, mi lenne az az ideális tanulót támogató rendszer, amely minden elemében a tehetséges tanulók fejlődését szolgálná. Tanulást támogató környezeten így alapvetően nem a környezeti feltételeket, hanem a tanulás tervezését, szervezését, értékelését és támogatását értettük. Az interjúk tanulsága alapján változáshoz vezető utat nagyon szűken értelmezik a vezetők is, szinte kizárólag a tárgyi környezet és a létszámok szerepét látják meghatározónak egy hatékonyabb tehetséggondozáshoz:

...Húszas létszámokat. Így van. Mert az körülbelül tudunk egy olyan tanulási környezetet, most teljesen mindegy. Jó. Szeretnék természettudományos tantermet. ...legfontosabb lenne a húszas létszám, itt kezdődik a környezet, egy húszas létszám, ahol megfelelően tudunk csoportokban, osztályokban, egyénileg is dolgozni, akár egyénileg is. Tudok odarakni egy kis széket, oda egy, most úgy készülünk igen, ahol igen?

...Lenne hatalmas termünk, ahol nagyon jó, mindenféle játék lenne. Tehát különféle menzás játékok, amivel nagyon jól, kreatívan lehet játszani. Meg hát a különféle társas helyzetek itt is, könnyebben meg lehet valósítani, szituációkat megvalósítani.

Mindez pénz kérdése. Azt gondolom, hogy amit mi emberileg megtehetünk, azt azért megteesszük. Tehát, hogy ennél többet emberileg meg tudnánk-e tenni, nem nagyon látom át. Ha lenne pénzünk fejlődésre, akkor nagyon sok mindent lehetne csinálni. Nekem álmom egyszer a Lego-szoftverrel tanítani például. De olyan sokszor próbálkoztunk már, nem is tudom, a Kopasz Erik volt az ügyvezető igazgatója, de ugye soha nem hirdetik ezt a pályázatot meg Közép-Magyarországnak, csak a konvergencia régióknak. Tehát így esélyünk nincs, hogy mi a Lego-szoftverrel taníthassunk, mert soha nem tudjuk megvenni, pedig hát milyen jó lenne ott elsőtől kezdve élni ezzel a lehetőséggel. És ahol meg megkapják, lehet, hogy nem élnek vele, mert nem is értik, mert még az a kisgyerek lehet, soha nem látott legót...

...Én szerintem a kisebb osztálylétszám, és kevesebb óra a kollégának. Tehát, hogy ne égen ki, legyen türelme ahhoz, hogy utána nézzen. Mert én azt érzem pár emberen, hogy nem is csak a lustaság, hanem elfásul és kiég, és nincs már kedve új után nézni. De ha kevesebbet van vele a gyerek, és nem 25 órában szívja...

...a kisebb létszámok felé menni. Én húsz alá nem mennék, de a 35, mert akkor nincs közösség. De 35 az sok igazából. Ez az egyik oldal... (vezetői interjúk)

Mindez tovább erősíti azt a képet, amely szerint a jelenlegi gyakorlat kereteit kellene komfortosabbá, élhetőbbé tenni a pedagógusok szerint, s kevésbé szükséges szerintük a tanulás újfajta megközelítésében gondolkodni.

A tanulási környezet online térben történő újragondolására egyetlen válasz utalt csupán:

A másik fontos dolog az, hogy a modern eszközök használata az, ami az ő kezében van. Tehát nálam például amikor komplex feladat van, akkor ő használhatja a mobiltelefonját. Kereshet, kutathat, letölthet, csinálhatja. Tehát és nem csinál mást, az a vicces, hogy ő akkor azzal foglalkozik, amit adtam neki. Tehát, hogy ezekre nyitottá kell válni a pedagógusnak, meg ismernie kell, tudnia kell használni. [...] akkora szakadék tud lenni a diák és a pedagógus között technikai felkészültségben, meg használati kultúrában, hogy az el is idegeníti egymástól őket. [...] olyan eszközök a jók, amiket közösen tudnak használni, mert például én hallottam olyan előadást, vagy voltam olyan előadáson, ahol arról beszélt a kolléga, hogy minden gyereknél van egy okostelefon vagy tablet, fel tud csatlakozni a hálózatra, és akkor szavazni tudnak arról, hogy szerintük mi a megoldás. És akkor azt ott ki is vetítik, tehát abszolút interaktívvá válik a megoldási folyamat, és hogy merre menjünk tovább. Mi lesz a jó válasz? Arról is szavazni lehet, mint a show-műsorokban. De ezzel rengeteget tanul a gyerek. És hogy ha ebbe az irányba el tud mozdulni a pedagógus társadalom, az tehetségbarátabb... (vezetői interjúk)

A **pedagógiai programok** vizsgálata alapján összességében úgy láttuk, hogy a tanulás támogatásának rendszerszerű módjai a tehetséges tanulók névcsoportos, szakköri oktatásához kapcsolódó tevékenységek, versenyek. Ezek feltüntetése az, ami a szülők irányában a legfontosabb információként megjelenik, vélhetőleg épp a szülői elvárásoknak való megfelelés okán is.

Összességében a pedagógusok a tehetség kibontásához kötődően számos korszerű pedagógiai elvet, módszert ismernek (konstruktivizmus, egyéni tanulási út támogatása, tanulócentrikus szemlélet), ezeket azonban a vizsgált intézmények többségében – a korábbi kérdésekre adott válaszok elemzése alapján – nem heterogén osztályteremben, hanem kiválogatott diákok csoportjában vagy egyéni fejlesztés keretei között alkalmazzák, tartják megvalósíthatónak. Ennek során a diákokat a jó megoldások megismertetésével, megerősítésével további tudáshoz kívánják juttatni, magabiztossá téve őket a versenyhelyzetekben. Az iskola hagyományos szervezeti és működési kereteit megmozgató, meghaladó projektjellegű megoldások kevésbé preferáltak a pedagógusok körében (lásd keretes írás – *Témahét – Projekt a tehesség gondozás szolgálatában*).

Témahét – Projekt a tehetségfejlesztés szolgálatában

Tanévenként két témahetet szervezünk. Ezek a hetek, spanyol nyelven, interdiszciplináris szemlélet szerint nagy témakörök (Ember és társadalom, Ember és természet, Történelem, Irodalom, Művészetek) feldolgozását jelenti, spanyol és latin-amerikai országok kapcsán, kronologikus ismeretanyag-szerzés céljából. A projekthetek témái több tantárgy anyagából (természettudományos műveltségterületek), integrált módon tevődnek össze. Végző megjelenési formája valamilyen közös termék, például előadás, faliújság, kiállítás, könyv.

Műveltségterületek szerinti oktatás, nem pedig tantárgyi tehetség fejlesztése a céljuk a témaheteknek, projektheteknek és Moduláris oktatási programok szervezésének. Azért jól alkalmazhatók a tehetséggondozásban is ezek a módszerek, mert; önálló tanulásra szoktatják a diákokat (mindig van egyéni feladat is a csoportmunkában), kreativitást fejlesztek, az élethosszig tartó tanulást megalapozzák, segítik a gondolkodási műveletek fejlesztését (konklúzió–levonás). Ezzel párhuzamosan zajlik az interperszonális kompetenciák fejlesztése, a csoportszintű együttműködés, az inkluzív szemlélet megélése.

Kispesti Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium, dokumentumelemzés

A szereplők támogatása

30. táblázat. A szereplők támogatásának vizsgálata

Kutatási fókusz	Eszközhöz rendelt kérdések
	Kérdőív kérdései
A szereplők és azok támogatása	V.7. A tehetséggondozás terén dolgozó pedagógusok számára mely támogatási formák érhetőek el az Önök intézményében az alábbiak közül?
	P.8. Kérjük, állítsa sorrendbe, hogy Önnek mire lenne szüksége, hogy hatékonyabban tudja végezni a tehetséggondozó munkáját!
	Interjú kérdései
	– Milyen támogatást látnak szükségesnek a pedagógusok a tehetséggondozásban? – Ön mint intézményvezető milyen elvárásokat fogalmaz meg a tanárokkal szemben a tehetséggondozás terén? – Ön milyen módszerekkel tudja eredményesen támogatni a tehetséggondozásban érintett kollégákat? – Milyen problémákkal találkozik a tehetséggondozás terén? – Hogyan készülnek, kiktől tanulják a tehetséggondozást? <ul style="list-style-type: none">• hálózat• képzés• egymástól tanulás, szakmai közösség
	Dokumentumelemzés szempontsora
– A szereplők támogatása	

A tehetséggondozás intézményrendszere kapcsán részben érintettük a szereplők kérdését, és arra a megállapításra jutottunk, hogy a pedagógusok vállalják és értelmezik is saját felelősségüket, szerepüket a tehetséggondozásban. Igénylik a más szereplőkkel való közös munkát, de ennek gyakorlata sem a közvetlen érintettekkel (például szülők), sem társszakértőkkel nem kidolgozott.

A szerepeken túl vizsgáltuk azt, hogy a tehetséggondozásban érintett pedagógusok milyen támogatást kapnak, és számukra mely támogatási formák segítenének hatékonyabbá tenni munkájukat. **A támogatási formák rangsorában az intézményen belüli támogatási formák szerepe meghatározó** (vezető segítsége, erkölcsi elismerés, intézményen belüli szakmai közösség). Ez fontos eleme a szervezeti működésnek, ugyanakkor tovább erősíti a befelé forduló magatartást. Külön kiemelendő, hogy a vizsgált intézmények vezetői szerint az iskolákban alig vehető igénybe a külső szakmai segítség a tehetséggondozás terén (például szaktanácsadó, speciális szakember, továbbképzés) (31. táblázat). Fontos elemként jelenik meg a belső továbbképzés, mint eredményes támogatási forma a tehetséges diákokkal foglalkozó pedagógusok körében. Ez leginkább a fejlesztések bevezetésének, illetve a pályázati forrásokkal támogatott időszakokra jellemzők:

A kezdet kezdetén ezt még is osztottuk, a jó gyakorlatokat. Tehát a Génius 21-ben meg is jelent az iskolánk, és akkor ott, az akkori, azt hiszem, akkor hat vagy hét tehetségkörrel kezdtünk, tehát ezek a klasszikus, a dráma, színjáték, a kobaktörő, az otthonunk a Föld, a helló világ, barkácsolás, tehát ott az egész felépítés és a tematikája megtalálható, bárki megtekinthette, tanulhatott belőle... A legkülönbözőbb formában, volt, amikor forgószínpadszerűen körbementünk, vagy akadályversenyszerűen, tehát mindig valamit kitalálunk, meg lehet ismerni egymás életét. Meg hát volt olyan része is, amikor kerületi iskoláknak tartottunk tehetségnapot, és akkor jöhettek, és ők is megismerkedhettek itt a programmal (vezetői interjú).

Tartottunk, ugye az első év után láttuk, hogy szükség van valamilyen rendszerezett tudásátadásra. Azon kívül, hogy szupervíziós lehetőségek folyamatosan voltak, volt egy rögtönzött felkészítés, és a kollégánövel csináltunk közösen egy 30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzést, ami kifejezetten a mentortanárokat képezi ki. Tehát diákokat mentoráló tanárokat képez ki. És itt a kollégákat kiképeztük rá. És így szerezték meg a tudást, van egy szakirodalom ajánlás, kialakítottunk a Matelc segítségével egy kis könyvtárat, amiben ezeket lehet olvasgatni, lehet elmélyedni benne. Sőt, egy csomó minden digitalizálva át lett adva a kollégáknak, és minden évben tartunk egy frissítő tréninget. (vezetői interjú)

31. táblázat. A tehetséggondozás terén dolgozó pedagógusok számára mely támogatási formák érhetőek el az Önök intézményében az alábbiak közül? (1 – soha, 4 – mindig) – vezetői kérdőív

Támogatási formák	Átlag	SD
intézményvezető segítsége	3,81	0,45
intézményen belüli szakmai közösség	3,66	0,63
erkölcsi elismerés	3,43	0,75
továbbképzés	2,88	0,74
intézményen belül dolgozó speciális szakember	2,50	1,15
intézményen kívüli szakmai közösség	2,34	0,81
szaktanácsadó	2,19	0,84
külső speciális szakember	2,00	0,76
anyagi elismerés	1,56	0,77
munkaidő-kedvezmény	1,50	0,80
egyéb	1,04	0,32

Az interjúkból az derül ki, hogy az iskolák vezetése nem különösebben gondolja végig, hogyan lehetne a pedagógusokat támogatni, motiválni a tehetséggondozó tevékenységre:

Semmiféle anyagi eszközünk nem áll rendelkezésre, hogy bármivel ösztönözzük őket. Hiszen nincs semmi a kezünkben, csak a szép szó és a köszönöm, és a dicséret, és a kiemelem a munkáját és megbecsülöm.

Nem kell ezt nekik különösebben elvárásként megfogalmazni. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy itt mindenki tudja a maga dolgát, és valahogy ez az iskola úgy szocializálódott, meg aki már régóta itt dolgozik, ő tudja, hogy egy bizonyos szintet hoznia kell. És ő ezért mindent megtesz. Tehát nem kell különösebben piszkálni ezért a kollégákat, hogy te, már van tehetségszakköröd, és még semmit nem nyert a gyereked. Ilyet nem szükséges nekik mondani, mert alapban csinálják. Tehát belső indíttatásból dolgoznak. Nagyon szerencsés helyzetben vagyunk. Mert tényleg szívvel-lélekkel dolgozik a nagy többség. (vezetői interjúk)

Több esetben megjelenik a tudatos tudásmegosztás a testületen belül, hatékony szakirodalom megismerése vagy egy tanulságos továbbképzést követően:

Van, igen. Tehát, hogy ezt általában nem megtartja magának, tehát én is mondjuk visszajöttem, akkor utána a következő munkaközösségi foglalkozáson, alsós, nem is csak a reál, hanem az egész, a humán és a reálba, akkor ott elmondtam. És akkor nagyjából elmondtam, hogy miről volt szó, miről szólt, és akkor mondom, akit még külön érdekel, akkor bármikor megkeres, akkor el fogom mondani. És volt két kolléganő, aki jött utána, hogy de azt átmásolnánk-e, mert akkor ő is kipróbálja, meg órán kipróbálja ezt

a feladatot. Tehát ez nyilván ő hozzájuk közelebb áll ez a természettudományos vonal, érdekelte őket, nem sajnálta az időt, hogy akkor otthon ő azt átmentette, átmásolta, kipróbálta, kivetítette órán. (vezetői interjú, Szolnok)

A különböző intézménytípusok között a külső továbbképzés, a munkaidő-kedvezmény és az anyagi elismerés tekintetében mutatható ki szignifikáns különbség. Az elvégzett post-hoc elemzések alapján jelentős eltérés az anyagi elismerés esetében tapasztalható az általános iskolák és alapfokú művészeti intézmények, valamint az általános iskolák és a középiskolák között, mindkét esetben az utóbbi javára, tehát az általános iskolában lényegesen kevésbé jellemző az anyagi elismerés mint támogatási forma (32. táblázat).

32. táblázat. A tehetséggondozás terén dolgozó pedagógusok számára, mely támogatási formák érhetőek el az Önök intézményében az alábbiak közül? (1 – soha, 4 – mindig) (átlag, szórás) – vezetői kérdőív

Támogatási formák	Általános iskola	Középiskola	Alapfokú művészeti	Kollégium	ANOVA (F)	p
intézményvezető segítségével	3,8 (0,4)	3,8 (0,4)	3,7 (0,5)	3,8 (0,4)	0,78	n.s. ¹³
intézményen belüli szakmai közösség	3,7 (0,6)	3,7 (0,5)	3,7 (0,7)	3,4 (0,8)	2,24	n.s.
intézményen belül dolgozó speciális szakember	2,5 (1,1)	2,6 (1,2)	2,5 (1,2)	2,3 (1,2)	0,53	n.s.
intézményen kívüli szakmai közösség	2,3 (0,8)	2,3 (0,7)	2,5 (1,0)	2,3 (1,0)	0,47	n.s.
szaktanácsadó	2,2 (0,8)	2,2 (0,8)	2,0 (0,9)	2,3 (0,8)	1,35	n.s.
külső speciális szakember	2,0 (0,7)	1,9 (0,7)	2,1 (1,0)	2,0 (0,9)	0,43	n.s.
továbbképzés	3,0 (0,7)	2,8 (0,8)	2,9 (0,7)	2,6 (0,7)	2,63	0,05
munkaidő kedvezmény	1,4 (0,7)	1,6 (0,8)	1,6 (0,9)	1,6 (0,9)	2,80	0,04
anyagi elismerés	1,4 (0,6)	1,7 (0,8)	1,8 (1,0)	1,7 (0,9)	7,76	0,01
erkölcsi elismerés	3,4 (0,8)	3,5 (0,7)	3,4 (0,9)	3,3 (0,8)	0,32	n.s.
egyéb	1,0 (0,3)	1,0 (0,2)	1,1 (0,4)	1,1 (0,5)	0,53	n.s.

A vezetői kérdőív egyik kérdésében arra kellett válaszolni, hogy a minőségi tehetséggondozást mely tényezők akadályozzák a leginkább a megadott válaszlehetőségek közül (33. táblázat).

¹³ Az **n.s.** jelölés azt jelenti, hogy nem szignifikáns.

33. táblázat. Az Ön intézményében milyen mértékben akadályozzák a minőségi tehetségfejlesztő munkát a következők? (1 – alapvetően gondot jelent, 4 – egyáltalán nem jelent gondot) – vezetői kérdőív

Akadályozó tényezők	Átlag	SD¹⁴
A pedagógusok intézményen belüli együttműködésének hiánya	3,49	0,71
Megfelelő internet-hozzáférés hiánya	3,33	0,96
Pedagógusok érdeklődésének, motivációjának hiánya	3,18	0,80
A különböző iskolákban dolgozó pedagógusok együttműködésének hiánya	3,09	0,83
Külső szakértői érdeklődés, motiváció hiánya	2,98	0,85
A tehetséggondozást végző pedagógusok rendszeres továbbképzésének hiánya	2,87	0,91
Intézményi infrastruktúra (pl. tanterem, tornaterem, tanműhely, labor) hiánya	2,85	1,03
Szülői érdeklődés, motiváció, bevonódás hiánya	2,72	0,92
Támogató segítők hiánya	2,68	0,90
Tanulói érdeklődés, motiváció hiánya	2,66	0,96
Megfelelő külső szakemberek elérésének emberi vagy tárgyi feltételei	2,60	0,89
Speciális tehetségfejlesztő szakemberek hiánya	2,59	0,98
Tehetséggondozást támogató segédeszközök hiánya	2,54	0,89
Külső programok nehéz elérhetősége (pl. információhiány, utazás stb.)	2,46	0,93
Megfelelő külső szakemberek elérésének anyagi feltételei	2,36	0,97
A tehetséggondozásra fordítható anyagi erőforrások hiánya	2,22	0,91
Egyéb fontos feltétel hiánya	1,78	0,97

A vezetők megítélése szerint a pedagógusok intézményen belüli és intézmények közötti együttműködésének a hiánya az egyik leginkább hátráltató tényező, amelyhez szorosan kapcsolódik a pedagógusok érdeklődésének és motivációjának a hiánya. Másik nagy csoport a külső támogató szereplők aktivitásának és motiváltságának a hiánya (segítő szakemberek, szakértők, speciális szakemberek, szülők), míg a harmadik fontos elem az intézményi infrastruktúra nem kielégítő színvonala, a nem megfelelő szélességű internet elérhetősége, a tehetséggondozásra fordítható anyagi erőforrások hiánya.

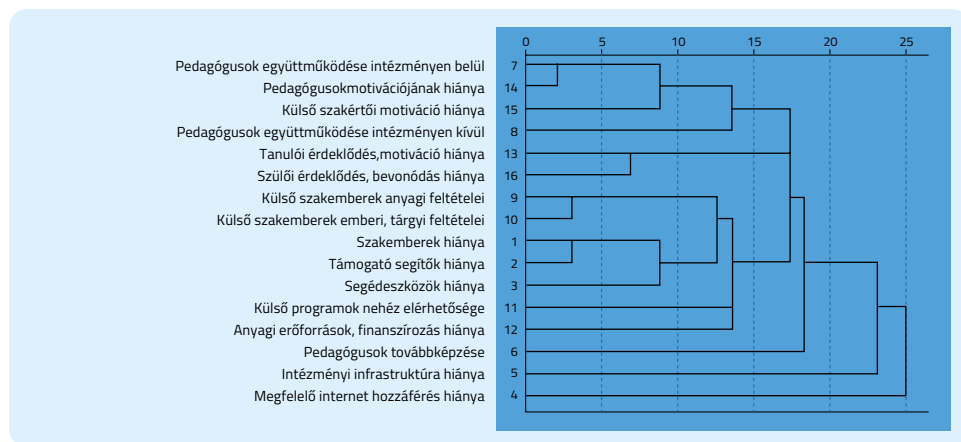
A forráshiány jelentős szerepére utalnak a vezetői/pedagógus interjúk is:

Hát a továbbképzések, hogy ha tartanának kutatói, oktatói számunkra, és nem úgy, hogy mi összeadjuk [...]. Merthogy nem kaptunk rá, nagyon sokszor nem kaptunk, tehát, ha lennének ilyen előadók, akik nyilván kapnának érte pénzt, csak nem nekünk kéne, hanem nem tudom, valahonnan. Ez például örült nagy segítség lenne. Hogy nem nekünk kell ezen küzdeni. Mert ez küzdelem. Egyrészt, hogy találjuk olyan embert, aki eljön, meg

¹⁴ A táblázatban az **SD** jelölést a szórásra használjuk.

küzdelem a kollégákkal, hogy. A szakirodalomra például, ugye rengeteg könyv jelent meg az utóbbi időben a tehetséggondozással kapcsolatosan. A könyvtárfejlesztésre most már nincs semmi pénz...

A kérdőívben gyűjtött adatok alapján a minőségi tehetséggondozást akadályozó tényezők csoportjai közötti összefüggést az alábbi ábra szemlélteti (4. ábra).

4. ábra. A minőségi tehetséggondozást akadályozó tényezők klaszteranalízise

A szakemberek és támogatók hiánya szorosan összekapcsolódik, amelyhez az intézményekben a segédeszközök hiánya is társul, ehhez a klaszterhez kapcsolódik a külső szakemberek anyagai és emberi, tárgyi feltételeinek problémája. Egy további meghatározó csoport a pedagógusok együttműködése az intézményen belül, amely együtt jelentkezik a pedagógusok motivációjának hiányával. E kettőhöz kapcsolható a külső szakértői motiváció hiánya, a külső szakemberekkel való együttműködés mint problémás tényező. A válaszokra kapott átlageredmények alapján is ezek meghatározó problémás tényezők, a pedagógusok és szakemberek motivációja, és az együttműködés hiánya a pedagógusok között intézményen belül és kívül is. Ezek a tényezők pedig magasabb szinten már összefonódnak a külső szakemberek anyagi és emberi, tárgyi feltételeivel, továbbá a külső programok elérhetőségével is. Ugyanakkor az intézményi infrastrukturális vagy internet-hozzáféréssel kapcsolatos problémák nem kapcsolódnak az előbb leírt klaszterekhez, azoktól függetlenül vannak jelen. Varianciaanalízissel megvizsgáltuk, hogy a különböző intézménytípusokból érkező válaszokban tapasztalható-e jelentős eltérés a tehetséggondozást akadályozó tényezők tekintetében. Az alapfokú művészeti iskola és a többi intézménytípus között lehet elsősorban szignifikáns eltérést tapasztalni. A szakemberek hiánya, a tanulói érdeklődés hiánya, valamint a szülői érdeklődés, bevonódás hiánya az alapfokú művészeti iskolákban a válaszadók szerint egyáltalán nem jelent gondot. Szignifikáns különbség volt tapasztalható ezen felül még az általános iskolák és a középiskolák között a külső programok nehéz elérhetősége tekintetében, amelyet az általános iskolákban kevésbé tartanak problémának.

A pedagógusok megítélése szerint a tehetséggondozó munkájukhoz legfontosabb elemek a tanulók jutalmazásnak költségei, az anyag- és eszközbeszerzés, versenyköltségek hármasa mellett a pedagógusok közt zajló tapasztalatcsere. A más kollégákkal, külső szereplőkkel történő párbeszéd szerepe és igénye itt is kevésbé meghatározó (34. táblázat).

34. táblázat. Mennyire fontosak Ön szerint a tehetségfejlesztő munkához az alábbiak? (1 – alapvetően fontos, 3 nem fontos) – pedagógus-kérdőív

A tehetségfejlesztő munkához fontos	N	Átlag	SD¹⁵
tanulók jutalmazása	1078	1,2	0,5
versenyeken való részvétel költségei (nevezési díj, utazás, étkezés, szállás)	1077	1,3	0,5
anyag- és eszközbeszerzés a foglalkozásokhoz	1073	1,3	0,5
pedagógus-tapasztalatcsere	1066	1,3	0,5
pedagógus-továbbképzés	1072	1,3	0,5
tanulói ösztöndíj	1050	1,5	0,6
szakkönyvek, folyóiratok vásárlása	1069	1,6	0,6
juttatások a tehetséggondozást végző pedagógusoknak	1067	1,6	0,6
pszichológiai vagy más segítő program biztosítása	1043	1,7	0,6
külső tehetséggondozó szakértők meghívása, tiszteletdíja (festők, zenészek, rendezők, stb.)	1049	1,7	0,6
terembérelti díj a foglalkozásokhoz	1015	2,2	0,7

Összegzésképpen megállapítható, hogy a tehetséggondozás eredményessége szempontjából is a pedagógusok személye, az általuk közösen végzett pedagógiai munka minősége a leginkább meghatározó. A vezetők meglátása szerint éppen emiatt a tehetséggondozás intézményes sikerességének és eredményességének háttérben emberi tényezők húzódnak meg. A pedagógusok motiváltsága, felkészültsége, kollégákkal és segítő szereplőkkel folytatott szakmai együttműködése hatékonyan tudja segíteni, illetve ezek hiánya gátolni a leginkább az intézményes tehetséggondozást. Ellentmondás látszik azonban abban, hogy míg a pedagógus együttműködésen alapuló szakmai közösségeit tekinti a vezetés a sikeres tehetséggondozás letéteményesének, addig kevésbé tudja ezen együttműködésnek, tudásmegosztásnak a formáit, módszereit beépíteni az iskola szervezeti működésének mindennapjaiba. A továbbképzések tapasztalatainak megosztása, a szakmai műhelyek működése, a más intézményben dolgozó pedagógusok egymástól tanulása esetleges, tudatosan nem tervezett, nem koordinált. Pályázatokhoz kötötten, innovációk elindításakor, közös intézményi projektek esetén a pedagógusok együttműködése, horizontális tanulása jól működik, de ezek ritkán tartósak, kevésbé hálózatosodnak és a támogatási időszak lejártával a legritkább esetben intézményesülnek.

¹⁵ A táblázatban az **SD** jelölést a szórásra használjuk.

DISZKUSSZIÓ

Kutatásunk középpontjában a tehetséggondozást támogató optimális tanulási környezet feltérképezése állt, amelynek keretében a hazai helyzetkép megrajzolása volt fő feladatunk. A tanulási környezet értelmezése kiemelt jelentőségű volt már a kutatás megtervezése kapcsán is, mert úgy véljük, hogy a tehetséggondozás hazai gyakorlatának megújításához nem módszertani változás, hanem a tanulásról alkotott szemléletbeli változás vezethet. A tehetséggondozás jelen értelmezése mögött olyan tanuláskép áll, amely a pedagógus által irányított tanítást helyezi fókuszába, szemben a tanulói sokféleséget és eltérő tanulási utakat támogató tanulásértelmezéssel.

Tanulási környezet alatt, a korábban leírtak értelmében, azt a „támogató környezetet értjük, amelyben minden feltétel adott ahhoz, hogy az emberek a lehető legjobban tanuljanak. A rendszer figyelembe veszi az egyéni tanulói sajátosságokat, és támogatja a pozitív emberi kapcsolatokat, amelyek szükségesek a hatékony tanuláshoz.” (vö.: *Szakirodalmi összefoglaló* 2.1 fejezet). Ez a megközelítés a 1) **tanulókat aktív résztvevőknek tekinti**, fejleszti őket saját tanulási tevékenységük megértésében, szabályozásában (önszabályozás); 2) a **tanulás szociális sajátosságait hangsúlyozza**, ösztönözi a csoportmunkát, a jól szervezett kooperatív tanulást, az egymástól tanulást; 3) figyelembe veszi a **tanulók motivációját**, és **kulcsszerepet tulajdonít az érzelmeknek** a tanulási folyamatban; 4) érzékeny a **tanulók egyéni sajátosságaira**, beleértve előzetes ismereteiket is; 5) a **tanulási folyamat jól tervezett**, amely **minden tanuló számára kihívást jelent**, anélkül, hogy túlzottan túlterhelné őket; 6) **világos elvárásokat** jelenít meg, és ezekkel következetes értékelési stratégiákat alkalmaz, nagy hangsúlyt fektetve a **folyamatos visszajelzésre** a tanulás támogatása érdekében; 7) ösztönözi a **horizontális kapcsolódásokat** a tudásterületek és témák, iskolai és iskolán kívüli világ között (DUMONT és mtsai., 2010). Mindezek azok a kritériumok, amelyek a XXI. század iskolájába optimális tanulási feltételeket jelentenek, és melynek keretei közt a tehetséggondozás nem elitizálódó és szelektív folyamat, hanem az egyéni fejlődés ütemét támogató természetes tanulási út.

A továbbiakban a kutatási kérdéseink mentén összegezzük vizsgálati eredményeinket.

- **Milyen** intézményi és pedagógiai **célok** határozzák meg a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés hazai intézményi gyakorlatát?
- **Hogyan határozza meg a** tehetségfejlesztés intézményi és pedagógiai **célját**, a pedagógusok tehetséggondozási, **tehetségfejlesztési gyakorlatát?**

Intézményi alapfeladatnak látják a tehetséggondozást mind a pedagógusok, mind a vezetők, amelyben saját **felelősségük megfogalmazása is hangsúlyos**. Ezt erősíti, hogy a tehetséggondozáshoz innovációs tevékenységek sora kötődik. A dokumentumelemzés, az interjúk alapján egyértelműen igazolható, hogy az **iskolák számára kiemelten fontos terület a tehetséggondozás céljainak és gyakorlatának tudatos és az intézményhasználók számára is látható megjelenítése**. Ez az intézmény presztízsének egyik **kulcselemeként** azonosítható. Egyrészt azért, mert így láthatóvá tehető, hogy az adott intézményt választják a tehetséges tanulók és szülei is, másrészt azért, mert ez fontos üzenet az iskola vélt/valós szakmai teljesítményéről. Ebben nem látható különbség intézménytípusok szerint sem.

A tehetséggondozásról szóló üzenetben (tehetséggondozás célja) a **tanulók támogatása a leginkább kiemelt ok** mind vezetői, mind pedagógus szinten, amelyben hangsúlyos elem az egyéni, személyes figyelem kiemelése. Ehhez kapcsolódik hozzá a kvalitatív kutatás tanulsága alapján a tanulmányi versenyeken elért eredmények hangsúlyozása, amelyek elérését szolgálja a személyes támogatással kísért felkészítés, tehetséggondozás.

A célok tartalmi kibontása (a tehetséggondozás gyakorlata), ahogy azt a további kutatási kérdések mentén látni fogjuk majd, **statikus tehetségfogalom-értelmezést rejt**, amelyben maga a **tanulói tanulás** is egy **tanár által vezérelt diagnózis + tanári fejlesztés mintázatban rajzolódik ki**. Ezt támasztja alá az a **jellemző tehetségértelmezés** is, amelyben **a hozott, veleszületett jellemzők kibontakoztatójaként** jelenik meg a pedagógus. Az ő szakértelme az, ami lehetővé teszi a tehetséges tanuló azonosítását, s további fejlesztését az iskolához kötődően. Így valójában a **tehetség fogalma az iskolához, az ott zajló tanításhoz kötődik, és nem magához a gyerekhez, fiatalhoz, aki azt hordozza. A belső diszpozíciókkal rendelkező gyerek az iskola szavára, minősítésére válik tehetséggé**. Ez vezet oda, hogy a tehetséges tanuló fogalma döntően az iskola által kontrollálható területekre korlátozódik, különösképp tantárgyakhoz kötődően.

- **Mi jellemzi azt a tanulási környezetet**, amelyben a hazai pedagógusok tehetséggondozási, **tehetségfejlesztési gyakorlata zajlik?**

Mindenekelőtt a **pedagógusok felelősségvállalása**, és áldozatos tevékenysége a meghatározó, amelynek során **külön figyelmet szentelnek, pluszmunkát vállalnak** a diagnosztizáláshoz kapcsolódó feladok során, és a tanítási órákon túli felkészítésben is. Ez a **feladatvállalás** az intézményi közös célok ellenére is leginkább elszigetelt, **egyéni tevékenység marad**. Megjelenik a tehetséggondozásban a **megosztott felelősség** és **több szereplő együttes tevékenységének igénye, a gyakorlata azonban még nem kialakult**. A pedagógusok fő feladata, saját értelmezésük szerint a tehetség felismerése, a diagnosztizálás (ez döntően tanórai kontextusban), valamint fontosak a tanórán túli, speciálisan a tehetséges diákoknak szóló tevékenységek.

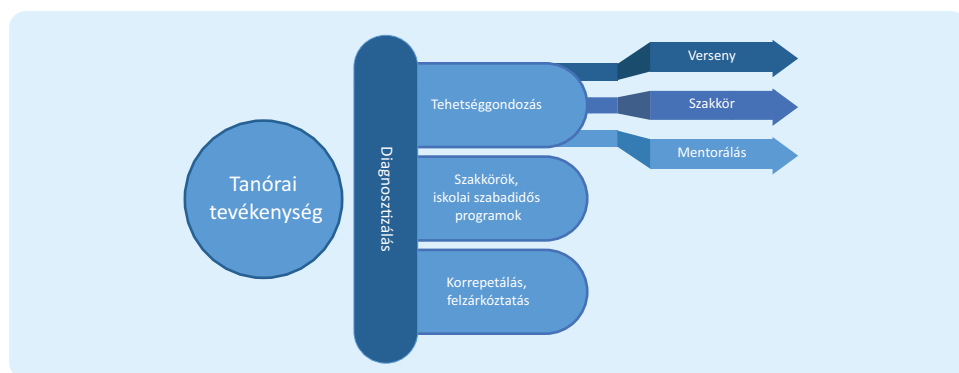
Fontos jellemző még a **homogenitásra való törekvés**, amelynek az iskolából jól ismert eszköze a **diagnosztizálás**, amelynek **elsődleges célja a tehetségek megnevezése**, akár rangsorolása és a **legjobbak** külön fejlesztő, **támogató környezetbe emelése**; ezzel párhuzamosan a rangsorban lemaradók korrepetáló, felzárkóztató foglalkozásokhoz rendelése. A **diagnózis eszközei** a leginkább a pedagógusok tapasztalatain alapuló („én meglátom a tehetséget az órán”, nekem orrom van a tehetségek felfedezéséhez”)

megfigyelés, valamint olyan (gyakran tantárgyi területekre épülő) **tudástesztek** vagy az **iskolai tananyag részét nem képező**, de versenyekben évek óta megjelenő, horizontális kompetenciákat feltáró **feladatsorok**. Egyre gyakrabban jelennek meg mindezek mellett (főleg **Tehetségpontokban** vagy tehetséggondozást/-fejlesztést tanuló pedagógusokhoz kötődően) sztenderdizált **komplex tehetségszűrési eszközök**. Bármely eszköz is a jellemző az adott intézményben, **ritka az a gyakorlat, ahol ezek nem egyszeri, szelektív eszközökké válnak**. Szemben áll ez a működés az optimális tanulási környezet jellemzői között bemutatott rendszeres, több szempontú kiterjedő, a tanulók komplex megismerésén alapuló értékeléssel, ami nem elégszik meg a folyamat elején megjelenő helyzetértékeléssel.

A **pedagógusok a tehetség kibontásához kötődően számos korszerű pedagógiai elvet, módszert** (konstruktivizmus, egyéni tanulási út támogatása, tanulócentrikus szemlélet) **ismernek**, neveznek meg. **Ezeket** azonban a vizsgált intézmények többségében – a korábbi kérdésekre adott válaszok elemzése alapján – **nem heterogén osztályteremben, hanem kiválogatott diákok csoportjában** vagy egyéni fejlesztés keretei között **alkalmazzák**, tartják megvalósíthatónak. A tehetséggondozásra **leginkább alkalmas módszernek/tevékenységnek/formának tartják** (így ezeket is alkalmazzák) a **tanórán kívüli**, de azok módszertanát követő **tehetséggondozó szakköröket, versenyfelkészítő foglalkozásokat** (egyéni/csoportos formában is), vagy építenek az **iskolán kívüli**, egy-egy tehetségterületre **szakosodó** (jellemzően művészeti/sport) **intézmények tehetséggondozó tevékenységére**. Továbbra is a **leggyakoribb támogató forma a versenyztetés**, a versenyre való felkészítés, amelynek során a diákokat a jó megoldások megismertetésével, megerősítésével további ismeretekhez kívánják juttatni, magabiztossá téve őket a versenyhelyzetekben. Ennek hátterében az a fenntartói, oktatáspolitikai gyakorlat/elvárás áll, amely az iskolák/pedagógusok szakmai munkájának egyik legfontosabb mutatójaként azonosítja a tanulói versenyeredményeket. Miközben az optimális tanulási környezet sajátossága a diákok belső motivációjának megerősítését, a tanuláshoz kapcsolódó érzelmek elemzését emeli ki, a versenyztetés erősebben épít a külső motívumokra és az elvárásoknak való megfelelésre mint motívumra. Újszerű, **eredményes támogatási formaként jelenik meg a tanulók egyéni mentorálása** egyre több intézményben. A siker hátterében egyrészt azonosítható a személyes, egyéni figyelmet felerősítő, de a hagyományos kereteket fel nem bontó szervezeti forma; a hagyományos kölcsönös tiszteletre épülő mester–tanítvány szerepértelmezés, ami mindkét fél számára megerősítő, ugyanakkor nem ösztönzi a szakirodalomban preferált szakmai teamben történő támogatást. Eközben ez a mód lehetőséget teremt olyan előremutató folyamatoknak, amely túllép a diagnosztizálás helyzetértékelő formáin, s a gyermek komplexebb megismerését is támogatja. **Az iskola hagyományos szervezeti és működési kereteit megmozgató, meghaladó projektjellegű megoldások kevésbé preferáltak** a pedagógusok körében. A dúsításra, **gazdagításra utaló meggyőző adatot sem találtunk a tanórai tanítási tevékenységhez kötődően**. A pedagógusok szerepértelmezése és ebből fakadó tevékenységeik belesimulnak az iskola hagyományos működésébe, megerősítve ezzel a tantárgyi teljesítményhez kötött tehetségértelmezés hazai dominanciáját.

- **Milyen modellek** írhatók le a **tehetségbarát tanulási környezet** terén a hazai gyakorlatban?

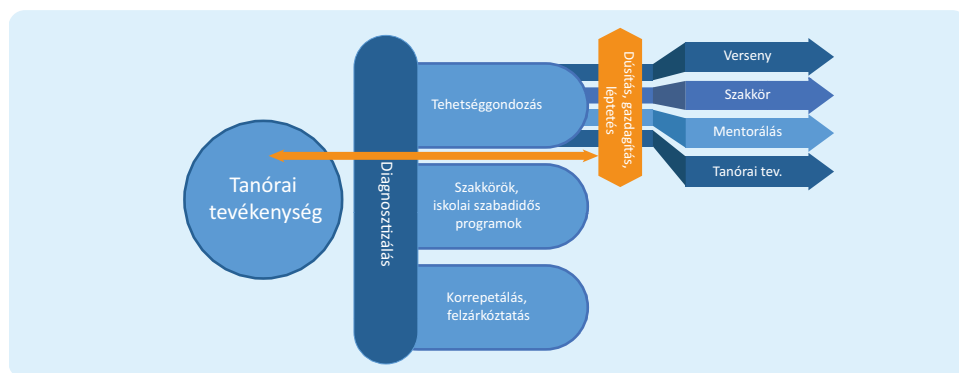
Hagyományos tehetségmodell

5. ábra. **Hagyományos tehetségmodell**

A hagyományos modell alapja, hogy az osztálytermi folyamatokban nem jelenik meg a differenciálás. A diagnosztizálás fő funkciója a helyzetfeltárás (tehetséggondozás; szakkörök, iskolai szabadidős programok, felzárkóztatás), amelynek célja, hogy a tanórán kívüli iskolai tevékenységekhez segítse homogénnek látszó csoportokba sorolni a tanulókat. A tehetséggondozás fő fókuszja a tanórán kívüli tevékenységek, tehetséggondozó szakkörök, versenyfelkészítő foglalkozások (egyéni/csoportos formában is), mentorálás, vagy építenek az iskolán kívül levő egy-egy tehetségterületre szakosodó (jellemzően művészeti/sport) intézmények tehetséggondozó tevékenységére. A tehetséggondozás folyamata, eredménye szervesen nem kapcsolódik vissza a tanórai tevékenységekhez.

Átmeneti tehetségmodell

6. ábra. **Átmeneti tehetségmodell**

Markánsan nem tér el az előzőtől, hiszen a diagnosztizálás célja és szerepe továbbra is jellemzően a homogénnek látszó csoportok kialakítása. A tehetséggondozás módszertanában azonban már megjelennek a tehetséggondozás szakirodalmából ismert klasszikus elemek (léptetés, gazdagítás, dúsítás), valamint ezek a tanórai tevékenységekhez is kötődnek már. Erősebb a kapcsolat a mindennapi tanulási folyamat és a tehetséggondozás közt. Az átmenti modell ugyan beemel korszerű támogatási formákat, módszereket, erősíti a tanulási folyamat részei közti kapcsolatot, de megőrzi a hagyományos tanítás-központú szemléletet, így rögzíti, továbbra is adottnak tekinti az osztály–tantárgy–tanórai tanulás meghatározó hármását.

Adaptív tehetségmodell

7. ábra. Adaptív tehetségmodell

Az adaptív modell jellemzően heterogén, dinamikusan változó, feladatokra szerveződő tanulócsoportokban gondolkodik, melyben az eltérő tanulási utakhoz nem kapcsolódik minősítő kategorizálás, megítélés. A folyamatos értékelés része a tanulásnak, mert célja elsősorban a tanulás támogatása. A tehetséggondozás a tanórán belüli adaptív tanulási folyamatszervezés szerves része, attól nem válik el élesen. Mindezek okán maga a tanórai tevékenység rendszere, struktúrája, folyamata, módszertana változik. Ezekre épülnek a speciális tehetséggondozó foglalkozások is (iskolán belüli és kívüli műhelyek), melyek visszahatnak az osztálytermi folyamatokra is. Azért, hogy ez a kapcsolat élő és érdemi legyen, a támogató szereplők (melyek számosabbak) közös munkát végeznek. Tehát az azonos tanulót támogató szakemberek folyamatos együttműködése jellemző. Ebben a modellben így nemcsak a tanulók tanulása kap új értelmezést, hanem maguk a pedagógusok is részesévé válnak a horizontális tanulási folyamatoknak.

E modellnek előnye, hogy olyan társadalmi értékeket is képes felvállalni, mint a méltányosság, s minden tanuló optimális tanulástámogatása.

Az adatok alapján két modell megjelenése jellemző **a hazai intézményi gyakorlatban: hagyományos modell, átmeneti modell.** A változást leginkább néhány jó gyakorlat jelzi, melyek helyi innovációkhoz kötődnek. Láthatóan **a tehetséggondozáshoz kapcsolódó innovációs potenciál nagy a rendszerben,** így ez hosszú távon mindenképp

kihasználható. Az innovációk intézményesülése azonban igen változó, így szervezeti beágyazódásuk még támogatásra szorul.

- A **támogatás milyen módjai segítik a pedagógusok** tehetséggondozási, tehetségfejlesztési **munkáját**? Milyen támogatást látnak szükségesnek a pedagógusok?
- Az **intézményvezetők milyen módszerekkel tudják eredményesen támogatni** a tehetséggondozásban érintett kollégákat, illetve milyen eszközökkel tudják a modern tanulási környezetet kialakítását elősegíteni az intézményekben?

A pedagógusok **elsősorban a rendszeres, kiszámítható anyagi támogatást hiányolják**. Ebben markánsan megjelenik a megfelelő tárgyi környezet kialakítása mellett a diákok színvonalas versenyztetéséhez és díjazásához szükséges anyagi feltételrendszer biztosítása (a versenyek szervezési és anyagi költsége, utazási költség, nevezési díj stb.), valamint a tehetséggondozást végző pedagógusok külön díjazása. **Másodszorban jelenik meg a folyamatos szakmai fejlődés igénye** a tehetséggondozás terén továbbképzések és szakmai műhelyek keretei között, illetve a partneri együttműködés az intézményen belüli és kívüli kollégákkal, szakmai segítő szereplőkkel. Ez utóbbit, a valós szakmai párbeszéd és együttműködés hiányát tekintik az intézményvezetők a legnagyobb gátnak a tehetséggondozás eredményes működése szempontjából. **Sajátos helyzet rajzolódik ki, mert a vezetők érzékelik ugyan, hogy a pedagógusokat támogatni**, irányítani és motiválni kellene ezen a téren, de a kutatási eredmények azt igazolják, hogy **nincsenek erre jó módszereik, nem rendelkeznek átgondolt szakmai tervvel a pedagógus szakmai közösségének alakítására**. Sokkal **gyakoribbak a spontán kialakuló megerősítések** és támogatások (dicséret, jutalom, továbbképzés finanszírozása), míg sokkal ritkábbak a tudatosan felépített, a pedagógusok egyéni szakmai fejlődését az adott közösségen belül továbbépítő, horizontális tanulást és hálózatosodást elősegítő korszerű megoldásmódok. **A központi irányítás erőssége közvetlenebbül segítheti a tehetséggondozáshoz kapcsolódó központi projektek céljainak elérését, mert erőteljesebb beavatkozási lehetőségeket teremt**. A centralizált fejlesztés veszélye azonban, hogy a szabályozás érintettjeinek belső motivációját nem sikerül kellő mértékben felkelteni, a fejlesztés nem válik az intézmény sajátjává, így a célzott támogatás elapadásával a fejlesztés elakadhat. A vezetőknek kreatívan kellene a meglévő mechanizmusokat, szervezeti kereteket, módszereket átalakítaniuk, újszerű megoldásokat keresniük. **Ehhez több saját döntésre, autonómiára lenne szükségük az intézményvezetőknek és a pedagógusoknak egyaránt**.

- **Hogyan alakítható ki olyan tanulási környezet, mely nyitott az eltérő sajátosságokkal, különböző területen tehetséget mutató diákok együttes nevelésére?**
– **Javaslatok**

Makroszinten

- Mindenekelőtt szükséges egy **olyan országos szakmai/oktatási stratégia**, amely a tehetségfejlesztés, tehetséggondozás kapcsán az **adaptív tehetséggondozó modellre építve** tervezi meg a köznevelési rendszer stratégiai és operatív céljait, fejlesztési irányait. Egy ilyen modell felszámolja azokat a fogalmakat, amely te-

hetség – átlag – lemaradó tanulók támogatásában gondolkodik, s alapvetően egy optimális tanulási környezet megteremtését törekszik megvalósítani minden diák számára.

- A **mezo-szintű támogató rendszer** – a nemzetközi és hazai tapasztalatok alapján – a támogatás szempontjából mindenképp **fejlesztendő terület**. Bár itt is jelentős számú szereplőt találunk, a tartalmi együttműködések, konzorciális, paritásos szervezeti szintek gyengék vagy meggyengültek. Hiányzik a települési önkormányzatok és a térségi intézményfenntartók kapacitása, érdek- és értékképviselése, jelenléte.
- Az **intézményvezetők értékelési rendszerében jelenjenek meg** olyan szempontok, melyek a vezető teljesítményt nem csupán a tudásteszteken elért tanulói teljesítményekhez és a lemorzsolódás mértékéhez köti, hanem az **adaptív tehetséggondozó modellen alapuló minőségi szempontok** értékelése is a rendszer részévé válik.
- Kérdés, hogy a pedagógusokkal szemben megfogalmazott, a tehetséggondozáshoz kötődő elvárásrendszer az elvárások, ellenőrzés oldaláról fogalmazódjanak-e meg, vagy a szakmai tanulás részeként. **Javaslatunk egyértelműen olyan elvárásrendszert támogat, mely a pedagógusok tanulásához köti a tehetséggondozást.** Ez utóbbi esetben is meg kell határozni az egyéni tanulástámogatáshoz hatékonyabban hozzájáruló kompetenciaelvárásokat, melyek szerepe alapvetően a pedagógusok tanulásának támogatása, pl.: célok meghatározásában, személyes diagnózisban, fejlesztési terv elkészítésében. A pedagógusok számára így a tehetséggondozás területén történő fejlődés nem egy újabb megtanulandó penzum, hanem a szakmai fejlődés természetes része lehet.
- Mivel a pedagógusok oldaláról az igény megfogalmazódik az intézményi és intézményen túli szereplőkkel történő együttműködésre, így az alulról jövő innovációs szándék adott egy hatékonyabb tehetséggondozó forma kialakítására. Ehhez lényeges elem a **pedagógusok felkészültségének javítása**, olyan tanulási helyzetekben, **amely támogatja a tehetséggondozás teamhez, csoporthoz, szervezeti struktúrákhoz kapcsolódó megoldásait.** S ezek a formák beépülnek a formálisan elismert tanulási tevékenységükbe (kreditpontért).
- A pedagógusok **munkaterhelésének számításába kerüljön be az adaptív tehetséggondozó modell gyakorlati megvalósulásának elemzése, megosztása, fejlesztése** intézményi szinten.

Intézményi és pedagógusszinten¹⁶

- **Intézményi szinten** szükséges a tehetséggondozáshoz kapcsolódó olyan szervezeti szintű rendszerek, modellek megfogalmazása, mely **épít a modern tanuláseméleti alapokon nyugvó, méltányos s tanulókat nem kategorizáló** (tehetséges – nem tehetséges) **tehetségértelmezésre.** E modellek léte támogathatja az iskolákat a számukra megfelelő fejlesztési utak kidolgozásában.
- **Készüljön intézményi szintű terv a pedagógusok adaptív tehetséggondozó munkájának támogatására.**

¹⁶ E két elem – intézményi és pedagógusszint – együttes értelmezése teszi lehetővé egy hatékony intézményi szintű stratégia és gyakorlat kialakítását.

- Az intézményi működés része legyen egy, **a tanulók megismerésére szolgáló, komplex minőségi mutatókra is nyitott értékelési rendszer**, mely segíti a folyamatos elemzést, reflexiót, visszajelzést az egyes tanulók szintjén.
- Teremtődjön meg **az iskola, a diák és a szülők közti kommunikációnak az a rendszere**, melyben az érintettek a **tehetséges tanuló támogatásába rendszeresen bevont, elsődleges szereplő**ként jelennek meg. Ha a szülőnek ebben támogatásra van szüksége, akkor a rendszer e diszpozíciókat legyen képes kezelni.
- Az intézményi, fenti értelemben megfogalmazott stratégia kialakításához a **vezetőknek célzott szakmai támogatásra, szakértői segítségre van szükségük**.
- **Modern munkakörnyezet kialakítása**, mely barátságos, vonzó, ösztönző légkörű tereket jelen, de egyben lehetővé teszi a legkorszerűbb módszerek, digitális eszközök rutinszerű alkalmazását a tehetséggondozásban.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- ARCHAMBAULT, F. X., Jr., WESTBERG, K. L., BROWN, S., HALLMARK, B. W., EMMONS, C., ZHANG, W. (1993). *Regular classroom practices with gifted students: Results of a national survey of classroom teachers*, The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut Storrs, Connecticut.
- COLANGELO, N., ASSOULINE, S., GROSS, M. (eds.) (2004). *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students*, The University of Iowa, Iowa City.
- DAVIS, G. A. (eds.). *Handbook of gifted education*. Allyn and Bacon, Boston, pp. 60–74.
- DUMONT, H., ISTANCE, D. (2010). *Analysing and designing learning environments for the 21st century. The nature of learning: Using research to inspire practice*, pp. 19–34.
- GAGNÉ, F. (1999). My convictions about the nature of human abilities, gifts and talents. *Journal for the Education of the Gifted*, 22, pp. 109–136.
- GAGNÉ, F. (2000). Understanding the Complex Choreography of Talent Development through DMGT Based Analysis. In HELLER, K. A., MONKS, F. J., STERNBERG, R. J., SUBOTNIK (eds.). *International Handbook of Giftedness and Talent*, Pergamon, Oxford, UK, pp. 67–79.
- GAGNÉ, F. (2003). *Transforming Gifts into Talents: The DMGT as a Developmental Theory*. In Colangelo, N., https://www.researchgate.net/publication/233627762_Transforming_gifts_into_talents_The_DMGT_as_a_developmental_theory (Letöltés ideje: 2020. 03. 31.)
- GALLAGHER, S. A. (2009). Designed to fit: Educational implications of gifted adolescents' cognitive development. In DIXON, F. (ed.), *Programs and services for gifted secondary students*. Prufrock Press, Waco, TX, pp. 3–20.
- GASKÓ Krisztina, KÁLMÁN Orsolya, MÉSZÁROS György, RAPOS Nóra (2013). Az adaptív-elfogadó iskolaprojekt újraértelmezése az innováció szempontjából. *Neveléstudomány*. 2. pp. 55–74. http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelestudomany_2013_2_55-74.pdf. (Letöltés ideje: 2020. 03. 31.)
- GAVIN, M. K., CASA, T. M., ADELSON, J. L., CARROLL, S. R., SHEFFIELD, L. J., SPINELLI, A. M. (2007). Project M3: Mentoring Mathematical Minds: Challenging curriculum for talented elementary students. *Journal of Advanced Academics*, 18, pp. 566–585.
- GREENE, J. C., CARACELLI, V. J., GRAHAM, W. F. (1989). *Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs*. *Educational evaluation and policy analysis*, 11(3), pp. 255–274.
- GUBBINS, E. J., HOUSAND, B., OLIVER, M., SCHADER, R., DE WET, C. (2007). *Unclogging the mathematics pipeline through access to algebraic understanding*. The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut, Storrs, CT.

- GYARMATHY Éva (2010a). Atipikus agy és a tehetség II. Az átütő tehetség és a tehetségvizsgálatok ma. *Pszichológia*, 30. 1. sz. pp. 31–41.
- GYARMATHY Éva (2010b). A tehetséggondozás pszichológiája. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 65. 2. pp. 221–232.
- GYARMATHY Éva (2010c). *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségesek. Géniusz Projekt*, Budapest.
- GYARMATHY Éva (2013). Tehetség és tehetséggondozása a 21. század elején Magyarországon. *Neveléstudomány*, 9. sz. pp. 90–106.
- HESSE-BIBER, S. N. (2010). *Mixed methods research: Merging theory with practice*. Guilford Press.
- HOCKETT, J. A. (2009). Curriculum for highly able learners that conforms to general education and gifted education quality indicators. *Journal for the Education of the Gifted*, 32, pp. 394–440.
- HORAK, A. K., GALLUZZO, G. R. (2017). Gifted Middle School Students' Achievement and Perceptions of Science Classroom Quality During Problem-Based Learning. *Journal of Advanced Academics*, 28(1), pp. 28–50.
- IVÁNYI Attila, HOFFER Ilona (2010): *Innováció a vállalkozás fejlesztésben*. Aula Kiadó, Budapest
- KAO, C.-Y. (2011). The dilemmas of peer relationships confronting mathematically gifted female adolescents: Nine cases in Taiwan. *Gifted Child Quarterly*, 55 (2), pp. 83–94.
- KETTLER, T., PURYEAR, J. S., MULLET, D. R. (2016). Defining rural in gifted education research: Methodological challenges and paths forward. *Journal of Advanced Academics*, 27(4), pp. 245–265.
- KIRÁLY Gábor, DÉN-NAGY Ildikó, GÉRING Zsuzsanna, NAGY Beáta (2014). Kevert módszertani megközelítések. Elméletek és módszertani alapok. *Kultúra és közösség*, (2), pp. 95–104.
- KULIK, J. A. (1992). *An analysis of the research on ability grouping: Historical and contemporary perspectives* (RBDM 9204). The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut, Storrs, CT.
- MAKER, C. J., NIELSON, A. B. (1995). *Teaching models in education of the gifted* (2nd ed.). Pro-Ed, Austin, TX.
- MEZŐ Ferenc, HARMATINÉ OLAJOS Tímea (2013). Települési viszonyok hatása a magyarországi tehetségpontok kínálatára. A településtípus mint a tehetséggondozó szolgáltatásokban való alulreprezentáltság lehetséges oka. In: PÁSKUNÉ KISS Judit (szerk.): *A tehetséggondozó szolgáltatásokhoz történő hozzáférés pszichológiai és szociológiai tényezői. Kutatási beszámoló*. pp. 164–200.
- Partnership for 21st Century Skills*: <http://www.p21.org> (Letöltés ideje: 2020. 03. 31.)
- RAPOS Nóra, LÉNÁRD Sándor (2017). *A tehetségbarát intézményi tanulási módszerek elméletének és gyakorlatának kutatása. Szakirodalmi összefoglaló. Kézirat*
- REIS, S. M., MCCOACH, D. B., COYNE, M., SCHREIBER, F. J., ECKERT, R. D., GUBBINS, E. J. (2007). Using planned enrichment strategies with direct instruction to improve reading fluency, comprehension, and attitude toward reading: An evidence-based study. *The Elementary School Journal*, 108, pp. 3–24.
- RENZULLI, J. S., REIS, S. M. (1986). The enrichment triad/revolving door model: A schoolwide plan for the development of creative productivity. *Systems and models for developing programs for the gifted and talented*, pp. 216–266.

-
- RENZULLI, J. S. (2005). The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity. In STERNBERG, R. J., DAVIDSON, J. (Eds.) *Conceptions of giftedness*. Cambridge University Press, Boston, MA
- ROGERS, K. B. (1991). *The relationship of grouping practices to the education of the gifted and talented learner* (RBDM 9102). The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut Storrs, CT
- SIEGLE, D., WILSON, H., LITTLE, C. (2013). A sample of gifted and talented educators' attitudes about academic acceleration. *Journal of Advanced Academics*, 24, pp. 27–51. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1932202X12472491> (Letöltés ideje: 2020. 03. 31.)
- STERNBERG, R. J., DAVIDSON, J. E. (eds.) (2005). *Conceptions of giftedness, 2nd edition*. Cambridge University Press, Boston, MA.
- TIESO, C. L. (2002). *The effects of grouping and curricular practices on intermediate students' math achievement*, https://nrcgt.uconn.edu/research-based_resources/tieso/ (Letöltés ideje: 2020. 03. 31.). The National Research Center on the Gifted and Talented, Storrs, CT
- VANTASSEL-BASKA, J., STAMBAUGH, T. (2006). *Project Athena: A pathway to advanced literacy development for children of poverty*. *Gifted Child Today*, 29, pp. 58–63. University of Connecticut.

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Dokumentumelemzési szempontsor

A kiválasztott 16 intézmény esetében elemeztük az intézmény alapidokumentumait (*Pedagógiai program, Küldetésnyilatkozat*, illetve amennyiben van valamilyen dokumentum a tehetséggondozás, tehetségfejlesztés témakörben, honlap).

A dokumentumelemzés szempontjai

- **Az intézmény rövid bemutatása**
 - típusa
 - földrajzi elhelyezkedés
 - gyermeklétszám, intézménynagyság, szocioökonómiai státusz
 - küldetésértelmezés
 - bármi, ami segíti a megismerést
- **Cél megfogalmazása**
 - Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra?
 - Milyen előzményekre építenek?
 - Van-e és milyen adatelemzés a témában?
- **A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata**
 - Van-e a tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum, s az mit tartalmaz?
 - Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?
 - Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat? (Lehet intézményen túli szereplő vagy család stb.). Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?
 - Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?
- **Milyen tanulási környezetben valósul meg?**
 - Általában a tanulási környezetről.
 - A tehetséggondozó tevékenységet meghatározó tanulásértelmezés.
 - A szereplők támogatása.

2. sz. melléklet: Vezetői interjú

Bevezető kérdések

- Hány éve dolgozik ebben a szervezetben?
- Hány éve dolgozik vezetőként?
- Tanulta-e a vezetést formális képzésben?

Tehetséggondozó tevékenység

- **Miért tartják fontosnak a tehetséggondozással való foglalkozást?** Milyen intézményi és pedagógiai célok határozzák meg a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés intézményi gyakorlatát?
- **Kit tartanak tehetségesnek? Miért?**
- **Mutassa be a tehetséggondozás gyakorlatát az iskola mindennapi életében?**
 - kik vesznek részt (külső-belső), hogyan
 - mi a tanuló szerepe
 - kinek mi a feladata
 - hol történik (óra, tanórán kívül, iskolán kívül)
 - mi történik ezeken a foglalkozásokon
 - miképp épül a tanuló a megismerésére a diagnózis
 - hogyan értékeli
 - hogyan építenek a tehetséges diákok tudására, képességeire (iskolán kívüli is)
 - vannak-e egyéni tanulási utak
- **Milyen speciális intézményi gyakorlata van a tehetséggondozásnak?**
- **Emeljen ki a tehetséggondozással kapcsolatos újítások közül néhányat, és meséljen róluk részletesebben: mondja el a keletkezésük, fejlődésük történetét. Ezeknél külön-külön mindegyiknél nézzük végig:**
 - mennyire volt belső/külső
 - kik voltak a kulcsszereplők (ágensek)
 - milyen időbeni fejlődés, evolúció zajlott le
 - melyek voltak gátló és segítő tényezők a keletkezésnél és később
 - történt-e terjedés (átadott, átvett elemek)
 - milyen volt az eredményességre gyakorolt hatás
- **Milyennek gondol egy ideális tehetségbarát tanulási környezetet?**
- **Milyen támogatást látnak szükségesnek a pedagógusok a tehetséggondozásban?**

- **Ön mint intézményvezető milyen elvárásokat fogalmaz meg a tanárokkal szemben a tehetséggondozás terén?**
- **Mikor tartja eredményesnek az Önök iskolájában a tehetséggondozást?**
- **Ön milyen módszerekkel tudja eredményesen támogatni a tehetséggondozásban érintett kollégákat?**
- **Milyen problémákkal találkozik a tehetséggondozás terén?**
- **Miben változik meg a szülőkkel való kapcsolattartás, ha a diák tehetséges?**
- **Hogyan készülnek, kiktől tanulják a tehetséggondozást?**
 - hálózat
 - képzés
 - egymástól tanulás, szakmai közösség

3. sz. melléklet: Pedagógusinterjú

Bevezető kérdések

- **Hány éve dolgozik ebben a szervezetben?**

Tehetséggondozó tevékenység

- **Miért tartják fontosnak a tehetséggondozással való foglalkozást?** Milyen intézményi és pedagógiai célok határozzák meg a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés intézményi gyakorlatát?
- **Kit tartanak tehetségesnek? Miért?**
- **Mutassa be a tehetséggondozás gyakorlatát az iskola mindennapi életében?**
 - kik vesznek részt (külső-belső), hogyan
 - mi a tanuló szerepe
 - kinek mi a feladata
 - hol történik (óra, tanórán kívül, iskolán kívül)
 - mi történik ezeken a foglalkozásokon
 - miképp épül a tanul a megismerésére, diagnózis
 - hogyan értékelik
 - hogyan építenek a tehetséges diákok tudására, képességeire (iskolán kívüli is)
 - vannak-e egyéni tanulási utak
- **Milyen speciális intézményi gyakorlata van a tehetséggondozásnak?**
- **Emeljen ki a tehetséggondozással kapcsolatos újítások közül néhányat, és meséljen róluk részletesebben: mondja el a keletkezésük, fejlődésük történetét. Ezeknél külön-külön mindegyiknél nézzük végig:**
 - mennyire volt belső/külső
 - kik voltak a kulcsszereplők (ágensek)
 - milyen időbeni fejlődés, evolúció zajlott le
 - melyek voltak gátló és segítő tényezők a keletkezésnél és később
 - történt-e terjedés (átadott, átvett elemek)
 - milyen volt az eredményességre gyakorolt hatás
- **Milyennek gondol egy ideális tehetségbarát tanulási környezetet?**
- **Milyen támogatást látnak szükségesnek a pedagógusok a tehetséggondozásban?**

- **Önnel szemben milyen elvárásokat fogalmaz meg a vezető a tehetséggondozás terén?**
- **Mikor tartja eredményesnek az Önök iskolájában a tehetséggondozást?**
- **Milyen módon támogatják Önt a tehetséggondozás terén végzett munkájában?**
- **Milyen problémákkal találkozik a tehetséggondozás terén?**
- **Miben változik meg a szülőkkel való kapcsolattartás, ha a diák tehetséges?**
- **Hogyan készül, kiktől tanulja a tehetséggondozást?**
 - hálózat
 - képzés
 - egymástól tanulás, szakmai közösség

4. számú melléklet: A vezetői interjú nyílt kérdéseinek kódrendszere

V.2. Az elmúlt 5–10 évben történt-e a tehetséggondozás terén szakmai megújulás, pedagógiai innováció, amire büszke lehet az intézményében?

Maximum 3 válasz kódolandó minden sorban.

0- nem releváns, nem besorolható

1- tanórai

2- tanórán kívüli (szabadidős program, tábor, szakkör, projekt, tehetségműhely, művészeti iskola, erdei iskola, kirándulás, különórák)

3- verseny

0- nem releváns, nem besorolható

1- tanulót érintő (különórák)

2- pedagógust érintő (képzés, továbbképzés, műhely, együttműködő projekt)

3- szervezeti (tehetségpont, tagozat, szakindítás, nívócsoport)

4- tárgyi fejlesztés

0- nem releváns, nem besorolható

1- művészeti (zene, vizuális, kézműves)

2- mozgás, tánc, testnevelés, sport

3- IKT, robotika

4- matek, természettudomány

5- idegen nyelv

6- anyanyelv, színház

7- HH, SNI, autizmus

8- új módszerek, tanulásszervezés (tanulási, értékelési, táblajáték, KIP, nívócsoport)

9- tanári együttműködés, mentorálás, osztályfőnök

10- mérés

11- szakmai tárgyak

1- termékinnováció

2- szervezetinnováció

3- folyamatinnováció

4- marketinginnováció

V.3. Milyen hatással volt ez a szakmai megújulás a szervezetre, az iskolára?

- 0- nem releváns, nem besorolható
- 1- volt
- 2- nem volt
- 1- versenyeredmény, versenyre jelentkezés
- 2- tanulói tanulmányi eredmény, kompetenciajavulás (HH is)
- 3- módszertani bővülés, színesedés
- 4- szélesedő tevékenységkínálat
- 5- az iskola presztízse javul minden nézőpontból (bővülő létszám, mások jönnek tanulni)
- 6- javuló szervezeti működés a tehetséggondozás terén
- 7- légkör, együttműködés, közösségjavulás
- 8- tanárok tanulása
- 9- egyéb

5. sz. melléklet: A dokumentumelemzésre kiválasztott intézmények listája

- 1) Kispesti Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium
- 2) Óbudai Harrer Pál Általános Iskola
- 3) Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola
- 4) Budapesti Gazdasági SZC II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnáziuma
- 5) Kovács Pál Baptista Gimnázium
- 6) Tóvárosi Általános Iskola
- 7) Zichy Géza Zenei Alapfokú Művészeti Iskola
- 8) Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája
- 9) Szegő Gábor Általános Iskola
- 10) Kisfaludy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
- 11) Rétsági Általános Iskola
- 12) Gyömrői Weöres Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
- 13) Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola
- 14) Lippai János Mezőgazdasági Szakképző Iskola
- 15) Bozzay Pál Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola
- 16) Hevesi Sándor Általános Iskola

6. sz. melléklet: A dokumentumelemzés összefoglalói intézményenként

Kispesti Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium

OM: 035254; 1191 Budapest, Simonyi Zsigmond utca 33.
<http://www.karolyigimnazium.com>

Dokumentumok

Pedagógiai program http://www.karolyigimnazium.com/?page_id=5171&lang=hu
Szervezeti és Működési Szabályzat: http://www.karolyigimnazium.com/?page_id=5224&lang=hu (Az adatgyűjtés idején, 2018 tavaszán az alábbi linken volt elérhető.)

Az intézmény rövid bemutatása

Fővárosi (XVIII., XXI. kerület), illetve a környező települések gyermekei bejárnak a gimnáziumba, néhány vidéki tanuló számára biztosítanak kollégiumot. A családok szocioökonómiai státusza nincs meghatározva, „a tanulók családi háttere tükrözi az országosan zajló változásokat”. „Az osztályfőnökök és egyes esetekben az iskola vezetése is ismeri az egyes családok szociokulturális hátterét, és igyekszik a tanulóknak a legjobb lehetőségeket biztosítani (pl. az iskola alapítványának segítségével). Az elmúlt öt évben nem volt jelentős változás a családok szociokulturális helyzetében, a családok között a legkülönbözőbb anyagi és kulturális hátterűek is megjelennek.” Évfolyamonként 3 osztály indul, összesen kb. 150 gyerek, a tantestület 50 fős (6 spanyol anyanyelvű tanár).

Küldetés

A kerettantervben meghatározott ismeretanyag elsajátítása. Szilárd alapok a felsőfokú tanulmányok folytatásához, konvertálható tudás; anyanyelvi és spanyol nyelvi tudás és kultúra továbbítása (színjátszó kör, diákcserek); a spanyol idegen nyelvi kompetenciát TÁMOP-projekt kapcsán innovatívan kidolgozták, kompetenciacsomagot hoznak létre, amit az egész országban szabadon felhasználhatnak majd, kulcskompetenciák fejlesztése (idegen nyelvi kompetencia nagyon fontos!) és ezen felül fejlesztik még ezeket; életpálya-építés, aktív állampolgárság, hon- és népismeret, énkép-önismeret környezettudatosság, gazdasági tudatosság, európai azonosságtudat, tanulás tanítása, testi és lelki egészség, felnőtt szerepekre felkészítés, interperszonális kompetenciák fejlesztése; tolerancia, nyitottság, szociabilitás, kooperáció.

Bármí, ami segíti a megismerést: az első magyar–spanyol tannyelvű intézmény. Megfelelnek a törvényben előírt elvárásoknak, ami a kéttannyelvűséget érinti (célnyelven tanított tantárgyak: történelem, matek, fizika, földrajz, célnyelvi civilizáció, anyanyelvi lektorok). Népszerű iskola 3-3,5×-es túljelentkezés. Kéttannyelvű osztályok nyelvi előkészítő évfolyamon (9.), három csoportra osztják, majd két csoportban fejezik be a gimnáziumot. 95%-os továbbtanulási szándék, nem csak nyelvszakokra.

A Kompetenciamérés föl alatt a honlapon így nyilatkoznak a hátránykompenzációról: „A hátránykompenzáló hatás minden esetben megnyilvánul, mind anyagi, mind szellemi, tanulmányi támogatásban. A lehető legjobb célok érdekében, tantárgyanként a fejlesztő foglalkozásokban, a kompetenciák szerint a különböző projektekben és rendezvényekben. Az átlagnál kevesebb kompenzációra van szükség.” Leszakadó tanulók aránya: „Nagyon kevés diák van, aki leszakad a többiektől, évfolyamszinten 5-6 tanuló, ugyanígy nem jellemző a túl sok kitűnő és jeles tanuló aránya sem.”

A tehetséggondozás célja az intézményben

Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra?

Hogy olyan tanulók végezzenek náluk, akik megállják a helyüket az Európai Unióban (magas szintű nyelvtudás). Különös hangsúlyt fektetnek a szociális és életviteli és környezeti és életpálya-építési kompetenciákra. Önálló és élethosszig tartó tanulásra nevelés.

Milyen előzményekre építenek?

Nincs megemlítve.

Van-e s milyen adatelemzés a témában?

Konkrétan a tehetséggondozás kapcsán nincs adat. A honlapon tanulmányi és kompetenciamérési, illetve érettségi eredmények statisztikái vannak.

Tanulmányi átlagok: 2016/17 első félévében matematikából az iskolai átlag 3,2 volt, magyarból 4,2, történelemből 3,3, spanyolból 3,4.

Matematika kompetenciamérés 2016:

„Az elhelyezkedés elcsúszik a normális eloszlástól a jobb képességek felé, amit az átlagpontszámok is mutatnak, hiszen a mi diákjaink 1813 pontot szereztek, míg az országos átlag mindössze 1641. A 4 osztályos gimnáziumok eredményétől is jóval eltérünk, 80 ponttal a javunkra.”

Szövegértés kompetenciamérés 2016:

„Azt látjuk, hogy a matematikához képest sokkal zártabb a halmaz. 11 egységben helyezkednek el diákok, míg a matematikában 14 egységben, a 6. szint oszlopai magasabbak. Ez az elrendezés azt mutatja, hogy nincsenek olyan nagy eltérő képességek a szövegértésben, mint a matematikában.

A számok azt mutatják, hogy a mi tanulóink átlaga 1807, míg az országos átlag 1610, vagyis kb. 200 ponttal jobb az eredményünk, sőt a 4 évfolyamos gimnáziumoktól is kb. 100 ponttal több a miénk (1716).” Céljuk, hogy matematikából a 4. szint első két harmadáról az 5. szintre juttassák a tanulókat. Szövegértésből pedig többen az 5-ös szinten legyenek.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Van-e a tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum, s az mit tartalmaz?

Nincs külön dokumentum. A pedagógiai program 37-től 39-ig részletezi az iskola tehetséggondozási programját.

Vannak belső elismeréseik, kitüntetések: **a Károlyi Mihály Magyar–Spanyol Tannyelvű Gimnázium Emléklapja** és a **Fodor Judit-émlékdíj**.

Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?

Nincs pontos meghatározás, „jó képességű gyerekek”, „kiemelkedő képességű tanulók”, azok, akik elismerésben részesülnek (lásd feljebb).

Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat?

Egy adott tantárgyban tehetséges gyermek felismerése a szaktanár feladata és felelőssége, majd a munkaközösségé, aki a tanuló sorsának és képességeinek tudatos fejlesztését külön program szerint biztosítja (nincs részletezve a külön program).

A szülők aktív közreműködését kérik. Más intézményekkel kapcsolatuk erős, komoly beágyazódás a magyarországi spanyol külkapcsolati hálózatban: Spanyol Nagykövetség, neves egyetemek spanyol tanszékei, Cervantes Intézet, Kéttannyelvű Iskolák Egyesülete, Erasmus + partnerkapcsolatok, Oktatási Minisztérium.

Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?

Nincs külön ember vagy csoport, amely ezzel foglalkozna. Az emelt szintű érettségire felkészítő tanár tehetséggondozó szerepet tölt be. Intézményvezető szabad órakeret biztosíthat emelt szintű érettségire való felkészüléshez.

Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

A szaktanár a tanórán többletfeladattal differenciál. A kiemelkedő képességű tanulók a tanórán kívül is kibontakoztathatják a tehetségüket (szakkörök, klubok, sportkör, énekkar).

Az SZMSZ-ben (Szervezeti és Működési Szabályzat) részletezik még a tanórán kívüli foglalkozások szervezeti formáit. „A tanórán kívüli foglalkozások megszervezésénél a tanulói, szülői, nevelői igényeket a lehetőségek szerint figyelembe kell venni. A tanórán kívüli foglalkozások vezetőit az intézményvezető bízza meg. A foglalkozások vezetője lehet az iskola tanára, dolgozója, külső szerv képviselője, szülő. A foglalkozásokról naplót kell vezetni. Sportfoglalkozást csak arra képesített személy vezethet. A szaktanár felelőssége még indítani a diákokat versenyeken is.”

Tanulmányi versenyek:

A meghirdetett országos versenyekre történő (OKTV, Irinyi János – kémia, Arany Dániel – matematika, Kitaibel Pál – biológia, Nemes Tihamér – számítástechnikai stb.) felkészítésért, szervezésért, nevezésért a szaktárgyi munkaközösségek felelősek. A tanulmányi és sportversenyeken való részvétel a kiemelkedő teljesítmények függvényében

lehetséges. A tanulók az intézményi, a fővárosi és az országos meghirdetésű versenyeken vehetnek részt, szaktanári felkészítést igénybe véve. A tanulmányi és sportversenyeken a szaktanára hozzájárulásával induló tanulót az intézményvezető a verseny napján felmenti a tanítási órákon (vagy azok egy részén) való részvétel alól. (Vidéki, bejáró tanulókat már 3 órás, helyi tanulókat legalább 4 órás verseny esetén menti fel egész napról.)

Fontos a részvétel a Spanyol Kéttanítási Nyelvű Középiskolák Közötti Országos Vetélkedőn, azaz az ENIBE-n (spanyol rövidítésből jön). Élménybeszámoló és eredmények erről a versenyről: http://www.karolyigimnazium.com/?page_id=6523&lang=hu

Oktatási módszerek:

Tanévenként két témahetet szerveznek. Ezek a hetek spanyol nyelven, interdiszciplináris szemlélet szerint nagy témakörök (Ember és társadalom, Ember és természet, Történelem, Irodalom, Művészetek) feldolgozását jelentik, spanyol és latin-amerikai országok kapcsán, kronologikus ismeretanyag szerzés céljából.

Projekthetek témái több tantárgy anyagából (természettudományos műveltségterületek), integrált módon tevődnek össze. Végző megjelenési formája valamilyen közös termék, pl. előadás, faliújság, kiállítás, könyv. Megtanulják a csoportban való együttműködést és az egymástól tanulást.

Három tanítási napon múzeum projektnapokat szerveznek.

Modulok, interdiszciplináris programok során a tanulók önállóan vagy csoportban sajátítják el a tananyagot, középpontjában életszerű probléma, inspiráló téma áll, a háttérből strukturáltan irányított tanári munka szükséges.

A műveltségterületek szerinti oktatás, nem pedig a tantárgyi tehetség fejlesztése a céljuk a témahetek, projekthetek és moduláris oktatási programok szervezésével.

Milyen tanulási környezetben valósul meg?

Összegzőképpen: a gimnázium fő profilja a spanyol idegen nyelvi kompetencia és kultúra átadása.

A honlapra feltöltött dokumentumok között nem lehetett külön a tehetséggondozást célzó iratot fellelni. A hagyományos tehetségtámogatás formái és módszerei kapnak nagyobb jelentőséget ebben az iskolában (szakkörök, versenyek és emelt szintű érettségire felkészítő foglalkozások).

Azonban nyitottak az újításra: kompetenciaalapú oktatási csomagok, tanórai oktatásszervezés új eljárásokkal; téma- és projekthetek, moduláris oktatás, műveltségi területek tantárgyi bontás nélküli oktatása, kooperatív tanulási technikák.

Óbudai Harrer Pál Általános Iskola

OM: 034833; 1033 Budapest, Harrer Pál utca 7.

<http://harrersuli.hu/>

Dokumentumok

Közzétételi lista, Pedagógiai program: https://www.kir.hu/KIR2_INFO/pub/Index/034833

Az intézmény rövid bemutatása

Nyolcosztályos általános iskola, évfolyamonként két párhuzamos osztállyal.

A 2017-es adatok szerint a kb. 566 fős tanulói létszám barátságos méretű közösséget jelent, ahol látásból mindenki ismer mindenkit, és eseménydús iskolai életben vesz részt. Ebben az évben az iskolában 46 pedagógus és 12 nem pedagógus munkakörben dolgozó alkalmazott volt. Közöttük gyógypedagógus nem szerepelt, az SNI-s és BTM-es gyerekek száma 0 volt. 24 teremben 22 osztály tanul. A kerület tanulmányi és sportversenyein sikeres csapatokat indítanak.

Küldetés

A nevelőtestület küldetése azt célozza, hogy minden diák boldog gyermekkort élhessen át, miközben elsajátítja a sikeres felnőttkor alapjait. Céljuk, hogy:

- a gyerekek szívesen járjanak iskolába, kialakuljon a kötelességtudatuk, és a tanulás a természetes szükségletükké váljon,
- elsajátítsák a hatékony tanulási technikákat,
- megtalálják a legjobban fejleszhető képességeiket, és tehetségüket kibonthassák,
- kulturált és egészséges, felelősségteljes életvitel iránti igény alakuljon ki bennük.

A Harrert a pedagógusai világra nyitott, modern iskolának tartják, ahol fontos szerepet tölt be a hagyományok tisztelete is. Az ebben a világban követhető hozzáállásról igyekeznek példát mutatni a gyerekeknek, és inspirálni őket a kreatív energiáik hasznosítására, képességeik tökéletesítésére, hogy ezzel is hozzájárulhassanak a tágabb közösségük életéhez.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra?

Feladatuknak tartják, hogy a gyermekek hatékony segítséget kapjanak tehetségük felismeréséhez és kibontakoztatásához. Ezért figyelemmel kísérik az iskola fiataljait, és tanácsokkal, hasznos információkkal látják el őket a tehetséggondozás lehetőségeivel kapcsolatban. Ez küldetésükön is alapszik, amelyben meghatározták, hogy a gyermekek számára boldog tanulási éveket kívánnak biztosítani, és segítik őket álmaik elérésében.

Milyen előzményekre építenek?

Magyarországon 2009-ben indult a Tehetségpont hálózat kiépítése, aminek célja a tehetséges gyermekek felkutatása és támogatása. A Harrer 2009-ben, szinte az elsők között csatlakozott ehhez, 2011-ben pedig megkapta a kiváló teljesítményt nyújtóknak járó „Akkreditált Kiváló Tehetségpont” címet (központi ellenőrzéssel értékelték, milyen képzett személyi háttérrel és komplexitással működik az iskolában a tehetséggondozás).

A Tehetségpont hálózat célja a tehetséges általános iskolások, középiskolások, főiskolai és egyetemi hallgatók felkutatása és felkarolása. A Tehetségpontok tehetségfigyelő és -támogató központok, amelyeket iskolák és egyéb gyermekek oktatásával foglalkozó intézmények építenek ki maguknál. A sok Tehetségpontból országos hálózat épül föl, melyek tagjai egymással is együttműködnek.

Adatok a témában

Évente közel 400 gyermeket diagnosztizálnak, és a Debreceni Egyetem online azonosítási programjában is részt vesznek egy-egy csoporttal. Legalább 120 gyermek aktivitása valósul meg az évközi fejlesztő programjaikon, közel 80 gyermek vesz részt nyári tehetséggondozó táboraikban.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum és tartalma

A Harrer tehetséggondozásához köthető információk a Pedagógiai programban, valamint az iskola honlapján található meg, ahol az alábbi dokumentum is fellelhető: http://harrersuli.hu/images/pdf/A_Harrer_k%C3%A9tszeresen_akkredit%C3%A1lt_kiv%C3%A1lt%C3%B3_Tehets%C3%A9gpont.pdf (Az adatgyűjtés idején, 2018 tavaszán az alábbi linken volt elérhető.)

Ez a dokumentum tartalmazza a tehetségfejlesztési rendszerük felépítését, az ennek érdekében kiépített konkrét programokat és magát a tehetségazonosítást is.

Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?

A tehetség a pedagógiai programbeli meghatározásuk szerint: „a specifikus képességek magas színvonalon való megnyilvánulása, azok eredeti (originál) kombinációja. Voltaképpen egy veleszületett adottság, mely azonban nem elegendő. Ehhez társulnia kell a megfelelő külső tényezőknek is, (adekvát, ösztönző környezet, szorgalom, stb.), hiszen a tehetség megnyilvánulása tulajdonképpen három faktor sikeres interakciójának függvénye”. Ezen faktorok közé sorolja az egyéni képességet, a személyes motívumokat és a környezetet, hátteret. A tehetség felfedezéséhez, fejlesztéséhez és ösztönzéséhez az alábbi területeket figyelik:

- általános intellektuális képesség
- specifikus iskolai készség
- kreatív gondolkodási képesség
- vezetői tehetség
- pszichomotoros tehetség
- művészi tehetség

A tehetségkoncepció felállításánál az összesítő jellegű beválogatási modellt alkalmazzák, a tehetség-felmérések eredményei és az osztályfőnök kiválasztása alapján osztályonként a legtöbb pontot elérő 5-7 tanuló kerül be a Harrer Tehetséggondozó Rendszerbe, de meghívásos alapon is kerülhetnek be érdeklődők a műhelymunkákba.

Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat? Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?

Egyrészt a Tehetségpont hálózat támogatja az iskolát a gyakorlati megvalósításban, tehetségnapok, versenyek, konferenciák, továbbképzések, cseretanár programok szervezésében, továbbá tesztek, felmérések ad a tehetségek felfedezésére. Másrészt az iskola kapcsolatot tart a pedagógusokkal, szülőkkel és más intézményekkel is a tehetségek korai felismerése érdekében. Látogatásokat tesznek az óvodában, kikérik az óvónók

véleményét, az osztályfőnökök, szaktanárok megfigyelik a diákok képességeit, illetve a diákok iskolán kívüli elfoglaltságait is felmérik (zene, tánc, sport), beszélgetnek a szülőkkel, edzőkkel, tanárokkal. A hálózatból a Vermes Miklós Általános Iskola Tehetségponttal működtek már együtt, az iskola bemutatta gazdagító programját, illetve közös játékot szerveztek a logikai-matematikai tehetséggondozás területén.

Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

Az iskola tehetségefejlesztésének eszközei:

- tanórai csoportbontás, differenciálás
- érdeklődési kör és hajlam alapján szerveződő szakkörök, klubok
- tagozatos, speciális tantervű osztályok létrehozása
- tantervdúsítás
- előrehozott vizsga, fokozatugrás
- tanulmányi versenyekre való felkészítés
- középiskolai előkészítő tanfolyamok
- táborok, erdei iskola szervezése
- multimédiás könyvtári lehetőségek
- szabadidős foglalkozások
- sportolási lehetőségek – pl. sakk, labdarúgás, néptánc, jazzbalett, frizbi, úszás
- pályázatok, projektek

Ezek által a rossz anyagi körülmények között élő diákokat is támogatni tudják. Egyenlőségre törekednek társadalmi hovatartozástól függetlenül, próbálják kompenzálni a családi és anyagi háttér hiányosságait. Ugyanakkor pályázati forrásokra támaszkodnak tehetségnapok, versenyek, konferenciák, továbbképzések, cseretanár programok szervezésekor.

A tanulók délelőtti és délutáni foglalkozásai szerves egységet alkotnak. A délelőtti **tanórák** a tantervvel teljes összhangban folynak, míg a délutáni foglalkozások speciális blokkokban, tehetséggondozó műhelyekben, iskolán kívüli tevékenység keretében valósulnak meg: pl. színjátszás, kórus, labdajátékok, számítógép-használat, újságírás, vitakörök, tánc, festés stb. Ezek a **Harrer Tehetség Műhely (HTM)** foglalkozások 7–12 éves korig. A rendszer harmadik lábát **további iskolán belüli és kívüli tevékenységek** adják, mint például versenyfelkészítések és egyéb programok: tehetségnapok, projekthetek (évi 3 alkalommal), iskolahívogató programok, rajzpályázatok, nyílt napok óvodások, szülők számára, Harrer Gála, klubnapközi, társasjátéklklub. Programjaikat és komplex tehetségefejlesztő foglalkozásaikat Gardner többszörös intelligenciaelméletét figyelembe véve dolgozták ki. Jelenleg 14 tehetségkör működik intézményükben.

A zenei és művészi területen tehetséges gyerekeknek a foglalkozásokat az Aelia Sabina Zene, Képző- és Táncművészeti Iskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény biztosítja az iskolában.

Fontosnak tartják az idegen nyelvű kommunikáció készségszintű alkalmazását. Ezért az angol profilú osztályokban bizonyos tárgyak oktatása angol nyelven is megvalósul, és az iskola diákjait angol nyelvterületekre is utaztatja. Angol szakos tanáraik területi versenyt is szerveznek Wonderful World Eco-Competition címmel, ami nagyon népszerű.

Az informatika profilú diákok ECDL-vizsgákra történő felkészítése is az iskolában zajlik.

Nagy jelentőséget tulajdonítanak az önkéntes munkának is. A programok lebonyolítását felnőtt és egyetemista önkéntesek, valamint közösségi szolgálat keretében középiskolás tanulók segítik.

A MATEHETSZ kiemelt TÁMOP-pályázata keretében 2013-ban a „Gazdagító programok” projekt megvalósítására három pályázattal is nyertek, ezáltal pedig az általános iskola felső tagozatos tanulói számára kívántak egy komplex tehetséggondozó programot tervezni. Ezt megelőzően feltérképezték a bevonni kívánt célcsoport jellemzőit: erősségeit és gyengeségeit. Az elemzés során körvonalazták érdeklődési területüket, tanulás iránti attitűdjeiket, tanulási motivációjuk egyes elemeit, szükségleteiket, értékpreferenciáikat.

Összegzés

Részletes tehetséggondozási tervvel rendelkező intézmény, a programok beivódtak a mindennapokba, és a fizikai környezetben is fellelhetőek az eszközei: például a modern világfelfogásnak megfelelően digitális kompetenciákat is fejlesztő, elektronikus eszközökkel, így pl. tablettel dolgoznak. Az anyagi támogatáson túl viszont kérdéses, hogy az alacsonyabb társadalmi státusszal rendelkező diákok mennyiben tudják igénybe venni a tehetségüket kibontakoztató foglalkozásokat, ha egy osztályból csak 5-7 fő kerülhet a műhelyekbe, és az osztályfőnök pontszámok alapján választ. Kérdéses az is, miért nincs az iskolának SNI és BTM tanulója. Pozitív azonban, hogy nemcsak a tárgyi tudás és intellektus alapján karolják fel a tehetségeket, hanem a kreativitást is vizsgálják, a művészeti és sportos beállítottságú gyerekek érdeklődésének megfelelő programok is elérhetőek.

Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola

OM: 039838; 1193 Budapest, Irányi D. u. 2.
<http://www.muveszeti.kispest.hu/>

Az intézmény rövid bemutatása

Az iskola alapfokú művészetoktatási intézményként működik Budapest XIX. kerületében (a Külső-Pesti Tankerületi Központ fenntartásában), ahol a művészeti – elsősorban a zenei – nevelésnek immár több évtizedes hagyománya van. Az intézmény tanulóiinak száma: 800-820 fő, akiknek több mint 80%-a zeneiskolai képzésben vesz részt, 140-150-en táncművészeti tanulmányokat folytatnak. A zeneiskolai növendékek a kötelező és választható zeneelméleti tárgyak és számos hangszer (zongora, orgona, fúvós, ütős és húros) mellett magánének, míg a tánc iránt érdeklődők a néptánc, a balett és a modern kortárs tánc közül választhatnak. Az iskola tíz telephelyen (elsősorban általános iskolákban) folytatja oktatási tevékenységét, így a kerületi gyermekek és fiatalok számára lakóhelyükön, iskolájukban vagy annak közelében érhető el a művészeti oktatás.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az iskola Küldetésnyilatkozatában részben saját társadalmi hasznosságát: a kerület kulturális életében való részvételét, részben az ifjúság művészetekkel való megismertetését és a művészeti tevékenység keretében történő komplex személyiségfejlesztését említi, tűzi ki céljául (PP 10., 40.). E tevékenységben szorosan együtt kíván működni növendékei családjával és közismereti képzést folytató iskolájával.

A Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács által Akkreditált Kiváló Tehetséggpontként működik (Tehetséggpont azonosító száma: TP 191 002 107). A tehetséggondozás feladatát a Pedagógiai program a következőképpen határozza meg: „a művészeti iskola feladata a gyermekek sajátos speciális készségeinek, érdeklődésének, adottságainak, tulajdonságainak fejlesztése a művészeti ágak terén”. (PP 42.), ennek kereteit mind a tánc (PP 26–30.), mind a zenei nevelés (PP 43–43.) területén bemutatja. Az intézmény a tehetséggondozást a Nemzeti Köznevelési törvény mint jogszabályi alap figyelembevételével minden tanulójára kiterjeszti: „Komolyan gondolva a tehetséggondozást, jogos elvárás volt, hogy a bármely művészeti ág iránt érdeklődő tehetségeket felkaroljuk, ne hagyjuk őket elkallódní, hogy legfogékonyabb időszakukban kaphassanak szakmai segítséget tanulmányaikhoz.” (PP 8.) Ezen felül törekszik arra, hogy a legtehetségesebbeket művészeti pályák felé orientálja, az érdeklődőket továbbtanulásukra felkészítse (PP 19, 27.), továbbá ösztönzi a tanulók bekapcsolódását az amatőr művészeti életbe (PP 28.).

Az intézmény tehetséggondozó munkájában elsősorban jogelődje, a Kispesti Zeneiskola (alapítva: 1968), előtte: Fővárosi Zeneiskola Szervezet, valamint a kerületi hagyományokra tekinthet előzményként (PP 7–9.).

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenységét alapvetően Pedagógiai programjában jeleníti meg, melyben a tehetséggondozást a személyiség komplex fejlesztéséhez köti, és a tehetség lehetséges hordozójaként tekint minden művészet iránt érdeklődő gyermekre. Saját feladatát abban látja, hogy a tanulók készségeit kibontakoztassa, lehetőséget biztosítson arra, hogy a növendék fejlessze képességeit azon területen, amelyre nyitott, és amelyen „az átlagosnál jobb képességeket mutat fel” (PP 40. p).

A hangszeres zenei nevelés hagyományosan egyéni oktatás keretében zajlik, ahol tág tere nyílik a pedagógiai munkában a differenciálásnak, a tanulók egyéni képességei, igényei és érdeklődése figyelembevételének, ehhez képest a legmegfelelőbb pedagógiai módszerek kiválasztásának (PP 42–43.). A tanulóknak lehetőségük van arra, hogy érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelően „A”, illetve „B” tagozaton folytassák tanulmányaikat. A két csoport fejlesztése eltérő módon és részben különböző célokhoz igazodva folyik: „Az átlagosan jó képességű („A” tagozatos) tanulókból – akik tehetségesek ugyan, de nem készülnek zenei pályára – lesznek azok, akik az alapfokú osztályokat kijárva amatőr művészeti csoportok munkájában vesznek részt saját örömeikre és élvezetükre. Célunk olyan egészséges érzelmvilágú, intelligens gyermekeket nevelni, akik harmóniában élnek önmagukkal, és megvalósítják a maguk elé kitűzött célt oly módon, hogy közben embertársaik érzelmeit, céljait is tiszteletben tartják.” Míg a „B” tagozatos

növendékek kiemelkedő adottságokkal rendelkeznek, esetükben a további zenei tanulmányokra és a zenei pályára való előkészítés a cél. (PP 43.)

A tánctagozaton az oktatás csoportosan folyik, de a pedagógusoknak itt is kiemelt feladatuk a tehetségkutatás és -gondozás: „A közös munka során derül ki, hogy melyik tanuló rendelkezik az átlagosnál jobb adottságokkal. A szakmai munka során ezek a növendékek jelentik a „húzóerőt” az osztályban. Az ilyen képességű növendékek ösztönzik a pedagógust arra, hogy pluszfeladatokkal fejlessze őket.” (PP 43.). Szükség esetén lehetséges a csoportbontás, a szemléltetés érdekében tananyaghoz kapcsolódó videóanyagokat is használnak. A Pedagógiai program szerint az iskola lehetővé teszi „az egyéni differenciált foglalkozást, órán belül és kívül” (PP 28.).

A tehetséggondozásban a legfőbb hangsúly a tanulóra és a pedagógusra, valamint kettejük munkakapcsolatára esik (de nem feledkeznek meg a szülők és az alapképzést adó iskola szerepéről, a velük való kapcsolattartásról sem – PP 51–52., 40.). A pedagógusok e tevékenységét a Pedagógiai programban határozták meg: (a pedagógus kötelessége, hogy) „tevékenysége során figyelembe vegye a tanuló egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét, segítse a tanuló képességének, tehetségének kibontakozását, illetve a bármilyen okból hátrányos helyzetben lévő tanuló felzárkóztatását tanuló társaihoz.” (PP 51.).

A tehetséggondozó munka eredményességének fokozása érdekében az iskola a heti kötelező foglalkozások 5%-ában tehetséggondozó (illetve felzárkóztató) tevékenységet folytat (PP 10.), ezen felül foglalkozáson kívüli programokat szervez (PP 18.). Ezek közül kiemelkednek a hangverseny- és színházlátogatások, de különösen a versenyek, amelyeken az intézmény – honlapja tanúbizonyosága alapján – számos kiváló helyezést ért el.

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény egyéni és csoportos oktatás keretében fejleszti növendékeit, e tevékenységekhez – amennyire a dokumentumokból megítélhető – rendelkezik a szükséges személyi feltételekkel, eszközökkel és helyiségekkel, bár egyes fellépések esetén extra teremigény jelentkezik. A tehetséggondozás legfőbb munkaformája az egyéni oktatás, támogatás, a pedagógiai eszközök és módszerek, motiváló tényezők személyre szabott megválasztása. Az iskola tanárainak motiválását szolgálja, hogy az iskola a tehetséggondozást többlétszolgáltatásként definiálja (PP 50.), így munkájukért honoráriumra számíthatnak: „Ezt az iskola a tehetséggondozás keretein belül oldja meg – többlet munkáért többlet díjazás.” (SZMSZ 4.4) Elvárás, egyben kötelesség azonban a szakmai felkészültség növelése érdekében a pedagógusok továbbképzése a jogszabályi háttérnek megfelelően (PP 51., 53.).

Budapesti Gazdasági SZC II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnáziuma

OM: 203061; 1077 Budapest, Wesselényi u. 38.
<http://www.rakoczif.hu>

Az intézmény rövid bemutatása

A II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnázium a főváros egyik nagy múltú, több mint százéves, a Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum mint fenntartó által

működtetett VII. kerületi intézménye (honlap), amelyben az érettségi vizsgára felkészítés évfolyamonként egy-egy közgazdasági és turisztikai szakgimnáziumi (hagyományos 4 éves képzés) és egy egyéves nyelvi előkészítő évfolyammal indító szakgimnáziumi közgazdasági (1 + 4 éves képzés) osztály keretei között valósul meg (honlap, PP 8.). A Katonasuli nevű képzési program 4 éves, és a közgazdasági szakirányhoz kapcsolódik (honlap). A szakgimnáziumi képzésen (XXIV. Közgazdaság ágazat) felül, az iskola pénzügyi-számviteli ügyintézői, idegenvezetői és turisztikai szervező, értékesítő OKJ képzést (XXVIII. Turisztika ágazat) folytat (SzP 2.). Az intézményben összesen 732 tanuló végzi tanulmányait: 520 fő tanul iskolarendszerű nappali képzésben (ebből a szakképzésben 187 fő), esti képzésben 212-en vesznek részt, ebből 178-an normál OKJ-ben, 34-en keresztféléves (KKVII) képzésben (2017. szeptember 5-i adat – Munkaterv 4.). A tanulói létszám a 2016/17-es tanévhez képest minden képzési formában növekedést mutat, kivéve a közoktatási beiskolázást, ahol stagnálás, illetve csökkenés figyelhető meg (Munkaterv 4., 8.), miközben az iskola küzd a lemorzsolódás problémájával is – amit a felzárkóztatás, a százalékos és szöveges értékelés bevezetésével igyekszik orvosolni (Munkaterv 4., 9., 11.).

A főváros a középiskolába lépő korosztályt számos iskolában, iskolatípusban látja el. Közülük a nyolc- és hatosztályos gimnáziumok számíthatnak a leginkább arra, hogy az általános iskolában a legjobb tanulmányi előmenetelt mutató gyermekek közül válogathasson. Ezeket az intézményeket követik az általános és speciális tantervű négy- és ötosztályos gimnáziumok. Szakgimnáziumba többnyire azok a tanulók kerülnek, akik az említett intézményekbe nem nyertek felvételt, vagy korábbi eredményeik alapján nem is reménykedhettek sikeres gimnáziumi felvételiben, viszont képességeik lehetségesé teszik az érettségi vizsga letételét, és olyan szakképesítés megszerzését, amelynek feltétele az érettségi. A II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnáziumnak e körülményeket figyelembe véve kell megterveznie tehetséggondozó munkáját.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az intézmény Pedagógiai programjában kifejtett Küldetésnyilatkozata szerint hisz abban, hogy az „alkotómunkához, önkifejezéshez, tehetséggondozáshoz alkalmas környezetet” tud létrehozni, legfőbb törekvése, hogy diákjai „minden feladatban megállják a helyüket, a társadalom hasznos és alkotó tagjává” váljanak (PP 5.). E célját egyrészt az intézmény magas szintű pedagógiai kultúrája biztosítja (OH bázisintézmény), amelynek alapértékei a tisztelet, az odaadás, a bizalom, a példamutatás és a segítőkészség, másrészt a tanári kar szakmai tudása, melyet egyaránt jellemez „a tapasztalatból fakadó magabiztosság, a magas szintű pedagógiai kultúra és a megújulás iránti igény” (PP 5.). A nevelő-oktató munka a kompetenciaalapú képzés („21. századi kompetenciák”) és a személyiség komplex fejlesztésének egységén alapul (PP 6–8., 11.): „A megvalósuló közismereti és szakmai alapozó oktatás szerves egységet alkot, és az egyéni képességek fejlesztésével biztosítja a fiatalok céljainak elérését.” (PP 7.)

A tehetséggondozást a Pedagógiai program tanulói jogként definiálja: A tanuló-nak joga, hogy képességeinek érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön.” (PP 28.) A tehetséggondozás kiemelt célja az intézményben, „a tehetséges gyerekek felismerése, az önkifejezési tevékenységek lehetőségeinek

megteremtése, támogatása, az önkifejezési képesség ismereteinek tanítása, gyakorlása számukra” (PP 28.). A tehetséggondozás ezen kívül „a szociális okokból fakadó kulturális hátrányok enyhítését” is szolgálja (PP 65.).

Az intézményben folyó tehetséggondozó munka feladatát a Pedagógiai program azon kompetenciák és adottságok felismeréseként és feltárásaként azonosítja, „amelyek az oktatás folyamatában fejleszthetőek, a tanulót képessé teszik az önálló ítéletalkotásra, a kritikai szemléletmódra, az élet új helyzeteinek megoldására, hogy saját maga elé olyan feladatokat tűzzön ki, amelyek segítik az előrehaladást.” (PP 28.)

E munkában az iskola elsősorban saját hagyományaira hivatkozik.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenységét elsősorban Pedagógiai programjában jeleníti meg, melyben a tehetséges gyermekeket a „kiemelt figyelmet igénylő tanulók” közé sorolja (PP 26., 28.). Bár az iskola – hitvallása szerint – minden tanulóban feltételezi olyan képességek meglétét, „amelyek őt társadalmilag hasznos és egyénileg boldogságot, eredményességet nyújtó tevékenységi formákra predesztinálják” (PP 28.), közülük kiválasztja a tehetségesek csoportját: „vannak olyanok is, akikben egy-egy képesség olyan szintű, hogy az már valamely területen kiemelkedőnek számít, tehát tehetségről beszélhetünk” (PP 28.).

A tanulók megismerése a nevelők kiemelt feladata, mert a tehetség felismeréséhez ezen keresztül vezet az út. Ezért a gyermek adottságainak, motivációinak feltárását már az iskolába való belépéskor meg kell kezdeni, valamint feltárni az esetlegesen fennálló „veszélyeztető káros hatásokat”, hogy biztosítani lehessen az egyénre szabott és sokoldalú fejlesztést (PP 29.). A tehetség felismeréséhez a pedagógusoknak támpontokat nyújt a Pedagógiai program: „A tehetség felismerését segíti, ha a nevelő figyel a tanulók „különleges” megnyilvánulásaira: a tanuló manuális és motorikus képességeire, egy-egy tantárgy vagy egyéb területen megnyilvánuló kimagasló érdeklődésre, a gondolkodási stratégia egyéni voltára. A tehetség sajátos módon megnyilatkozhat valamely speciális tanulási nehézség jelenléte kapcsán is.” (PP 28.)

Az iskola növendékeitől tanulói aktivitást vár el, pedagógusaitól pedig ennek szorgalmazását, a motiváltság fenntartását, az egyéni munkamódszerek biztosítását, valamint, hogy hozzásegítsék „a tanulót egyéni tanulási stratégia kialakításához, [...] tanulási, tájékozódási módszerek megtanulásához” (PP 11.), felkészítsék az önálló munkára, feladataik elvégzésének megszervezésére és munkájuk ellenőrzésére (egyéni és csoportos munkavégzés esetén egyaránt) az autonómia és a felelősségtudat kialakítása érdekében.

A tehetség felismerése és fejlesztése a pedagógusok feladata, akik tehetséggondozó munkájukat elsősorban tanórai keretek között végzik. A komplex személyiségfejlesztés („képesség-kibontakoztató felkészítés a személyiségfejlesztés” – PP 29.), modelljében gondolkodva az iskola elvárja tanáraitól, hogy munkájukat egyénre szabott fejlesztési és nevelési elvek mentén végezzék, tanulói aktivitást megkövetelő és növelő pedagógiai, oktatási módszereket alkalmazzanak (önálló feldolgozást igénylő feladatok, személyre szabott házi feladatok, gyűjtőmunka, kiselőadás, projektmunka, pályázatok), ezeknek megfelelő programokat alakítsanak ki (PP 29.). A tananyag, a témaegységek feldolgozásában, a feladatok megoldásában építeniük kell a tanulók érdeklődésére, törekedniük

a tananyag különféle módszerekkel történő feldolgozására, valamint arra, hogy megvalósuljon a tanulók és pedagógusok közös tevékenysége, együttműködése (PP 29.). Ezért az intézmény hangsúlyt helyez a tanulók képességeinek fejlesztése során a tanórai munkában a differenciálásra: „Mindenkinek biztosítani kell tudása és személyisége egyéni fejlődését figyelve egyedi és sajátos képességeire, motivációira a pedagógiai és tanítási módszerek minél szélesebb differenciálásával, vagyis, hogy a pedagógusok nevelő-oktató munkája a lehetőségekhez mérten a legnagyobb mértékben igazodjon a tanulók egyéni fejlettségéhez, képességeihez és az egyes tantárgyakból nyújtott teljesítményéhez.” (PP 11.) A differenciálás mellett a tehetséggondozáshoz társított pedagógiai módszerek és eszközök „a csoportbontásos és kiscsoportos foglalkozások”, „a tantárgyi integráció, a komplexitásra törekvés”, a szabadon választható tantárgyak és az egyéni foglalkozások rendszere, melyek a versenyekre, továbbtanulásra való felkészítés szolgálatában állnak. A közösségfejlesztés szintén a pedagógusok tanórai feladatai közé tartozik, mert az hozzájárulhat „a tanulási kudarcból, a szociális hátrányból eredő lemaradás csökkentéséhez, a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatásához” (PP 29.). A „különösen a kiemelkedő képességű tanulók esetében” a felsoroltakon kívül „fontos az önálló ismeretszerzési technikák megtanítása” is (PP 30.). Az intézmény a tehetséggondozással kapcsolatos feladatokat tantárgycsoportok (természet- és társadalomtudományos, idegen nyelvi, informatikai, szakképzést megalapozó, testnevelés, mozgáskultúra) szerint is bemutatja Pedagógiai programjában (PP 30–32.). Ezeknek közös jellemzője a tehetséggondozás tekintetében a tanulók egyéni igényeinek figyelembevételére, a már említett tanulásszervezési eljárások és a tanulói aktivitást erősítő, kreatív, egyéni feladatok alkalmazása, az interdiszciplinaritásra, a könyvtár- és IKT-használatra való törekvés, az emelt szintű érettségire, pályázatokra, versenyekre történő felkészítés. Az idegen nyelvi tehetségfejlesztést szolgálja az emelt óraszámú, kiscsoportos képzés és a nyelvvizsgára való felkészítés, a sportban tehetségesek házi-bajnokságokon és a BGSZC által meghirdetett (röplabda, kosárlabda, labdarúgó és atlétikai) versenyeken vehetnek részt (PP 32.; PPM 329.).

A tehetséges tanulók fejlesztése és motiválása érdekében az intézmény „tehetséggondozó [...] foglalkozásokat, valamint szakköröket” indít az erre fordítható órakeretek terhére. „Ezek esetében a foglalkozást tartó pedagógust a diákok véleményének figyelembevételével” kéri fel (PP 49.).

A tanórán kívüli tehetséggondozásban a Pedagógiai program szerint a nevelőtestület a versenyztetésnek (iskolán belüli és országos) tulajdonítja a legfontosabb szerepet. Ezek mellett a tehetséges tanulók fejlesztését szolgálják a tehetséggondozó szakkörök, a különböző szabadidős foglalkozások (múzeumok, színházak látogatása, tanulmányi kirándulások, az intézmény névadójához kötődő rendezvények, sportversenyek, zeneoktatás), az intézményben elérhető informatikai képzés és vizsgafelkészítés (ECDL, IT Akadémia). Az intézmény tanulói ösztöndíjak biztosításával motiválja tanulóit, vállalja nyelvtanfolyamok, külföldi csereutazás, továbbképzések, pályaaorientációs rendezvények szervezését. A tehetséggondozásban fokozottan épít a tanárok személyes példamutatására és emberi kapcsolatára a diákokkal (PP 30–31.).

Az intézmény külső szereplők bevonásával új perspektívákat nyit tanulói számára tehetségük kibontakoztatása terén: a Goethe Intézettel, a Francia Intézettel, a Fővárosi Önkormányzattal, az OTP Bankkal és a Microsoft Magyarországgal való együttműködés a tehetséges tanulóknak lehetőséget biztosít az ezen intézmények által meghirdetett

programokon, versenyeken és nemzetközi pályázatokon való részvételre. Ugyancsak az ő tanulásukat segíti a külföldi iskolákkal fenntartott kapcsolat, csereprogramok szervezése (PP 31.). Az iskola ösztönzi a pedagógusokat arra, hogy tehetséggondozó munkájuk támogatása és a tehetséggondozás hatékonyságának fokozása érdekében törekedjenek együttműködésre a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel, így irányítva központi foglalkozásokra a tanulókat, továbbá igyekezzenek felhasználni a siker érdekében az iskolák közötti kapcsolatokat és más együttműködési lehetőségeket (PP. 30.).

A tehetséggondozást (is) szolgáló intézményi jó gyakorlat a tanulásmódszertan tantárgyi keretben történő oktatása. A képzés évi 36 órában hetente, csoportbontásban 45 perces foglalkozásokon folyt, célja a hatékony és eredményes tanulási stratégiák elsajátítása. A tantárgyat a 2017–2018-as tanévben kivezetik, a jövőben a „tantárgy tartalma kiegészíti az osztályfőnöki és a mentálhigiénés tevékenységet. Lehetőséget ad tömbösített, tréning jellegű foglalkozások megtartására. Továbbá tantárgy specifikus integrációra, hatékony módszertani differenciálás kialakítására.” (PPM 257.)

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény rendelkezik a növendékek fejlesztéséhez szükséges tárgyi feltételekkel, eszközökkel és helyiségekkel, az eszközök cseréje, korszerűsítése folyamatos, az épület karbantartása úgyszintén (Munkaterv 6.). A személyi feltételek nagyrészt adottak, egyes „hiányterületek” a szakos ellátása azonban folyamatos problémaként jelentkezik, amit óraadó tanárok foglalkoztatásával oldanak meg (Munkaterv 5.).

A II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakgimnázium nevelőtestületének legfőbb törekvése, hogy diákjai „minden feladatban megállják a helyüket, a társadalom hasznos és alkotó tagjává” váljanak (PP 5.). Az iskolában folyó nevelő-oktató munka kiemelt pedagógiai céljai az általános és széles körű szakmai alpműveltség biztosítása mellett az egyetemes emberi és nemzeti értékeket, testi és lelki egészséget, a társas kapcsolatokban az igényességet, a mindennapokban a konstruktív életvezetés elveit (PP 7.) és az önismeret/reális önértékelés kialakítását, az önbizalom megerősítését szem előtt tartó komplex személyiségfejlesztés (PP 11.). Ennek záloga a kompetenciaalapú képzés: a „21. századi kompetenciák” – a kreativitás és innováció/innovatív gondolkodás, a kooperáció (közösségben való hatékony munkavégzés), a kritikai gondolkodás és problémamegoldás és a kommunikációs, kezdeményező és vállalkozói készségek – fejlesztése (PP 6–8.). Az iskola pedagógiai-módszertani kultúrájában a kompetenciaalapú oktatás mellett domináns szerepet játszanak a tanulói aktivitásra és az egyéni differenciálásra építő tanítási/tanulási technikák, valamint a tanulók, illetve a tanulók és a tanárok kollaborációjára építő módszerek, „a digitális eszközökkel támogatott tanulás, virtuális tanulási környezet, virtuális tanulási tér alkalmazása, tananyagmegosztás, egyéni odafigyelés, fejlesztés” (BGSZC honlap). Mindezek alapján elmondható, hogy az intézmény korszerű, tanuló- és személyközpontú tanulási környezet kialakítására törekszik. A Pedagógiai programjában leírt tanulási modell megalapozhatja az életen át tartó tanulást is (lásd: tanulási technikák tanítása, kulcskompetenciák fejlesztése). Az intézmény mint tanulási környezet alkalmas az iskolai tehetséggondozás támogatására, e tevékenységet egyaránt szolgálja a tanulásmódszertan tanítása, a versenyztetés (felkészítés, részvétel támogatása, szervezés), a bel- és külföldi intézményi és egyéni pályázati tevékenység és a diákcsera programokban való részvétel. A külső szereplőkkel való együttműködés támogathatja a pedagógusok tehetséggondozó munkáját.

Kovács Pál Baptista Gimnázium

OM: 100537; 1153 Budapest, Radda Barnen u. 20.

<http://www.kpgimi.hu/>

Az intézmény rövid bemutatása

Az intézmény egyházi (Baptista Szeretetszolgálat) fenntartású négy osztályos gimnáziumként működik, ahol a tanulók 9–12. évfolyamon folytathatják tanulmányait. A gimnázium sportiskolaként definiálja önmagát, mely az esti képzéssel segíti a sportoló (speciális időbeosztású) tanulók gimnáziumi tanulását, érettségijéhez jutását. Az iskolában összesen 780 növendék tanul, nappali tagozaton 350, estin 430 fő. Az intézmény a Baptista Szeretetszolgálat alapelveihez híven törekszik arra, hogy hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, valamint roma tanulókat is felvegyen, bár fő célkitűzése szerint az élsportoló diákok középiskolai tanulását segíti, ezért a 2011/12-es tanévtől a sportiskolai kerettanterv szerint működik, és csatlakozott a közoktatási sportiskolai programhoz (PP). Az iskolai tehetséggondozás – amelyet az intézmény alapfeladatként értelmez (SZMSZ 12.) – is ehhez a célhoz igazodik, és e célrendszerben realizálódik. Ezt fejezi ki az iskola jelmondata is: „Tisztesség, Tehetség, Törekvés”.

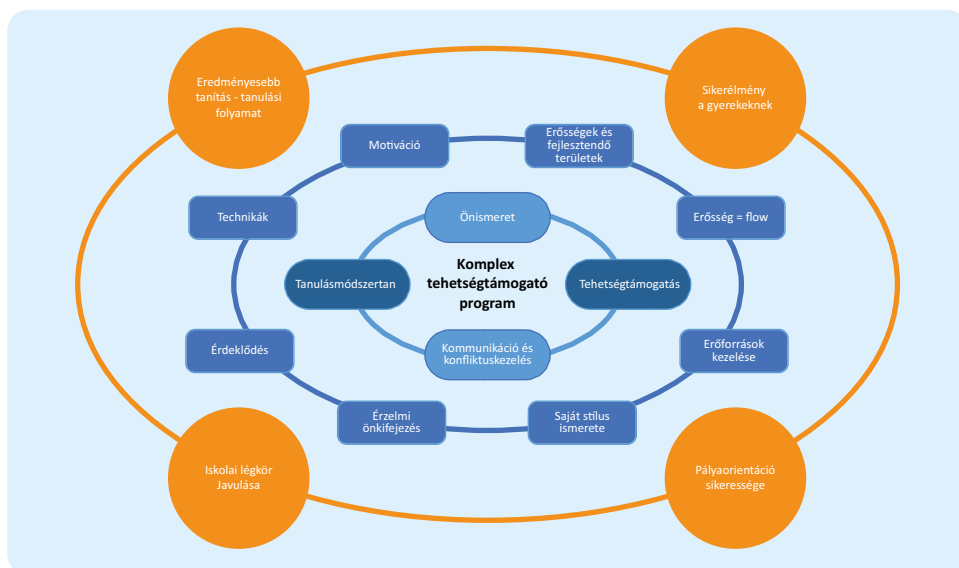
A tehetséggondozás célja az intézményben

Az iskola Küldetésnyilatkozata szerint mindenekelőtt a „gyermek fejlődésének minél teljesebb körű” elősegítésére törekszik: „Minden tantervbe, nevelési programba tartozó és ahhoz kapcsolódó iskolai tevékenység segítse a gyermekek intellektuális, lelki, társadalmi, érzelmi és fizikai fejlődését.” (PP Küldetésnyilatkozat). Emellett egyházi fenntartású iskolaként a keresztény értékek átadását, sportiskolaként a sporttevékenységhez szervesen illeszkedő komplex személyiség- és tehetségfejlesztést jelöli meg tevékenysége kiemelt céljaként.

A Kovács Pál Baptista Gimnáziumban a tehetséggondozás elsődleges célja az élsportoló fiatalok sporttevékenységének és sportolói és tanulói eredményességének támogatása. Ezért az iskola az élsport mellé és köré rendelt tehetséggondozást kiemelt pedagógiai feladatként kezeli, mely gyakorlatukban „prioritást élvez a tehetségazonosítással szemben” (PP 10.3.2). Az iskola a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács által Akkreditált Kiváló Tehetségpontként működik.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenysége ellátása során saját tehetségprogramjára támaszkodik. A tehetségprogram a Pedagógiai program szerves részét képezi, a tehetséggondozást a személyiség (komplex) fejlesztéséhez köti (PP 3.3.3.6), és a tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységként definiálja (PP 10.3). Az iskola tehetségprogramját az ábra szemlélteti.

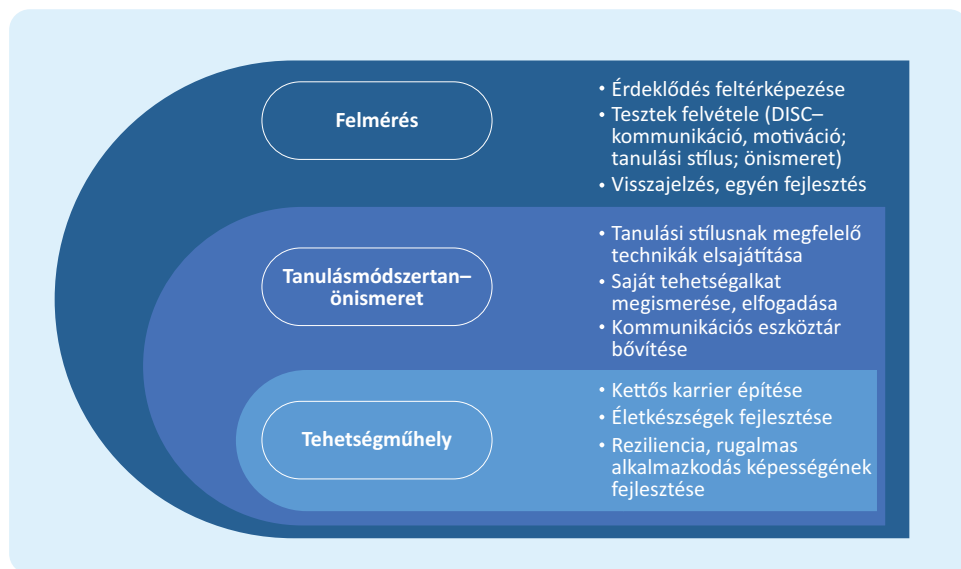
A Pedagógiai program a tehetséges tanulókat a Nemzeti Köznevelési törvényhez (4. § 13. a–c, valamint a 14. pont) igazodva a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók kategóriájába sorolja, és ennek megfelelően azonosítja: „Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képesség birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.” (PP 2.1) A pedagógus feladata a tehetség felismerése. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy a tehetség fogalmával kapcsolatban megfelelő elméleti ismeretekkel (pl. a tehetségdiagnosztikai vizsgálatok és a külső segítők tekintetében), szakirodalmi olvasottsággal rendelkezzenek, azt „tág körben értelmezzék, s ne szűkítsék le csupán az általános intellektuális képességek körére.” Ennek oka, hogy a tehetség felismerése elsősorban a mindennapi pedagógiai folyamatba ágyazva történik, és a tanulók pedagógusok általi megfigyelésén alapul: tehetségesnek azt a növendéket tekintik, akiről „a tanulókkal való foglalkozás során” az derül ki, hogy „valamilyen tevékenységben az átlagnál magasabb szintű teljesítményre képes, azaz tehetséges”. A tehetségek „szűrésére” az iskola bevált protokollt alkalmaz: használja a DISC-kérdőívet, az érdeklődés térképet, a képességet és nehézséget, a rezilienciát felmérő kérdőíveket és tesztek, vizsgálja a tanulási stílust. Így kívánja biztosítani a tehetség kibontakoztatásának iskolai feltételeit, „amelyek segítségével a potenciális tehetségből realizált tehetség válhat.” (PP 10.3.2.1)

A tehetséggondozás a tehetséges tanuló köré épül, melyben kiemelten fontos szerepet szán az intézmény a pedagógusoknak, mindenekelőtt a tehetség felismerésében (lásd fentebb) és fejlesztésében. Nekik kell gondoskodniuk arról, hogy a tehetséges tanuló a tanórák keretében megfelelő, differenciált foglalkoztatásban (amelynek tervezésekor a pedagógus törekszik arra, hogy a tanulók kreatív, egyéniséget fejlesztő önálló munkát végezzenek tekintettel az előzetes és többlet-tudásra PP 10.3.2.2), ezen felül egyéni tehetséggondozásban, illetve tanulmányi versenyekre való felkészítésben részesüljön (PP 7.1 A pedagógus feladatai, SZMSZ 31., 59.). A pedagógusok részt vesznek

továbbá „a tehetséggondozást szolgáló módszerek kialakításában, [...] vetélkedők, egyéni pályázatok szervezésében, lebonyolításában.” (SZMSZ 66.).

A tanórán kívüli tehetséggondozásra teremtenek lehetőséget az önképzőkörök, melyeket a gimnázium a tanulók érdeklődéséhez igazodva indít „kimagasló színvonalon dolgozó pedagógusok és az intézménnyel szerződéses jogviszonyban álló szakemberek vezetésével.” (SZMSZ 30.).

Az iskolai tehetségtámogatás rendszerében jelen lévő jó gyakorlatként említhető a Tehetségműhely (melynek a tehetségkutatáshoz, -gondozáshoz és a tanuló egyéni tanulási stílusához, technikáihoz illeszkedő munkáját az ábra szemlélteti – PP 10.3.2).

A tehetségműhely működésében, működtetésében a legfontosabb ágens a mentor, aki a tehetségműhely munkájába tanévenként bekapcsolódó tanulók (20 fő) 5 fős csoportonkénti támogatásáért felelős, és „személyes odafigyeléssel, törődéssel segíti munkájukat a tanév során.” (PP 10.3.2, honlap: Jelentkezz a mentorprogramba!). A tehetségműhelyek tevékenysége különböző célokra irányulhat, pl. 2016-ban került sor a „Mozgásban a világ” (NTP-MTTD-15-0188) tehetségprogram zárására. E tehetségműhelyben a természeti mozgások törvényszerűségeit ismerhették meg a tanulók, miközben külső helyszíneken is tapasztalatokat szerezhettek. „Az újságírás iránt érdeklődő diákok a »Sportriporter kerestetik« (NTP-KKI-B-15-0238) tehetségműhelyen tekinthetnek be a média világának kulisszatitkaiba” (honlap). A 2017/18. tanévben „Az én Bibliám” tehetségműhelyben (NTP-KNI-17-0203) munkálkodhatnak a növendékek.

A szülők felelősségét és feladatát gyermekük tehetségének megismerésében és az iskola társadalmi kapcsolatainak ápolásában látja a gimnázium (PP 13.1.3, 13.2.3).

Sportiskolaként a Kovács Pál Baptista Gimnázium a tehetséggondozásban külső partnerekkel is együttműködik, elsősorban a tanulók sportszakosztályaival és -egyesületeivel (valamint a Magyar Kézilabda Szövetséggel). Ezek közül egyesületi együttműködési szerződésben áll a REAC-Sportiskolával, a Vasas SC-vel, az UTE-vel, az UFC-vel

és az FTC-vel, rendszeres kapcsolatot tart a Magyar Olimpiai Akadémiával és az általa segített olimpiai iskolákkal, és részt vesz a Sportiskola Programban, melyet „szakmai-ságában is összefogott, tantervében is speciális, a tanulókhöz igazodó” közösségnek tekint (PP 2.2, 13.2.3).

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény tudatosan törekszik az élsportoló fiatalok sajátos igényeinek megfelelő tanulási környezet kialakítására. Az iskolai tevékenységrendszer a „nevelő- és oktató munka szolgálatában áll”. A pedagógusok a kitűzött nevelési és oktatási követelmények elérésének érdekében fokozottan figyelembe veszik „a tanulók különböző képességeit, tehetségét, szociokulturális helyzetét, esetleges elmaradásukat tanulmányi vagy neveltségi területen”, és hangsúlyt helyez a tanév közben érkező tanulók felzárkóztatására, a szokásosnál nagyobb mértékű hiányzásokból adódó lemaradás pótlására”. Mindezek figyelembevételével végzi felzárkóztató, tehetséggondozó és nevelési tevékenységét (PP 2.2, 3.5, SZMSZ 31.). Ennek egyik lényeges pontja az oktatásszervezés, melyre jellemző, hogy „Mind a tehetséggondozás, mind a felzárkóztatás és a fejlesztés terepében kiemelt fontosságú a komplex eszközök használata, a módszertan és az oktatásszervezési formák változatossága, így a természettudományos gondolkodás tanórán kívüli környezetben történő fejlesztése.” (PP 3.3.4.4), valamint a tanórai keretben megvalósuló differenciálás, csoportbontás, fakultáció, tanulmányi versenyeken való részvétel támogatása és az egyéni konzultáció lehetősége (PP Csoportbontás, felzárkóztatás, tehetséggondozás, SZMSZ 30.). Az oktatásszervezésen belül külön figyelmet érdemel a gyakorlatban működő időbeosztás, vagyis az iskolai működési rend tanulói szükségleteknek megfelelő alakítása: az edzésidő biztosítása érdekében az iskola bevezette a 9 órás tanórakezdést, ezen túlmenően az egyesület kérésére lehetőség van edzésidőhöz igazodó órarend kialakítására (PP 2.2).

A tanulók tehetséggondozását szolgálja továbbá az erre és a felzárkóztatásra fordítható heti 1-1 óra (PP A helyi tanterv felépítése és a választott kerettantervek). A tanulók sporttevékenységének eredményességét támogatják azok az alapismeretek, úgymint sportpszichológia, életvitel és gyakorlat (mely tantárgyakat a 12. évfolyamon oktatják), amelyeknek birtokában fiatal sportolóként „képessé válnak tehetségük minél teljesebb kibontakoztatására”. A későbbi sporthoz kapcsolódó területekhez kötődő pályaválasztást és elhelyezkedést szolgálják azok az ismeretek, amelyeket a sporttörténet, a sportági ismeretek, a testnevelés-elmélet, a sportegészségtan, az edzéselmélet, a sport és szervezetei és a sportetika tantárgyak keretei között sajátíthatnak el a növendékek (PP A helyi tanterv felépítése és a választott kerettantervek).

Az intézmény szervezi az iskolai keretben, ám tanórán kívül megvalósuló, illetve lehetővé teszi, támogatja az iskolán kívüli sporttevékenységet (PP Testnevelés és sport).

Az intézmény sokoldalúan értelmezi tehetséggondozásban betöltendő feladatát: komplex személyiségfejlesztésre törekszik: „A testi és a lelki egészség harmonikusan együttható fejlesztése és megőrzése a tanulók élethosszig tartó, egészség tudatos, fizikailag aktív életvezetésre történő szocializálásának célját szolgálja, melyhez szorosan kapcsolódik a tehetséggondozás és a motoros műveltség eszközeivel való személyiségfejlesztés is.” (PP 3.3.3.6). Valamint: „A tehetségtámogatás pillérei a tanulási stratégiák fejlesztése, az önismeret és a saját kommunikációs és konfliktuskezelési eszköztár megismerése.” (PP 10.3.2). Ezért az iskola tudatosan törekszik arra, hogy fejlessze

a gyermekek saját kommunikációs és viselkedési stílusát (az önismeret és az adekvát használat elsajátításának szintjén), illetve belső motivációját, annak érdekében, hogy a tanulásmódszertani ismereteknek segítségével képessé váljanak a tudatos önszabályozó tanulásra és a kritikus gondolkodásra (PP 10.3.2).

A gimnázium a tanárok sokoldalú tehetséggondozó tevékenységének támogatása érdekében az „irányított önképzést” kívánja megvalósítani. A pedagógusok önképzését elősegítendő az iskolai könyvtár gyűjti a tehetséggondozáshoz kapcsolódó szakirodalmat, a pedagógiai tárgyú műveket, általános pedagógiai és tantárgymódszertani segédkönyveket, folyóiratokat, a belső tudás megőrzése érdekében a tanításon kívüli foglalkozások dokumentumait (SZMSZ 116.). Az intézmény támaszkodik a szervezet tagjai közötti együttműködésre és tudásmegosztásra, melynek formái a szakirodalom kölcsönös ajánlása, a nevelési értekezleteken való részvétel és a munkaközösségekben való együttműködés – SZMSZ, valamint a külső tudás importálására szakértő előadók meghívásával (PP 10.3.2.1).

Tóvárosi Általános Iskola

OM: 030049; 8000 Székesfehérvár, Iskola tér 1.
<http://www.tovarosi.hu/>

Az intézmény rövid bemutatása

A Tóvárosi Általános Iskola a állami fenntartású intézményként működik Székesfehérvár Tóváros nevű lakótelepi negyedében, amely a városközponttól nem messze, ám beépítetlen területekhez közel a lakótelep és a település külső, de jól megközelíthető részén található. A tanulók többsége sportiskolai oktatásban részesül – amire nagy igény mutatkozik a sport területén hagyományokkal és jelentős eredményekkel rendelkező városban.

Székesfehérvár legnagyobb alapfokú iskolájában a tanulók száma 716 fő, akik a körzetből és a város más körzeteiből, illetve a közeli vidéki településekről kerülnek ki (Munkaterv 4.). Az intézményhez tagintézményként tartozik a Tóvárosi Általános Iskola Magyaralmási Tagiskola (8071 Magyaralmás, Iskola utca 9.), ahol azonban csak alsó tagozat működik.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az iskola Pedagógiai programjában megfogalmazott célja „a kondicionális-koordinációs képességek és az akarati tulajdonságok, személyiségjegyek életkorhoz igazodó fejlesztése. Szakszerű alapozó képzés után tanulóinkat felkészítjük a versenysportban való részvételre is. Adottságaik és képességeik számára megfelelő sportág felé irányítjuk. El kívánjuk érni, hogy a mozgás, a sport szeretete, művelése beépüljön tanulóink élet- és szokásrendjébe, s az aktív testedzés az iskolai tanulmányok befejezése után is része legyen mindennapjaiknak.” (PP 24.). E tevékenység keretében a tanulók személyiségének komplex fejlesztésére törekszenek, és kiemelt feladatként kezelik a tehetséggondozást (Munkaterv 46.).

Az intézményben hagyományosan (az 1974-es alapítás óta) a sportiskolai jelleg dominál, 2005-től közoktatási sportiskolai szervezetben dolgoznak, 2011 szeptemberétől a vízisport osztály természettudományos irányultsággal egészült ki. Az évfolyamonként működő négy osztályból három sport (testnevelés tagozatos labdajátékok előkészítő, labdarúgás utánpótlás és vízisport) tagozatos. Mivel az általános tantervű osztályokban is egyre nagyobb igény van a mozgásra, a sportokra, igyekeznek ennek feltételeit is megteremteni, a sportiskolai munkában pedig együttműködnek a város sportegyesületeivel (Munkaterv 3.).

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenységét elsősorban Pedagógiai programjában jeleníti meg, melyben a tehetséges gyermekeket a „kiemelt figyelmet igénylő tanulók” közé sorolja (PP 33.), a tehetséggondozást a személyiség komplex fejlesztéséhez köti: „Az iskolában folyó legfontosabb tevékenység – a családdal együttműködve – a gyermek harmonikus személyiségének kibontakoztatásához szükséges szellemi, érzelmi, erkölcsi, társas és testi képességek fejlesztése.” (PP 10.). Továbbá a tehetséggondozásban az egyenlő esélyek biztosítására és a tehetség felismerésére helyezi a hangsúlyt: „Alapelvünk, hogy minden tanulóinkban van valamilyen érték, adottság, ezt keressük és fejlesztjük és a fejlesztésben a sikerek elérésének a lehetőségét biztosítjuk tanulóink számára. A képességek és a személyiség komplex fejlesztése a tehetség felismerésével kezdődik.” (PP 26.) A fejlesztésnek az általános iskola szervezeti felépítésének és az életkori sajátosságoknak megfelelően két szakaszát különíti el, melyekhez speciális feladatokat rendel: „Alsó tagozaton (alapozó szakasz) általános intellektuális fejlesztés megalapozása zajlik, hangsúly a személyiségfejlesztésen, feltöltődésen van. Felső tagozaton komplex programok kidolgozása, megvalósítása során az általános intellektuális képességek erősítése mellett a speciális képességek felé terelés, a tehetségek feltárása, az alul teljesítés háttér okainak felderítése a feladat.” (PP 26–27.)

Sportiskolaként az intézmény mind alsó, mind felső tagozaton „a testnevelés irányultságú osztályokban a sportiskolák kerettantervének megfelelő kerettantervekkel” dolgozik. (PP 62.)

A tehetséggondozásban a tanulók mellett a legfontosabb ágensnek a pedagógusokat tekinti az intézmény, az ő közös munkájukban rejlő tudatosság jelentőségét hangsúlyozza (PP 12.). A szaktanárok feladata a tehetséges tanulók fejlődésének elősegítése érdekében tanulmányi, sport- és kulturális versenyeket, vetélkedőket szervezni, őket a versenyekre felkészíteni (SZMSZ 51.), az osztályfőnöké pedig, hogy „ösztönözze, segítse a tehetséges tanulókat” (Munkaterv 60.). Szintén fontos az osztályközösségek és a szülők támogató szerepe (PP 26.). A sportegyesületekkel az iskola igyekszik szoros együttműködést kialakítani a sportoló (különösen a felső tagozatos) tanulók fejlesztése és motiválása érdekében (PP 37.; Munkaterv 14., 53.). A nyelvi tehetségfejlesztést szolgálja a külföldi partneriskolákkal kialakított kapcsolat (Munkaterv 4.).

A tanulók fejlesztése, a tehetségek gondozása terén az iskola az egyénre szabott fejlesztésben hisz, ennek részeként igyekszik biztosítani az egyéni fejlődés optimális ütemét (PP 26.). Legfőbb eszközének a tanórai differenciált tanulászervezést tekinti, melynek keretében biztosíthatják a gyermekek képességeinek megfelelő fejlesztését

(PP 27.): Az iskola a tanulók egyéni fejlesztése és differenciált oktatása megvalósításának érdekében elengedhetetlennek tartja a képességek és a tudásszint diagnosztikus mérését (PP 61.).

Szintén a kitűzött célok elérésének ellenőrzését szolgálja, hogy a nevelőtestület „sikerkritériumokat” fogalmazott meg az emelt szintű testnevelési és intenzív idegen nyelvi csoportok számára, valamint általános jelleggel oktatási feladataira nézve (PP 46–47.). Az iskolában egyes tantárgyak eredményes tanítását és a tehetséggondozást szolgálja a csoportbontás és a szabadon tervezhető órakeret felhasználása (PP 65.). A Sportiskolai kerettantervben megjelenő speciális tantárgyak (Küzdelem és játék, Sportágválasztás, Sporterkölcstan) tanulása a sportoló tanulók sajátos igényeit elégíti ki (PP 64.).

Jó gyakorlatként említhetők az ún. tanulás-módszertani konzultációk, melyeknek keretében lehetőség van kötetlen tárgyú konzultációra a szaktanárokkal, felkészítésre/felkészülésre tanulmányi versenyre, szakköri, diákönkormányzati tevékenységekre, egyéni könyvtárhasználatra, informatikai eszközök használatára alkalmanként és feladathoz kapcsolódóan (PP 27.).

A tanórai differenciálás mellett a tehetséggondozásban fontos szerepet játszanak a szakkörök (tehetséggondozó matematika, német, rajz, ügyes kezek, népdal, néptánc, moderntánc, színjátszó, furulya és honvédelmi szakkör, énekkar, angol nyelvű filmklub – PP 74.; Munkaterv 4.), a tehetséggondozó csoportok (PP 74.; SZMSZ 50.) és a TINI DSE nevű iskolai sportkör (PP 75.; SZMSZ 50.). További lehetőségekhez juttathatja a tanulókat a Sakkpalota programban való részvétel és a Nemzeti Tehetség Programmal való együttműködés (honlap).

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény rendelkezik a növendékek fejlesztéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, eszközökkel és helyiségekkel (osztály- és szaktantermek, könyvtár, stb.), tágas, rendezett sport- és gyülekező udvarral (PP 6.). Az iskola célja az önálló tanulás képességének kialakítása a tanulóknál (PP 73.), amelynek sikerességéhez hozzájárulhat, hogy az intézmény által alkalmazott Sportiskolai kerettanterv 5. és 6. évfolyamon lehetővé teszi heti 1, illetve 0,5 órában a tanulásmódszertan oktatását (PP 64.). A tehetséggondozó munka támogatását szolgálja az esélyegyenlőség biztosítása (PP 35.), az egyéni igényeket figyelembe vevő differenciált oktatás, tanulástámogatás (pl. tanulás-módszertani konzultáció), a pedagógiai eszközök és módszerek, motiváló tényezők személyre szabott megválasztása, az alapítvány által is támogatott elismerési és jutalmazási rendszer, a versenyztetés (felkészítés, részvétel támogatása, szervezés), a csoportbontás és a külső szereplőkkel, különösen a sportegyesületekkel való együttműködés.

Zichy Géza Zenei Alapfokú Művészeti Iskola

OM: 039611; 4200 Hajdúszoboszló, Kálvin tér 5.
<http://www.zichy-hszoboszlo.sulinet.hu>

Dokumentumok

Pedagógiai program:

<http://www.zichy-hszoboszlo.sulinet.hu/doc/Pedagogiai-Program.pdf?center=pedprogram>

Munkaterv: <http://www.zichy-hszoboszlo.sulinet.hu/doc/Munkaterv.pdf>

A művészeti iskolában 281 tanuló tanul, 20 pedagógus tanít, 2 adminisztrátor intézi az ügyeket. „Tanítványaink ismerete, illetve a szülőkkel való beszélgetések alkalmával kiderült, hogy diákjaink családi háttere igen vegyes, a szülők iskolai végzettsége és foglalkoztatása is nagy szórást mutat. Közös jellemzőjük, hogy mindannyian fontosnak tartják gyermekeik személyiségfejlődésében a művészeti nevelést.”

Küldetés

Az alapfokú művészetoktatási intézmény a zeneművészet területei iránt érdeklődő tanulók számára biztosítja készségeik, képességeik fejlesztését, alkotó és önkifejező képességei kibontakoztatását, tehetségük gondozását. A tantervi szabályozás rugalmassága révén hozzájárul az integrált oktatásnevelés megvalósításához, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciaterület fejlesztéséhez. Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja keretében folyó zenei nevelés alkalmas arra, hogy az érdeklődő és fogékony tanulók képességeinek fejlesztésére, biztosítsa a különböző szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Szakzenész-utánpótlás képzés miatt is figyelnek a tehetséggondozásra.

Az alapfokú művészeti oktatás–nevelés a teljes emberré válást (az értelmi és érzelmi nevelés közötti összhangot), a közösségformálást, a szociokulturális hátrányok csökkentését, a kulcskompetenciák fejlesztését, a világ komplex befogadását, az önkifejezést és örömet jelentő alkotás lehetőségét, a tehetséggondozást segíti elő. A különböző művészeti területekkel összefüggő gyakorlati tevékenységek, kreatív feladatok által az ismeretek élményszerűvé, a tanulók sajátjaivá válnak, segítik a mélyebb megismerést, és fejlesztik a kreativitást. A művészetekkel való foglalkozás hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.

Milyen előzményekre építenek?

A korai tehetség-felkutatásra. A zenei tehetség általában nagyon korán megmutatkozik, és igazán akkor lehet kibontakoztatni, ha a tehetséges gyermekkel kezdettől fogva képességeinek megfelelő módszerekkel és igényességgel foglalkoznak.

Adatelemzés a témában

Hangszeres növendékeink évente 2-3 alkalommal, a kiemelkedőbbek 5-6 alkalommal szerepelnek különböző hangversenyeken. Két tanulójuk ment zenei szakgimnáziumba.

Nincsen külön dokumentumuk, a pedagógiai programjukban egy bekezdés. A pedagógiai program további részeiben mindent kifejtenek. Itt csak felsorolják a tehetséggondozási stratégiákat („B” tagozat, kamarazene, zenei versenyek, beiskolázással kapcsolatos elveik egyéni fejlesztés, családi közvetlen légkör).

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Alapos beiskolázás: jól előkészített, minél szélesebb rétegben elvégzett beiskolázás, melynek során lehetőleg minden általános iskolás korú gyermeknek lehetőséget biztosítanak, hogy megismerje, kipróbálja iskolánk hangszereit. Ezen beiskolázás során a kimagaslóan jó képességű gyerekek kiválasztásra kerülhetnek.

Második hangszeres osztálytól van emelt óraszámú programjuk kimagaslóan tehetséges zenészeknek. Alapfokú évfolyamok „B” tagozat: „B” tagozatos oktatásra irányítható az a tanuló, aki az átlagot meghaladó zenei tehetséggel és hangszeres adottságokkal rendelkezik. Érdeklődése és szorgalma alkalmassá teszi arra, hogy megfeleljen a minőségben és mennyiségben magasabb követelményeknek. A „B” tagozaton a tanuló hangszeres játéka elsősorban hangminőségben, a hangszerkezelés biztonságában, virtuozitásban és az előadás kifejezőerejében haladja meg az „A” tagozat szintjét. A „B” tagozaton tanulók az átlagos követelményeken túl megfelelnek még ezeknek a kritériumoknak: a zenei tanulmányok folytatásához szükséges kiművelt hallással, zenei ismeretekkel és biztos zenei memóriával, olyan szintű tudással, mely zenei képességeivel együtt alkalmassá teszi szakirányú továbbtanulásra, a zenei tanulmányok folytatásához zenei elkötelezettséggel, megfelelő igényes, elmélyült, aktív tanulási, gyakorlási képességgel.

Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?

Akiben nagyon korán megmutatkozott a zenei érzékenység és fogékonyság, rátermettség. Magasabb szintű művészi kifejezőkészség és improvizációs készség mutatkozik meg nála.

Mindenkit tárt karokkal várunk! „Tehetséges gyermekek jelentkezésének örülünk, de a fluktuáció miatt az átlagos, vagy esetleg problémával küzdő növendékek felvételét is vállaljuk. Küldetésnyilatkozatunkban kiemeltük az egyéni fejlesztés fontosságát. A szülő számára is fontosabb, hatékonyabb az egyéni fejlesztési forma. Azt, hogy mit nyújtunk tanítványainknak, a növendék képességei határozzák meg folyamatos tanári, pedagógiai képességfejlesztés mellett. A tehetséges gyermek oktatása-nevelése a könnyebb számunkra, de ugyanolyan fontossággal tekintünk egy átlagos képességű gyermek fejlesztésére is. Szerintünk zenei pályára kizárólag rátermett növendéket szabad irányítani!”

Kik a tehetséggondozás szereplői?

A tehetséges gyermek, hangszeres tanárok és szolfézstanár a családdal együttműködve. „Ha egy növendékünk tanulmányait zeneművészeti szakgimnáziumban kívánja folytatni. A konzultációs napokon valamint a hangszeres felvételin az érintett tanulók szaktanára valamint szolfézstanára köteles növendékét elkísérni és a szakmai visszajelzéseknek megfelelően fejleszteni.”

Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

A tehetséggondozást segítik az igényes kamarazene foglalkozások és a zeneirodalmi tájékozódást megalapozó hangszeres közös órák. Tehetséges tanulók számára lehetőséget biztosítanak tankerületi, megyei, országos versenyeken, hangszeres kurzusokon való részvételre.

A kamaraegyüttesek összeállítása: A megközelítőleg egyforma tehetséggel, zenei képességekkel, hangszeres tudással rendelkező tanulók közt is lehetnek jelentős különbségek, ezért az együttesek kialakításakor igyekeznek a lehető legtöbb szempontot figyelembe venni.

A tapasztalatok szerint a tanulók életkora, hangszeres évfolyama kevésbé meghatározó, sőt egyesekre kifejezetten inspirálóan hat az idősebbekkel való együttműködés; a továbbképzősök pedig rendszerint szívesen veszik szárnyaik alá a kisebbeket. Ha vállalják ugyanazt a munkaintenzitást, nincs jelentősége annak, hogy a növendékek a kamarazenét fő-, kötelezően választható vagy választható tárgyként tanulják-e.

Kapcsolattartás a külvilággal: „Fontosnak tartjuk, hogy az iskola olyan léttér legyen tanár, diák és szülő számára egyaránt, melyben mindenki önmagára találhat. Ezt a célt szolgálja iskolánk berendezése is. A kapcsolatteremtés különböző lehetőségeit kínáló osztályhangversenyek, növendékhangversenyek, tanári hangversenyek is ennek a célnak a szolgálatában állnak. Elengedhetetlenül fontos feladat a tanórákon kívüli szabadidős tevékenységek megszervezése. A versenyeken, zenei táborokban, nyílt napon, beiskolázó hangversenyeken szerezhető életre szóló élmények integrálása a mindennapi pedagógiai munkába. A pedagógiai eredményeken túl, rendezvényeinkkel belépünk a város, a megye és az ország zenei életébe, elismerést szerezve iskolánknak és városunknak.”

„A Zichy Géza Zeneiskola innovatív iskolafejlesztési projektje”: TÁMOP-3.1.4.C-14-2015-0031. A pályázatba bevont tanulók száma 320 fő, akik az alábbi programokon vesznek részt a projekt megvalósítási idején: ökotábor, egészségnap, közösségi rendezvény és informatika szakkör. A pedagógiai kultúra folyamatos fejlesztésének biztosítása érdekében 17 fő lelki egészség fejlődését szolgáló továbbképzésen, 17 fő pedagógus HH gyerekekkel való foglalkozást elősegítő továbbképzésen; 17 fő pedig egészséges életmód továbbképzésen vesz részt. A célcsoporttagok részére közvetlenül a projekt megvalósításához kapcsolódó, az iskola nevelő-oktató tevékenységhez szorosan illeszkedő kis értékű tárgyi eszközök beszerzése is történik.

Összegzés

Igazi közösségformáló intézmény, ahol mindenki személyre szabott támogatásra lelhet, a családokkal és a városi közösséggel együtt szeretnék élvezni a zene összetartó erejét. A zene szeretetét mindenkinek tovább szeretnék adni, de fel vannak készülve, hogy támogassák és fejlesszék azokat, akik a zenei pályát hivatásként szeretnék választani, és megvan bennük a szorgalom. Tantervükben kialakítottak nagyfokú rugalmasságot, a „B”-nevű képzés, figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, tehetségeire építve alakítja készségeiket és gyarapítja ismereteiket.

Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája

OM: 031200; 4029 Debrecen, Csengő u. 4.
<http://kossuthgimn.unideb.hu/>

Dokumentumok

Pedagógiai program:

http://kossuthgimn.unideb.hu/sites/default/files/file_uploads/pedagogiai_program.pdf

Tehetséggondozás a Kossuth-Gyakorlóban:

<http://detep.unideb.hu/hu/tehetséggondozas-kossuth-gyakorloban>

Vezetői Program (intézményvezető pályázata, Dr. Futóné Monori Edit):

http://kossuthgimn.unideb.hu/sites/default/files/file_uploads/dr_futone_monori_edit_vezetoi_program.pdf

A DE Gyakorló Általános Iskolája és Gimnáziuma 3 különböző feladatellátási helyen működik. Összetett, többcélú köznevelési intézmény. Általános iskola **1–8 évfolyamos**, gimnázium **hat, négy, négy+1** évfolyamos. Hatalmas iskola. Kb. 73 tanár és a vezetőség (7 személy) dolgozik az intézményben.

A gimnáziumi tanulók közel 30%-a nem debreceni diák, ezért nagyon fontos a kapcsolattartás azokkal a kollégiumokkal, ahol a diákjaik vannak. „Iskolánk tanulói tanulásorientált környezetből érkeznek hozzánk, az átlagosnál motiváltabb családi háttérrel. A legsúlyosabb társadalmi problémákkal (szegénység, iskolázatlanság, deviancia) nem vagy csak nagyon ritkán kell megküzdenuk.”

Küldetés

A Pedagógiai programunkban **a tehetséggondozást és az eredményes továbbtanulást** jelölték meg fő célkitűzésként. Stratégiai célja a kor követelményeinek megfelelő **magas színvonalú oktatás** és nevelés megvalósítása **alap- és középfokon**. A gyakorlóiskolai létből adódóan céljuk a felhalmozott értékek, tapasztalatok továbbadása a jövő tanárainak/pedagógusainak. Ezért a köznevelés feladatainak ellátása mellett a fenntartó egyetem **tanárképzési koncepcióját figyelembe véve** alakítják az oktatás tartalmát és struktúráját. A tanulók személyiségének harmonikus fejlesztése, mindazoknak az intellektuális és emberi, erkölcsi értékeknek a kialakítása, amelyek birtokában úgy tudják egyéni boldogulásukat megteremteni, hogy az egyben a szűkebb és tágabb közösségük javát is szolgálja.

2015-ben egyesítették a három iskolát, két általános iskolát és egy gimnáziumot. A Debreceni Egyetem oktatási rektorhelyettese felügyeli az iskolát.

Pályázatok elnyerése: TÁMOP 3.1.7-11/2-2011-0474 minősítés. Az iskola három területen nyerte el a példa értékű minősítést: 1. Kompetenciaalapú nevelési, oktatási, programot átfogóan, mintaadóan alkalmazó intézmény; 2. Tehetséggondozó programmal dolgozó intézmény; 3. típusú felsőoktatási gyakorlóhely

2010-ben az iskola akkreditált Tehetségpont lett. 2011-ben, illetve 2014-ben Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet kaptak.

A tehetséggondozás célja az intézményben

A **tehetséges gyerek erős oldalának a fejlesztése** (ez általában a tehetség speciális területein nyilvánul meg). A **gyenge oldalak erősítéséről sem mondhatnak le**, mert ez akadályozhatja az erős oldal kibontakozását (pl. alacsony önértékelés, nem megfelelő információfeldolgozási stratégiák, rosszul szervezett tanulás stb.). Megfelelő légkör biztosítása. Lazító programok, szabadidős tevékenységek.

Intézményen belül: a tehetségazonosítást, tehetséggondozást szeretnénk összefűzni: **az általános iskolától az érettségiig** tudják közvetlenül követni a gyerekek fejlődést, tudják segíteni őket.

A Debreceni Egyetem tehetséggondozó munkájába bekapcsolódnak, hogy **összefonják a közoktatás és a felsőoktatás között ma még szerkezetileg különálló tehetséggondozó programokat.** Így a tehetségazonosításhoz is szakszerű segítséget kapnak, ugyanakkor a pályaaorientációs munkát, a kutató diákok segítségét, a tudományos munkához szükséges elköteleződést is meg tudják alapozni az általános iskolától az egyetem, illetve az önálló munkavégzés elkezdéséig.

A **régió tehetséggondozó központjává szeretnének válni.** Így a hálózati tanulást, a hálózati tanulásban és tanításban rejlő tehetséggondozó munkát is ki akarják aknázni – a docendo discimus elve alapján.

A tehetséges gyerekeket **saját képességeik felismerésére, fejlesztésére ösztönözzük, hogy a motiváció kialakuljon és fennmaradjon bennük, ezért kíváncsiságukat, kreativitásukat** kihasználva megismertetjük őket a különböző szakmai problémákkal. A **csoportmunkán** keresztül erősíteni kell személyiségüket, hogy testileg, szellemileg egészséges, kreatív felnőtt váljon belőlük.

Miért figyelnek a tehetséggondozásra?

Nagy presztízsű regionális mintaintézmény, a környék összes tehetségét összegyűjtik. A Debreceni Egyetem kutatóútánpótlás-képzésének helyszíne.

Milyen előzményekre építenek?

A tehetséggondozás a **tehetség azonosításával** kezdődik. A tehetség **korai azonosítása és speciális képzése** a kibontakozás és az akadálytalan fejlődés elengedhetetlen feltétele. Minél több oldalról meg kell ismerni a gyermeket ahhoz, hogy legjobban teljesítsen. Az azonosítás folyamatos, de a gimnáziumba való továbblépéskor kap nagyobb szerepet, ezért döntő fontosságú a gimnáziumi beiskolázás szempontjainak meghatározása.

Adatelemzés a témában

Versenyeredményeikről nincs összefoglalva adat.

A kompetenciamérések eredményei alapján diákjaik jóval az országos átlag fölött teljesítenek, a felsőoktatási felvételi mutatóik folyamatosan 90% fölötti eredményességről tanúskodnak, emellett itt nemcsak az életre készülnek a tanulók, hanem aktív diákéveiket meg is élik.

A tehetséggondozás rendszere

Minősített Tehetséggondozó Műhely (2017-ben nyerték el a címet). „A Minősített Tehetséggondozó Műhely névvel jelölt új tehetséggondozó-mintaintézményi szerepkör betöltése minősítési eljárás révén valósult meg. A cím elnyerésére a tehetséggondozás terén hagyományokkal, dokumentálható, elért eredményekkel rendelkező nevelési-oktatási intézmények pályázhattak sikeresen, azok, akik intézményi szinten is elkötelezettek a tehetséggondozás mellett. „Az új tehetséggondozó-mintaintézményi szerepkör, a Minősített Tehetséggondozó Műhely kialakításának célja, hogy lehetőség szerint minden tehetséges tanuló az igényeinek, képességeinek legmegfelelőbb fejlesztésben részesüljön, továbbá, hogy az intézmény meghatározott földrajzi környezetében elhelyezkedő nevelési-oktatási intézmények számára intézmények közti szakmai tanácsadást, konzultációt biztosítson. A Minősített Tehetséggondozó Műhelyek munkája többek között a helyi igényekre épülő pedagógus-továbbképzések, szakmai tanácsadás,

tehetséges tanulókat egyéni helyzetben segítő mentorprogramok, szakmai műhelyek, tárgyi eszközök biztosítása.” (MTM Kézikönyv):

DETEP, Debreceni Egyetemmel együtt működve, folyamatosságot biztosító program.

Dokumentumok: Külön fül a honlapon: <http://kossuthgimn.unideb.hu/hu/tehetseggondozas>, amolyan „büszkeségeink fal”, Kossuthosok sikerei versenyeken, élménybeszámolóok versenyzőktől (TUDOK 2015, Science on stage 2016, Festival d’italiano, kreatív írás verseny) programokban résztvevőktől. A tanári kitüntetések is fel vannak sorolva. (Debreceni Egyetem Rektori Elismerő Oklevél kitüntetettjei). MATEHETSZ Tehetséghidak „Tizenkettő nem egy tucat” keretében a Médiaszakkör készített interjúkat a büszkeségeikkel. Minden tehetséggondozó programról/ pályázatról, amit elnyernek, adnak hírt a honlapjukon. Vannak hasznos leírásaik is, arról, hogyan valósultak meg a programok. <http://kossuthgimn.unideb.hu/hu/ntp-palyazatok> (NTP pályázataik valósultak meg ezeben a témakörökben: Környezetünk és védelme, Fél év utazás a francia nyelv és kultúra körül, Mobilprogramozás Android platformra, Modellépítés a fény jegyében, Blokk programozási nyelvek oktatása, NTP-EFP-13-014, NTP-TM-13-0072 – Modellépítés

Kit tekintenek tehetségesnek? A „kiemelkedő képességű diákokat”.

Kik a tehetséggondozás szereplői?

A tehetségek felismerését segítik: szülő, pedagógus (az iskolában több tehetségfejlesztő szakvizsgával rendelkező pedagógus van), iskolapszichológus, külsős szakemberek. Az osztályfőnök, szaktanárokkal együttműködve orientálják a tanulók fakultációválasztását, a tehetséggondozás irányát.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az iskolában több évtizedes gyakorlata van a csoportszinthez mért, illetve a **személyre szabott módszerekkel** végzett tehetséggondozásnak. A kiemelkedő képességű diákokkal való foglalkozás magas szintű felkészültséget, pedagógiai érzéket és empátiát követel a pedagógustól. A személyiségfejlesztés kiemelt eszköze a **műhelymunka**, amely sajátos tanár-diák kapcsolatot eredményez. A műhelymunka színterei: a csoportbontásban tartott órák, az erdei iskola, táborok, szakkörök/diákkörök és az iskola rendezvényei.

A tehetséggondozás iskolai **szervezeti formái**: a tanóra, tanórán kívüli iskolai tevékenységek (szakkörök, egy-egy feladat, projekt megoldására szerveződött munkacsoportok stb.). Fontos a tanórai és tanórán (iskolán) kívüli **formák összekapcsolása** a hatékonyság érdekében. Rendszerszinten gondolkodnak.

Tanítási órákon használt módszerek és eszközök: gazdagító programok, differenciálás, projektmunka, csoportbontás, infokommunikációs eszközök használata, kompetenciaalapú oktatás. Tanórán kívüli fejlesztések: az iskolában több területen is lehetőséget biztosítanak a tanulók számára, hogy kibontakoztassák és fejlesszék képességeiket és készségeiket. Széles körű lehetőségek állnak a diákok rendelkezésére. Ezek a következők: délutáni komplex tehetségfejlesztő programok, szakkörök, tehetség felismerését és kibontakozását segítő iskolai rendezvények, versenyekre való felkészítés, integrációs projekt.

Az iskolában működő jó gyakorlatok

A Tavaszi Európa Nap, Csapatépítés a zempléni túratáborban, ENO Környezetvédelmi Világprogram, Fél év alatt a Föld körül, Képességfejlesztő történelmi vetélkedősorozat, Kooperatív tanulási technikák a fenntarthatóságra nevelésben, Kreatív írás, Mesepszichológia, Elektronikus iskolaújság, Beszédközpontú drámapedagógiai foglalkozás 1–2. évfolyamosok számára, Hangyafutás, Fizika a színpadon, Madarak és fák napja szabadtéri csapatverseny, „Sportos család” – családi váltóverseny, Anyanyelvi és idegen nyelvi hét, Észbontó, Matematikai Tehetséggondozó program, NI Lego Robot Programozás, Erdei integrációs projekt, Síkfőkút, Erdei Integrációs Projekt, Szatmár-Bereg, Aranyos Tehetségek Természettudományos Műhelye, TE-VE alsós, TE-VE felsős.

Keresik a lehetőségeket arra, hogy minél több tanuló középiskolás éve alatt kapcsolatba kerüljön azzal a tudományterülettel, felsőoktatási intézménnyel, amely a továbbtanulása szempontjából meghatározó (együttműködés a Debreceni Akadémiai Bizottsággal és a Debreceni Egyetemmel).

Innovatív pályázatok, ilyen például Az NTP-EFP-13-014 pályázat. A foglalkozásokon keresztül a diákok közelebb kerültek a kémia tantárgyhoz, ezzel együtt a természettudományokhoz. A foglalkozásokon a különböző életkorú és tantárgyi tudású diákok sokfajta feladattal, problémával találkoztak a kémia területéről.

Összegzés

Elit intézmény, a régió legnívósabb közoktatási intézménye. Rengeteg tehetséggondozó és innovatív programban vettek részt, ezeket dokumentálták a honlapjukon. Nincs se reális, se humánus részrehajlás. Törekednek az átláthatóságra és a megfelelő tájékoztatásra. A Debreceni Egyetem fontos szerepet játszik az iskolai vezetés irányainak meghatározásában, céljuk, hogy innen kerüljenek majd ki a jövő egyetemi kutatói és professzorai.

Szegő Gábor Általános Iskola

OM: 035878; 5000 Szolnok, Templom út 6.

<http://members.chello.hu/belvarosi.iskola/kapcsolat.html>

Az intézmény rövid bemutatása

A Szegő Gábor Általános Iskola Szolnok városának egyik nagy múltú, állami fenntartású belvárosi intézménye, ahol közel 440 gyermek tanul (2016/17-es adat – honlap, az engedélyezett maximális tanulólétszám: 480 fő – SZMSZ 6.) 1–8. évfolyamon, évfolyamonként két-két osztályban. Az osztálylétszámok ideálisak: 21–32 fő, az átlagléttség osztályonként 27,3 fő (Munkaterv 3.). Az iskola az összes évfolyamon vállalja az egész napos foglalkoztatást, amit az alsó tagozaton minden tanuló igénybe vesz, míg a felső tagozaton ez a szám fokozatosan csökken. Az intézmény jelenleg energetikai korszerűsítésen esik át, ezért az iskola két ideiglenes telephelyen működik (1., 2. és 4. évfolyam: 5000 Szolnok, Abonyi út 36.; 3. és 5–8. évfolyam: 5000 Szolnok, Baross út 42. – honlap).

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az intézmény Küldetésnyilatkozata szerint elsősorban arra törekszik, hogy a gyermekek/ tanulóik igényeinek megfelelő, egyéni adottságaikhoz igazodó, kiegyensúlyozott tanulmányi előre haladást és egészséges személyiségfejlődést biztosító iskola legyen, melynek alapértékei a bizalom, a feltétlen elfogadás és a hatékonyság (PP 5.). Pedagógiai célkitűzése a tanulók „életben való beválása” (PP 5.), valamint „hogyminden tanuló olyan nevelésben, oktatásban részesüljön, amelynek segítségével egyenlő eséllyel indulhat felnőtt élete felé.” (PP 9.) Ennek érdekében a személyiség minél teljesebb kibontakoztatását tűzi ki legfőbb nevelési feladatául (PP 12–13.).

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenységét elsősorban Pedagógiai programjában jeleníti meg, melyben a tehetséges gyermekeket a „kiemelt figyelmet igénylő tanulók” közé sorolja (PP 38. p). A komplex személyiségfejlesztés modelljében gondolkodva az iskola hangsúlyt helyez a tanulók képességeinek fejlesztése mellett a differenciáláson és együttműködésen alapuló pedagógiai módszerek alkalmazására, a motiváció fenntartására, a tanulási stratégiák, a lelki, szociális és testi egészség fejlesztésére, ennek részeként a sportra (PP 11.), a stresszhelyzetek megelőzésére, a stresszkezelő technikák alkalmazására a tanítási órákon (PP 8–13.). Az intézmény Pedagógiai programja a tehetséggondozást a gyermekvédelmi feladatok között is említi (PP 53.). Mindezeknek megfelelően az intézmény törekszik a tehetséggondozó programokban való részvételre. A 2011/2012-es tanévtől megkezdődött a tehetséggondozás hálózatban történő működtetésének és az iskola tehetségponttá válásának előkészítése (PP 10., 38.). Kiemelt szerephez jut a tehetségazonosítás és a tehetséggondozás, „a tehetségfejlesztés komplex, rendszerszemléletű programjának kidolgozása, működtetése” (PP 8.). A tehetséggondozásban az iskola az egyenlő esélyek biztosítására, a tanulók megismerésén („a gyermekek feltérképezése” – PP 10.) keresztül a tehetség felismerésére, majd a tanulók folyamatos nyomon követésére helyezi a hangsúlyt. Ezt szolgálja az egyéni fejlesztési terv készítése minden tanuló számára, valamint a jó gyakorlatként azonosítható Belső Gondozói Rendszer (BGR) működtetése, mely a tanulók egyéni fejlődésének nyomon követését biztosítja (PP 9.). A tehetséggondozás kiemelt területei az idegen nyelv, a matematika-logika, a testnevelés és sport, a művészetek és az ember a természetben. Ez utóbbihoz kapcsolódik távlati célként a természettudományos területen való tehetségfejlesztés akkreditációja (PP 39.).

A tehetséggondozásban a tanulók mellett a legfontosabb ágensnek a pedagógusokat tekinti az intézmény. A pedagógusok e tevékenységben elsősorban szaknarrákként vesznek részt, akiknek munkaköri kötelessége: „egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása, [...] a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül [...] és a BGR dokumentációjának folyamatos vezetése” (PP 30.). Feladatuk ezen kívül a pályázatok elkészítésében való közreműködés, a pályázati lehetőségek (PP 30.) és a meghirdetett tanulmányi versenykiírások

figyelemmel kísérése, a versenyek, vetélkedők megszervezése, illetve a tanulók felkészítése a versenyekre – e munkájában a szaktanárt a nevelők szakmai munkaközösségei is segítik, segíthetik (PP 34.). A pedagógusok osztályfőnökként és szaktanárként egyaránt részt vesznek a közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokban. Ennek lényege „A tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül” (PP 30.). Az iskolapszichológus „a kiemelten tehetséges tanuló tehetséggondozásában a pedagógusokkal és a pedagógiai szakszolgálat szakemberével közösen kidolgozza az együttműködés és az ellátás kereteit.” (PP 24.) Szintén fontos az osztályközösségek és a szülők támogató szerepe.

Az intézményvezető közvetett módon – intézményvezető-helyettesein keresztül – felügyeli az iskolában folyó tehetséggondozó munkát (SZMSZ 14.), ám személyesen hagyja jóvá pl. a tanulók nyelvi képességszintekhez igazodó csoportokba való beosztását (PP 90.), továbbá biztosítja a hatékony pedagógiai munka feltételeit (PP 94.).

Az intézményen kívüli szereplők bevonása a tehetséggondozás terén újabb lehetőségeket kínál az igények kielégítésére: az Ádám Jenő Művészeti Iskola és Alapfokú Zeneiskola kihelyezett foglalkozásai a szolfézs és a hangszeres zene, a Silver Tánciskola a társastánc, az Oxford Magánnyelviskola az angol nyelv tanulását teszik az iskolán belül elérhetővé. Mindezekon felül kézműves foglalkozásokat és judo-edzéseket is szervez az iskola (honlap). A nyelvi tehetségfejlesztést szolgálja a külföldi partneriskolákkal kialakított kapcsolat (Munkaterv 4.).

A tanulók fejlesztése, a tehetségek gondozása terén az iskola az egyénre szabott fejlesztésben hisz, ehhez rendeli pedagógiai módszereit, és ezért működteti a BGR-t. Az egyénre szabott fejlesztés alapja a bemeneti (DIFER) és az ezt követő mérések sora (a tanulók nyomon követésének rendszeresen ismételt lépéseként). Az így nyert adatok segítségével készül az egyéni és az osztályszintű fejlesztési terv. A nevelőtestület a tanórai fejlesztés legfőbb eszközének a tanórai differenciált nevelési-oktatási módszerek alkalmazását, a tanulói együttműködésen alapuló tanulásszervezést, valamint a kompetenciaalapú tanítást tekinti, melynek keretében biztosíthatják minden gyermek számára a képességeinek megfelelő fejlesztést (PP 13.): „a tanulók képességeinek, kulcskompetenciáinak egyénre szabott folyamatos fejlesztése révén nyolcadik osztály végére alapképességeik elérik életkoruknak, adottságaiknak megfelelő maximális szintet” (PP. 7.). Szintén a kitűzött célok elérését szolgálja a szabadon tervezhető és a szabadon választható órakeret felhasználása (PP 64–69.), a nivőcsoportos oktatás a matematika (PP 8., 71.) és a csoportbontás felső tagozatban az idegen nyelvek (PP 38.), az informatika és a természettudományos gyakorlatok tanítása terén. (A csoportbontások szervezési elveiről bővebben lásd: PP 90.)

A tanórán kívüli tehetséggondozásban fontos szerepet játszanak a bel- és külföldi táborok, kirándulások, szakkörök (művésziek, technikaiak, szaktárgyiak), a Koltói DSE iskolai sportkörei (kosárlabda: leány/fiú, asztalitenisz, röplabda, atlétika, labdás készségfejlesztés, labdarúgás – PP 34.), az iskolai keretek között megvalósuló kihelyezett angol nyelvoktatás, tánciskolai (honlap) és magán zeneiskolai képzés (PP 57.). A számítógépekkel felszerelt, internethasználatot is lehetővé tevő iskolai könyvtár a tanulók egyéni tanulását, önképzését segíti (PP 34.). A tehetséges tanulók továbbfejlesztésében kiemelt szerepet játszanak a kifejezetten tehetséggondozó szakkörök (angol, magyar, rajz, biológia-kémia – Munkaterv 3.), a különféle szaktárgyi, sport, művészeti, stb.

versenyek, vetélkedők, melyeket az iskolában évente rendszeresen szerveznek, a „legtehetségesebb tanulókat az iskolán kívüli versenyeken való részvételre” is felkészítik (PP 34., 56.).

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény – átmeneti, nehéz helyzetében is (energetikai korszerűsítés) – rendelkezik a növendékek fejlesztéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, eszközökkel és helyiségekkel (Munkaterv 4.). Az iskola célja, hogy minden tanuló elérje az életkorának, adottságainak megfelelő maximális szintet (PP. 7.), képessé váljon az önálló tanulásra (PP 13.). Az iskola a kompetenciaalapú, kollaboratív, egyéni differenciálásra építő tanulásszervezésre alapozza pedagógiai-módszertani kultúráját, ily módon tanulóközpontú tanulási környezet kialakítására törekszik. Ez a környezet továbbá személyközpontú is: a differenciált oktatás során figyelembe vehetőek az egyéni igények, személyre szabottan választhatóak a pedagógiai eszközök és módszerek, motiváló tényezők. Ugyanezt a célt szolgálja az adatelemzésen alapuló személyiségfejlesztés, tanulástámogatás, a tanuló folyamatos nyomon követése az intézményben (BGR), sőt az utánkövetés (lásd honlap: Tanulói eredmények nyomonkövetése [középfiskola]). Az esélyegyenlőséget biztosítja, a rászoruló gyermekeket segítő alapítványi támogatási rendszer (PP 10., 35.) Az iskola Pedagógiai programjában leírt tanulási modellje – sikeres megvalósulása esetén – megalapozza az életen át tartó tanulást is (lásd: tanulási technikák tanítása, kulcskompetenciák fejlesztése, az életben való sikeresség megalapozása stb.). A leírt tanulási környezet alkalmas az iskolai tehetséggondozás megalapozására. Ezt a gyakorlatot teszi teljessé a tehetséggondozás vonatkozásában a csoportbontás, a versenyztetés (felkészítés, részvétel támogatása, szervezés), a kiemelkedő eredményeket díjazó jutalmazás (PP 99.) és a külső szereplőkkel való együttműködés.

A pedagógusok tehetséggondozó munkáját támogatja a „szakmai-módszertani megújulás elősegítése” a rendszeres továbbképzés (külső és belső) által (Munkaterv 10., 27.).

Kisfaludy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

OM: 031914; 2851 Környe, Beloiannisz u. 1.
<http://www.kisfaludy-kornye.sulinet.hu/>

Az intézmény rövid bemutatása

A Kisfaludy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Környe község egyetlen alapfokú általános és művészeti képzést nyújtó intézménye, mely állami fenntartásban működik. A 6–16 éves általános iskolás korú fiatalok részére biztosítja az általános iskolai nevelést és oktatást, „a 6–22 éves tanulók részére az alapfokú művészetoktatást, képességeik, tehetségük kibontakoztatását. Az alapfokú művészetoktatás az összetett iskola intézményegysége. Közvetlen szakmai irányítása az iskola vezetői közötti feladatmegosztás szerint a megfelelő képzettséggel rendelkező intézményegység vezetőhöz (igazgatóhelyettes) tartozik (SZMSZ 3.).

Az intézmény két telephelyen működik. Környén a község honlapja szerint 280-300 gyermek tanul az általános iskolában (az intézmény 2013/14-es létszámadatai szerint

300), nyolc évfolyamon két-két osztályban (Tanulói létszámadatok). Ugyanekkor a kömlődi tagintézményben (Perczel Mór Általános Iskola), ahol csak alsó tagozat működik két összevont csoportban (1–2., 3–4. osztály) összesen 20 gyermek tanult (Tanulói létszámadatok). Az alapfokú művészeti iskola szolgáltatásait kb. 150 gyermek és fiatal veszi igénybe évente (Környe község honlapja). Az osztálylétszámok alacsonyak: 16–23 fő, a kömlődi tagintézményben 4–10 fő (Tanulói létszámadatok).

Az intézmény beiskolázási közege Környén kívül több közeli községre és tanyára terjed ki (Környe, Környebánya, Tagyospuszta, Szentgyörgypuszta, Irtáspuszta, Kömlőd, illetve néhány tanuló esetében Kecskéd, Tatabánya, Oroszlány), a tanulók többsége helybéli (NP 3.). Az iskolának a csökkenő gyermeklétszámok mellett szembe kell néznie azzal, hogy a vonzáskörzetében élő családok egy része a társadalom elszegényedő rétegéhez tartozik (a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya összesen hozzávetőlegesen 18%), valamint új problémát jelent, hogy a gyermekek egészségi okokból válnak veszélyeztetettekké (NP 3.).

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az intézmény Nevelési programjában elsősorban a község művelődésében és kulturális életében betöltött szerepét hangsúlyozza: „Tanítja, neveli lakóinak gyermekeit, értéket közvetít. Segíti a kulturális tevékenységet, műsoraival hozzájárul nemzeti ünnepeink méltó megünnepléséhez.” (NP 4.) Az iskola elsősorban arra törekszik, hogy a gyermekek és a szülők – nem kizárólag tanításra kiterjedő – igényeinek megfelelően, humánus pedagógiai környezetet, barátságos légkört, gondoskodást és törődést biztosítva tanulóinak. Bár a környező nagyvárosok hat- és nyolcosztályos gimnáziumai évről évre elszipkázák a legtehetségesebb tanulókat, a maradék tehetséges tanulók számára biztosítja „a képességeiknek megfelelő fejlesztést szakkörök, előkészítők, differenciált foglalkozások keretében”, míg a lassabban haladókat „olyan gyakorlati ismeretek birtokába juttatja [...], amelyek segítségével megállják helyüket a mindennapi életben.” (NP 5.)

A tehetségfejlesztés mind a szülők, mind a pedagógusok véleménye szerint „az iskolai oktatás egyik lényegi kérdése” (NP 64. és 13.): „A település egyetlen iskolája lévén számos elvárásnak kell megfelelnie. Figyelmet kell fordítania a tehetséges tanulók töretlen és folyamatos fejlődésére” (NP 15.). E célt egyaránt szolgálja az általános és az alapfokú művészeti nevelés-oktatás keretében megvalósuló pedagógiai tevékenység. A tehetséggondozás célja a gyermekek speciális képességeinek felfedezése, készségeik, képességeik kibontakoztatása, „versenyképes, használható, gyakorlatias tudás” átadása (NP 63.), a tehetséges tanulók ösztönzése (NP 64.), továbbtanulásuk támogatása. (Az általános és a művészeti oktatásban egyaránt sikerkritériumként határozza meg az iskola a megfelelő középiskolába való bejutást és beválást – NP 31–32.)

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az intézmény tehetséggondozó tevékenységét elsősorban Nevelési programjában, valamint a Művészeti iskola pedagógiai programjában jeleníti meg. A Nevelési programban az intézmény definiálja a tehetséget: „Tehetségen azt a velünk született, adottságokra

épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képességeket értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos, vagy több területén az átlagosat túlhaladó teljesítményt tud létrehozni.” (NP 63.) E definíciót kiegészíti, árnyalja a tehetség tág értelmezése: „Ahányféle emberi adottság és képesség van, annyi fejleszthető tehetséggé, s szinte ahány ember, annyi tehetséges ember is van.” (NP 64.) A dokumentum a tehetség jellemzőit is azonosítja: „átlagnál magasabb intelligencia, magas fokú kreativitás, a következtetés képessége, önálló útkeresés, szorgalom és kitartás, előítéletektől való mentesség, bizonytalanság tolerálása, becsvágy, kockázatvállalás, divergens gondolkodás, folyamatos kommunikáció” (NP 63.). Az intézmény a tehetségek felkutatását már az iskolába lépés előtt megkezdi: begyűjti az óvodapedagógusok véleményét a gyermekekről, a pedagógusok látogatást tesznek az óvodában – ez az áldozatos tevékenység a jó gyakorlatok közé sorolható. A gyermekek megfigyelése ezt követően folyamatos, a pedagógusok saját megfigyeléseiket (tanórai és tanórán kívüli) kiegészítik: az adatgyűjtést a szülőkkel és más külső szereplőkkel, pl. edzőkkel kötetlen beszélgetések formájában valósítják meg (NP 64.). A felfedezett tehetségek számára igyekeznek biztosítani az esélyegyenlőséget, ha a gyermek szocioökonómiai státusza azt indokolja (NP 64.).

Tehetségfejlesztő modelljét az iskola a világosan megfogalmazott célokra, a mindenre kiterjedő nevelési koncepcióra és következetes, speciálisan szervezett, céltudatos, szorgalmas munkára, a speciális gondozásra és a szükséges feltételek megteremtésére alapozza (NP 64.).

A Nevelési program meghatározza a tehetséggondozás szervezeti formáit. Ezek a tanórán az aktív tanulói tevékenységet, differenciált foglalkoztatást, a kritikus gondolkodás fejlesztését, alkalmazható, „teljesítményképes, a gyakorlati életben jól használható tudást” jelentenek. A tanulók egyéni munkavégzése a modell hangsúlyos eleme, ekkor „A gyerekek egyéni munkájukat a tanár közvetlen irányításával végzik. A pedagógus az egyéni tananyagot minőségében és mennyiségében is a tanulóra tervezi. A tehetséges tanulók emelt szintű feladatokat kapnak.” (NP 65.) A tanulók megismerik és megszokják az önállóságot a tanulásban. A számítógéppel felszerelt könyvtár lehetőséget biztosít egyéni kutatómunkára, önművelésre és ismeretszerzésre (NP 66.). A differenciálás mellett fontos szerepet kapnak az együttműködésen alapuló pedagógiai módszerek (csoportmunka), amelyek alkalmasak a felelősségtudat, az egymás iránti tolerancia, az empátia fejlesztésére, valamint a gyermekeket a másképp gondolkodás elfogadására és az egyéni érdek közösséginek való alárendelésére nevelik (NP 65.). A tehetséggondozást (is) szolgáló további tényező a csoportbontás, erre matematika, idegen nyelv, informatika tantárgyból van lehetőség. A csoportbontáskor homogénebb összetételű csoportok kialakítására törekcsenek: „A hasonló képességű gyermekek jobban tudnak együtt haladni a tananyag elsajátításában. Ez növeli a tanulási folyamat hatékonyságát, ez megmutatkozik az eredményességben is.” (NP 65.) A bontott csoportban különös hangsúlyt kell fektetni a differenciálásra (NP 65.).

A tehetséggondozás tanórán kívüli nevelési-oktatási tevékenységekben is helyet kap: ekkor van lehetőség az iskola által szervezett és iskolán kívüli versenyekre való felkészítésre és egyéni foglalkozásra a kiemelkedő képességű tanulókkal. Az iskola középiskolai előkészítő foglalkozásokat indít magyar nyelv és irodalomból, matematikából, valamint a felmerülő igényeknek megfelelően tantárgyi szakköröket és sportköröket (ezek vezetője nem feltétlenül az iskola dolgozója), továbbá javasolják a tanulóknak „a más intézmények által szervezett programokon való részvételt” (NP 66.). A sport (az

iskolai sportkör keretei belül), a tanulmányi kirándulások, táborok, túrák és az erdei iskola Környebányán, a színház-, mozi-, hangverseny-, múzeumlátogatás szintén a tanulók tanórán kívül fejlődését szolgálja (NP 66–67.).

A kis községben különleges lehetőséget teremt a gyermekek, fiatalok művészi irányú érdeklődésének kielégítésében, tehetséggondozásában az, hogy az iskola egyben „kiválóra minősített művészetoktatási intézmény” (NP 10.). Az alapfokú művészeti iskolában zeneművészeti (szolfézs és hangszeres zene: trombita, furulya, klarinét, szaxofon, ütős, zongora, gitár, gordonka tanszakokon), táncművészeti (néptánc tanszakon), képző- és iparművészeti (grafika és festészet tanszakon), valamint szín- és bábművészeti (bábjáték és színjáték tanszakon) tanulmányokat folytathatnak a növendékek – igény esetén az alapképzés befejeztével továbbképző évfolyamokon is.

Az alapfokú művészeti iskola minden tanszakán nagy jelentőséget tulajdonít a tehetséggondozásnak (MiPP 4.). Mindenekelőtt tananyag összeállításával kívánja biztosítani a tanulók készségeinek és képességeinek egyéni fejlesztését. A képzés során figyelembe veszik az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődését, tehetségét, a követelményeket a gyermekek életkori fejlődési jellemzőihez igazítják (MiPP 4.). A tehetséggondozás keretében megadják az alapot a középfokú művészeti képzésbe való belépéshez és a későbbi amatőr művészeti életbe, tevékenységbe való bekapcsolódáshoz (MiPP 7., 9.).

A tehetséggondozás célját a művészetoktatásban a tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek szolgálják, ún. versenyek szervezése, versenyztetés, hangversenyek, bemutatók, kiállítások látogatása, szervezése, felkészítés hangversenyekre, bemutatókra, fesztiválokra, vendég együttesek meghívása, meghívások elfogadása, alkotótáborok szervezése (MiPP 10.).

A tehetséggondozásban a tanulók mellett a legfontosabb ágensnek a pedagógusokat tekinti az intézmény. A pedagógusok e tevékenységben elsősorban szak- és művészeti tanárokként vesznek részt. A pedagógusok biztosítják a tehetséggondozáshoz szükséges pedagógiai, módszertani háttérrel és szaktudást, a megfelelő tanulási környezetet. Szakköröket vezetnek, vállalják a tehetséges tanulók egyéni fejlesztését, versenyztetését. A szaktanárokat munkájukban a szakmai munkaközösségek támogatják (NP, MiPP, SZMSZ). A pedagógusok tehetséggondozó munkájukban partnerként tekintenek a szülőkre (SZMSZ 30.), továbbá más külső szereplők, pl. pedagógiai szakszolgálatok, pedagógiai szakmai szolgáltatók bevonásra is lehetőségként tekint (SZMSZ 36.). Az iskolai sportkör (ISK), melynek működtetéséért az intézmény vezetője a felelős szoros kapcsolatot tart fenn a helyi sportegyesületekkel (SZMSZ 53.).

Milyen tanulási környezetben valósul meg a tehetséggondozás?

Az intézmény jelenlegi tárgyi feltételei „nem mindenben felelnek meg a törvényben megfogalmazott, az oktató-nevelő munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékében foglaltaknak” (NP 9.), ezért folyamatosan napirenden kell tartani az iskola berendezéseinek felújítását, eszközeinek fejlesztését, cseréjét. Az intézmény rendelkezik elegendő osztályteremmel, két számítástechnikai teremmel (melyek közül az egyik nyelvi laborként működik), tornateremmel, gyakorlati műhellyel (tankonyha), szertárakkal, könyvtárral, sportudvarral és játszótérrel (NP 9.). A növendékek fejlesztéséhez szükséges személyi feltételek adottak (NP 8–9.).

Az iskola célja, hogy a tehetségeket minél korábban felfedezze, az egyelő esélyek biztosítása mellett tanulói számára megteremtse a tehetségük fejlesztésének lehetőségét

(NP). Ennek érdekében megfelelő (bizalmi) légkör megteremtése, a motiváció kialakítása és fenntartása segítségével a tehetséggondozás céljának megfelelő tanulási környezetet alakít ki. Ezt szolgálja a szervezeti strukturáltság, a pedagógusok ösztönző attitűdje, a kollaboratív, egyéni differenciálásra és munkáltatásra építő tanulásszervezés és a játékos, tanulóközpontú módszerek alkalmazása. Az intézmény pedagógiai-módszertani kultúrájának, a pedagógusok tehetséggondozó munkája támogatásának a külső továbbképzés mellett fontos alakító tényezői az ún. munkaközösségi foglalkozások, melyeket évente négy alkalommal – lehetőleg bemutató órával egybekötve – tartanak (NP 9.).

Rétsági Általános Iskola

OM: 032184; 2651 Rétság, Iskola tér 1.
<http://www.retsag.net/suli/>

Dokumentumok

A honlap régebbi információkat tartalmaz.

Pedagógiai program: <http://www.retsag.net/suli/pedprg2010.pdf>

KIR: <http://www.kir.hu/kir2int/IntezmenyKereso/Intezmeny/Index/032184>

Az intézmény rövid bemutatása

Intézménytársulás, melyben általános iskola alsó és felső tagozat, utazó gyógypedagógusi hálózat működik, és SNI gyermekek nevelése-oktatása is helyet kap. A Rétsági járásban Tolmácson és Keszegen is van egy-egy tagintézménye, így három feladatellátási helyen működik. Az iskola több mint 50 éve látja el feladatait. Ez idő alatt változó volt a tanulók, az épületek és az ellátandó feladatok száma is. Különböző demográfiai okokból a tanulói létszám mára lecsökkent, 2010-ben pedig a főépület akadálymentesítésével és funkcionális átalakításával megteremtődött a lehetőség, hogy az oktatási intézmény Rétságon egy épületben működjön. Ez az Iskola téren lévő épületegyüttes, ahol körülbelül 26 pedagógus és további 4 óraadó dolgozik, tanítók, tanárok, egy gyógypedagógus és egy óvodapedagógus is. Az adatok bizonytalanok, legutóbbi frissítés alapján a honlap 2011/12-es információkat szolgáltat. 2012/13-ban 12 osztály volt Rétságon, a tolmácsi tagintézmény pedig 1–4. évfolyam tett ki egy osztályt. Ez összesen 279 tanuló volt. A keszegi tanulólétszámról szintén nem érhetőek el adatok.

Küldetés

Az intézmény elkötelezett a kor követelményeinek megfelelő alapismeretek átadására, az általános műveltséget megalapozó nevelésre és oktatásra, ennek keretében a tanulók felkészítésére az alapfokú iskolai végzettség megszerzésére, illetve a pályaválasztásra és a középiskolai továbbtanulásra, valamint a társadalmi beilleszkedésre. Korszerű ismeretekre épülő, a problémákra érzékeny, az egészséges életmód fontosságát hangsúlyozó tevékenységi formákat szerveznek, ezáltal az egyén szempontjából eredményes, az iskolai közösségre nézve példamutató, azt erősítő mintákat képviselnek. Kiszámítható, együttműködő és kulturált viselkedési szabályrendszert várnak el mindenkitől.

Az iskolában működik még: napközi, tehetséggondozás, felzárkóztatás, nyelvoktatás (angol és német), informatikaoktatás, szakkör, sportkör, kézilabda, asztalitenisz.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra?

A beiskolázási körzetükben élő családok szociális, anyagi és kulturális helyzete egymástól nagymértékben eltér, ezért nevelő-oktató munkájukat ehhez a helyzethez igazítják: tanórán és tanórán kívül is próbálják segíteni a nehéz körülmények között élő, hátránnyal induló tanulók felzárkóztatását, ugyanakkor kiemelt fontosságú feladatnak tekintik a tehetséges, jó képességű gyermekek képességeinek fejlesztését is. A tehetséggondozást és a hátránykompenzálást a Pedagógiai programjuk is egy ponton belül említi. Figyelembe veszik a tanulók közötti fejlettségbeli, fejlődési, adottságbeli, érdeklődési, tanulási stílusbeli különbségeket. Olyan szervezeti és módszerbeli megoldásokat alkalmaznak, amelyek elősegítik a társadalmi beilleszkedést, az egyszerűbb szakmák elsajátításához szükséges általános felkészültséget. Céljuk az egyéni képességek minél jobb kibontakoztatása, a tehetséges tanulók gondozása, valamint a gyengék felzárkóztatása.

Az előzményekről és a témával kapcsolatos adatokról további információk nem elérhetők.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Van-e a tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum, s az mit tartalmaz?

A tehetséggondozási céljaikról és módszereikről a Pedagógiai programjukban olvashatók részletek. Ezzel kapcsolatban külön program nem érhető el.

Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?

A tehetséggondozási és felzárkóztató foglalkozásaikat általában együtt említik, és nem határozzák meg külön, kit tekintenek tehetségnek, viszont a kettő között világosak a különbségek, hiszen a Pedagógiai program külön is foglalkozik a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatásával, és egy pontban kijelenti, hogy felső tagozatban a kiemelkedő eredményeket elérőknek pedig nívóprogramokat indítanak.

Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat? Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?

A tehetséggondozó és felzárkóztató foglalkozások indításáról – a felmerülő igények és az iskola lehetőségeinek figyelembevételével – minden tanév elején az iskola nevelőtestülete dönt. A fogadóórákon a pedagógusok tanácsokat adnak a szülőknek gyermekeik tehetségének kibontakoztatásához. A tehetséggondozásban az iskolával a zeneiskola működik együtt, de más intézményt vagy a feladatok ellátására külön alakított csoportot nem említenek.

Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

5–8. évfolyamig az egyéni szükségletekhez igazodva az alábbi **speciális felzárkóztató** vagy **tehetséggondozó foglalkozásokat** szolgáltatják:

- gyógytestnevelés (szakszolgálaton keresztül)
- logopédia (szakszolgálaton keresztül)
- gyógypedagógiai foglalkozás
- korrepetálások
- szakkörök
- művészeti csoportok (művészeti és zeneiskolán keresztül)
- egyéni fejlesztés

Ezek a foglalkozások az iskolában a nevelési-oktatási célok megvalósítást tanítási órán kívüli tevékenységekként segítik, és felzárkóztatás esetén szaktárgyakhoz kapcsolódnak.

Az 1–4. évfolyamon az egyes tantárgyakból gyenge teljesítményt nyújtó tanulók képességeinek fejlesztésére is korrepetálásokat, a 8. évfolyamon pedig a továbbtanulás, a középiskolai felvétel elősegítésére szerveznek felvételi előkészítő foglalkozásokat.

A felzárkóztató és tehetséggondozó foglalkozásokon nagyobb teret adnak az IKT-technológiának, az e-tanulásnak, mert az IKT-eszközök használatával a többszörösen hátrányos helyzetű gyermekek jobb eredményeket érnek el, mint más hagyományos módszerekkel. A tehetséggondozásban, versenyekre való felkészítésben is egyre nagyobb szerepet kap, hiszen így a tanulók képessé válnak az önálló ismeretszerzésre, szélesebb körben jutnak hozzá információkhoz, segédanyagokhoz. Az e-tanulás lehetővé teszi a tananyag rugalmas változtatását, fejleszti a tantárgyak integrációját, lehetővé teszi az egyéni oktatást és értékelést, ezért fontos szerepet játszik az egyenlőtlenségek ellensúlyozásában, a későbbi továbbtanulás és munkavállalás feltételeinek megteremtésében.

A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő további tevékenységeik:

- egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
- nem kötelező (választható) tanórán tanulható tárgyak tanulása
- nívócsoportok, csoportbontások matematikából, idegen nyelvből
- tehetséggondozó foglalkozások (énekkar)
- iskolai sportkör (tömegsport)
- szakkörök
- versenyek, vetélkedők, bemutatók (szaktárgyi, sport, művészeti, stb.)
- szabadidős foglalkozások (pl. színház- és múzeumlátogatások)
- iskolai könyvtár, valamint az iskola létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata

A tehetséggondozást segíti a Rétsági Iskola Gyermekeiért Kulturális és Tehetséggondozó Alapítvány is. Az alapítvány célja: az alapító működési körében a tehetséggondozás, a tanulmányi versenyeken, a különböző művészeti, kulturális ágakban, valamint a sport reprezentánsainak segítése, támogatása, továbbá a tanulók jobb felkészítéséhez szükséges technikai eszközök beszerzése, a felkészítő tanárok segítése, tehetséges tanulók képességfejlesztő táborokban való részvételének biztosítása, ehhez hozzájárulás részben vagy egészben.

A Rétsági Általános Iskola tanulóit sokoldalúan segíti:

- az iskola szakmai felszerelésének javításával
- a tantermek felszereltségének korszerűsítésével, felújításaival

- idegen nyelv választhatóságának minél teljesebb támogatásával, feltételeinek korszerűsítésével
- számítástechnikai, informatikai ismeretek oktatásának bővítésével és korszerűsítésével

Összegzés

Általánosságban elmondható, hogy a 2010-es felújítások óta az iskola épülete és környezete kulturált, a kis tanulói létszám miatt az iskolai közösség családias. Az itt élő tanulók azonban szerény körülmények között kapnak oktatást-nevelést. A pedagógusok a tehetséggondozáshoz rendelkeznek néhány hagyományos módszerrel, de a célok és a célcsoport meghatározása hiányosak, kimondatlanul is a jobb szocioökonómiai státusszal rendelkező, erősebb tanulmányi eredményeket elérni tudó tanulóikat értik a tehetség szó alatt. Szükség lenne konkrét tehetséggondozási program kialakítására, a keretek tisztázására.

Gyömrői Weöres Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

OM: 032498; 2230 Gyömrő, Fő tér 2/B
<https://weoresiskola.hu/>

Dokumentumok

Pedagógiai program:

https://weoresiskola.hu/wp-content/uploads/2018/02/PEDAG%C3%93GIAI-PROGRAM_2017_z%C3%A1rad%C3%A9kkal.pdf

Gyömrő önkormányzati portál: <http://www.gyomro.hu/intezmenyek/iskolak.php>

Oktatási Hivatal honlapja:

https://www.oktatas.hu/koznevelo/intezmenykereso/koznevelo_intezmenykereso/!DARI_Intezmenykereso/oh.php?id=kir_int_mod&int_omkod=032498

Az intézmény rövid bemutatása

Összetett iskola, többcélú intézmény – általános iskola alsó és felső tagozata külön épületben, alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágon. Gyömrő Pest megyei város a Monori járásban, így a Monori Tankerületi Központ alá tartozik. Erzsébet utcai és Csokonai utcai telephelyével együtt 3 épületben látja el feladatait az intézmény. Az általános iskolai oktatást 2017-es adatok szerint 809 tanulónak biztosítják 32 osztályban, míg a művészeti oktatást település szinten szervezik meg több mint 250 gyermek számára. A pedagógusok száma 57, egyéb munkakörben pedig 5-en dolgoznak. Az integrált nevelést 3 gyógypedagógus, 1 fejlesztőpedagógus, 1 mentálhigiénés végzettséggel rendelkező pedagógus segíti. Alsó tagozat a Csokonai és az Erzsébet utcában működik, a felső tagozat pedig a főépületben.

Küldetés

Olyan gyerekeket szeretnének nevelni, akik az élet kérdéseire pozitív választ tudnak adni. Mindezt gyermek-központú, komplex személyiségfejlesztéssel kívánják elérni, amely tartalmazza a korszerű, sokoldalú, életkori sajátosságoknak megfelelő ismeretszerzést

és nevelést. A nevelőmunka értékközpontú, és olyan értékeket közvetítenek, melyek alkalmasak arra, hogy az iskolából a tanulók szilárd erkölcsi alapokkal, a társadalom és az egyén számára hasznos ismeretekkel rendelkezve, a tudást becsülve, az eredményekért tenni készen kerüljenek ki. Munkájuk során az intellektuális, az erkölcsi, az érzelmi, az esztétikai és a testi nevelést egyaránt fontosnak tartják. Odafigyelnek arra, hogy mindenki a saját egyéniségét bontakoztathassa ki, a saját fejlődési útvonalát járhassa. Ehhez elsődleges eszközük a következetesség és a dicséret, a pozitív megerősítés.

Három fő irányban tervezték meg innovációs lépéseiket: tehetséggondozás, fejlesztés–felzárkóztatás, mérés–értékelés. A tanítási órák után gazdag szabadidős kínálatból választhatnak a tanulók. Ökoiskola.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Mi a tehetséggondozás célja, miért? Miért figyelnek a tehetséggondozásra?

Az elsődleges céljuk a gyermekek képességeinek feltárása és intenzív fejlesztése. Ebben fontos szempont az általános intellektuális képességek és a speciális képességek párhuzamos fejlesztése. Ugyanakkor kiemelt része a célkitűzésnek a személyiségfejlesztés (pl. motiváció, önismeret, alkalmazkodás, moralitás, viselkedéskultúra, stb.) is. Ezek mentén a tehetséggondozás feladata tehát, hogy a kiemelkedő teljesítményre képes tanulókat segítse képességeik kibontakoztatásában, és elősegítse, hogy alkotó egyénekké váljanak. Elveik: a tanulás nem az iskolára való felkészítés vagy a házi feladat elvégzése, hanem a világ szabad felfedezése. A gyerekek akkor is tanulnak, ha közben jól érzik magukat. A gyerekek olyasmit is megtanulnak, amit nem tanulási céllal adunk a kezükbe. A dolgok sokkal tanulságosabbak (és érdekesebbek) lehetnek, ha megfordítjuk, szétszedjük, megszagoljuk és elképzeljük őket kívülről, belülről, más idői és téri dimenziókban. A világ nem ér véget az iskola kapujánál, a tananyagon kívül is létezik világ. A tehetséges tanulók gondozása mellett megjelenik a gyengébben, lassabban haladók felzárkóztatása is.

Milyen előzményekre építenek?

Az iskola munkáját az Országos Tehetségsegítő Tanács is elismerte, és 2009-ben Akkreditált Kiváló Tehetségpont lett, a 2016–17-es tanévben Európai Tehetségpont minősítést is kapott. Tanulóik szavazata alapján felvették a Tehetséges Gyerekek Köre nevet, amelyhez a gyerekek logót és szlogent is terveztek. Ez a TEGYEK Tehetségpont, ez adja a tehetséggondozásuk keretét.

Adatelemzés a témában nem elérhető.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Van-e a tehetséggondozáshoz közvetlen kötődő program, dokumentum, s az mit tartalmaz?

Az iskola a 2009/2010-es tanévtől kezdve dolgozik a Pedagógiai programjába beillesztett tehetségfejlesztő programmal, ez tartalmaz mindent, ami a témában releváns.

Kit tekintenek tehetségnek, és/vagy kit érint a tehetséggondozás?

Elsődleges a kimagasló teljesítmény elismerése és jutalmazása, de a lemorzsolódásban veszélyeztetett, illetve hátrányos helyzetű diákok is fokozott figyelmet kapnak, egyéni segítséget nyújtanak nekik is – a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatása külön pont. A legtehetségesebb növendékekhez az alábbi tulajdonságokat sorolják: szorgalom, ambíció, akaraterő, emlékezőképesség, önbizalom, jó alkat, jó hallás, ritmusérzés, harmónia- és formaérzék, amely rendszerint magasabb szintű asszociatív képességgel és logikai készséggel párosul.

Kik a tehetséggondozás szereplői, és azok milyen szerepben jelennek meg? Milyen köztük a kapcsolat? Van-e külön szervezeti struktúrában látható szerep vagy csoport, amelyek ezzel foglalkoznak? Mi az intézményvezető szerepe a tehetséggondozásban?

A munka szakmai részét a Tehetséggondozó- és a Fejlesztő Műhely pedagógusai szervezik, irányítják. A szülővel való kapcsolattartás és együttműködés alapvető. A programban az Erzsébet telepi egységben aktívan részt vevő pedagógusok száma 3 fő, akik elsajátították a tehetségazonosítás, tehetség-tanácsadás, valamint a tehetséggondozási terv elkészítésének módszertanát. A Csokonai utcában 4 kolléga tart tehetségfejlesztő foglalkozásokat. A foglalkozások és szakkörök indításáról – a felmerülő igények és az iskola lehetőségeinek figyelembevételével – minden tanév elején az iskola nevelőtestülete dönt. Szakkör vezetését olyan felnőtt is elláthatja, aki nem az iskola dolgozója. Az igazgató szerepköre: tanszakvezetők előkészítése alapján dönt a diákok kiemeléséről, különböző tagozatra történő besorolásáról (lásd később: A és B tagozat). A tehetségműhely tagjai közül választott bizottság dönt az év végi díjazásról.

Milyen formái, eszközei, módszerei vannak a tehetséggondozásnak?

Tehetségpontként az iskola **négy általános feladatköre**: tehetségazonosítás, tehetséggondozás, tehetség-tanácsadás, tehetségpontok hálózatába való bekapcsolódás.

A tehetséggondozás és felzárkóztatás **keretei**:

- tanórai dúsító program
- a csoportos és egyéni differenciálás
- a délutáni foglalkozások

A program megvalósulásának **színterei**:

- tanórai differenciálás
- irányultsági órák keretében a matematikai logika, a szövegértés, a tanulási technikák elsajátítása
- könyvtárhasználat
- versenyztetés (humán, reál, természettudományos, idegen nyelvi, sport, művészeti)
- szakkörök (művészeti, technikaiak, szaktárgyiak, közös érdeklődési kör, hobbi)
- fakultációs órák
- egyéni fejlesztések

Művészetoktatás

Szabadidős tevékenységek: játszóházak, színház- és mozilátogatások, tanulmányi kirándulások, nyári táborok, szaktáborok, iskolaújság szerkesztése, versenyek (szaktárgyi, sport), gyermeknap, iskolai ünnepélyek, rendezvények.

A tehetség és a képesség kibontakoztatása érdekében **további lehetőségek**:

- számítástechnika foglalkozás, ECDL vizsgafelkészítés
- internet-hozzáférés tanári felügyelettel
- foglalkozások anyanyelvi és gondolkodásfejlesztés területen
- kórus
- második idegen nyelv tanulása 7. évfolyamtól választható órák keretében
- osztálytól választható órák széles skálája
- tanulás-módszertani fejlesztés tanórán, választható órában
- 1–4. évfolyamon az egyes tantárgyakból gyenge teljesítményt nyújtó tanulók képességeinek fejlesztésére heti egy felzárkóztató és fejlesztő óra
- 8. évfolyamon a továbbtanulás előkészítésére a tantárgyi keretek között matematikából és magyar nyelv és irodalomból felvételi előkészítő
- versenyeken való részvétel, azokra történő felkészülés

Tevékenységünket a **négy tehetségterület köré szervezzük**: zenei, vizuális, nyelvi és problémamegoldó gondolkodási terület.

Művészeti tehetség kibontakoztatását segítő programok:

Játékos formában művészeti képességvizsgálatot végeznek az alapvető adottságok, képességek szintjéről: hallás, ritmusérzék, értelmi fejlettség. Erre a nagyszámú jelentkező miatt kevés idő áll rendelkezésükre, ami csökkenti a felmérés hatékonyságát. Korai fejlesztéssel (zeneovi, kiselőképző, hangszeres előképzés) próbálják csökkenteni ezeket a hátrányokat, de erre is kevés a kapacitás. A művészeti képzésbe bekerülő diákok főtárgyat választanak, ami lehet: tánc, hangszer, ének, elmélet.

Feladatuknak tekintik az átlagos vagy gyengébb képességű tanulókkal való foglalkozást is. Így a kiemelkedő tehetségek mellett szorongásos, tanulásában akadályozott vagy sérült gyermekek zenei fejlesztését is vállalják. Többek között ebből adódóan különböző az értékelési rendszer is:

Az „A” tagozaton nem tesznek különbséget a minimálisan elvárható teljesítmény szintjén a tanulók között, azonban az értékelés tükrözi (érdemjegy, szorgalom értékelése írásban és szóban) az egyéni teljesítmény és előmenetel különbözőségét.

A tehetséggondozást az átlagostól eltérő, jobb képességű és szorgalmú tanulók esetén „B” tagozatra való irányítással, ennek magasabb szintű követelményrendszerével segítik. Ide úgy kerülhet a diák, ha tanszaki meghallgatáson, vizsgán ennek megfelelő szintű tananyag tudásáról ad számot, és szaktanára javaslatával a tanszaki munkaközösség egyetért.

Felkészítés felsőbb zenei tanulmányokra:

Külön fejlesztést nyújtanak azon tehetséges tanulóknak, akik zenei pályára szeretnének lépni. Ehhez az iskola a feltételeket így biztosítja:

- szolfézs, zeneelméleti felkészítés a felvételit megelőző két évben;
- a felvételi évében heti 2×60 perces egyéni főtárgy óra;
- a felvételizők rendszeres meghallgatásai, szakértő, szaktanácsadó bevonása;
- otthoni gyakorlás további segítése;
- előzetes meghallgatásokra való felkészítés és elkísérés.

Tehetségdíj: a tanév legfeljebb két legkiemelkedőbb eredményekkel rendelkező diákja kapja. Az eredményeket az iskolai faliújságon és az iskolagyűlésen ismertetik. A tárgyi jutalmakat az igazgató a tanévzáró ünnepélyen vagy az iskolagyűléseken, az iskola

közössége előtt nyilvánosan adja át. A jutalomkirándulást a diákönkormányzatot patronáló tanár szervezi meg.

Egyéb, a tehetséggondozást segítő intézmények, programok:

- Arany János Tehetséggondozó Program és a Híd-program
- Alapítvány a Gyömrői Ifjúság Nyelvtanításának Fejlesztésére

Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola

OM: 033966; 7400 Kaposvár Fő u. 40–44.

<http://www.kodaly-kap.sulinet.hu/frame.htm>

Dokumentumok

Pedagógiai program: <http://www.kodaly-kap.sulinet.hu/frame.htm>

Munkaterv: http://www.kodaly-kap.sulinet.hu/LETOLTES/2017/Mkterv_17_18.pdf

Intézmény rövid bemutatása

Az általános iskolában 1–8. osztályig minden évfolyamon három osztály van, 24 osztályban összesen 611 tanulóval. Sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrálását is fontosnak tartja az intézmény.

Küldetés

Oktatási célkitűzés a 2017/2018-as tanévre: „Az egyéni tanítási utak megerősítése, valamennyi tantárgyi órán és szabadidős foglalkozási keretben. A lemorzsolódás megakadályozása széleskörűen alkalmazott eljárásokkal, tanulói tevékenységekkel. Pedagógiai céljainkat, iskolánk arculatának jellemzőit az elfogadó, humánus és gyermekközpontú pedagógia, az egyéni készség- és képességfejlesztés, biztos alapozás, jól működő belső és külső kapcsolatok határozzák meg.”

Olyan iskola létrehozása a céljuk, ahol:

- a tanulók és a dolgozók is jól érzik magukat
- korszerű ismeretek átadásával és készségek fejlesztésével felkészítik a tanulókat a középiskolai tanulmányok folytatására és az egész életen át tartó tanulásra
- minden gyerek egyéni fejlesztést célzó pedagógiai gondoskodást kap
- gyermekek tevékeny résztvevői a nevelő-oktató munkának
- tehetséges és hátrányos helyzetű gyermekek is sikereket érhetnek el
- bátorítást kap a kezdeményezés és az alkotó munka
- problémák esetén közösen keresik a megoldási lehetőségeket
- az oktatómunka célja a gyermeki személyiség széles körű fejlesztése
- az emberre, társadalomra, művészetekre, természetre, tudományokra, technikára vonatkozó ismeretek közlése, melyek megalapozzák a tanulók műveltségét, világszemléletét, világgépük formálódását, eligazodásukat szűkebb és tágabb környezetükben
- nemzeti kultúra és történelem fő eseményeivel való megismertetés, ezáltal a haza, a szülőföld iránti szeretet megalapozása
- tanulóknak a szorgalom, tudás és munka érték legyen
- önálló és csoportos tanulás módszereinek megtanítása, képességeik alapján elérhető teljesítmény

- egyén és közösség iránti tisztelet; emberek közötti viselkedés és kommunikáció elfogadott normáinak kialakítása
- szociokulturális hátrányok leküzdésének esélye
- környezettudatos magatartás, egészséges életmód igényének kialakítása

Az intézményben az emelt szintű ének-zeneoktatás kiemelt szerepet kap: énekkar, néptánc foglalkozás, fúvószenekar is működik az iskolában. Az emelt szintű ének-zenei képzés évfolyamonként két osztályban valósul meg.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az iskola Pedagógiai programjában megfogalmazza, hogy minden gyermek tehetséges valamiben, és közös feladatnak tekinti egy-egy tanuló erősségeinek felfedezését és ezáltal ismereteinek gyarapítását, képességei, készségei és kreativitásának fejlesztését. Ez a sikerélmény később pedig kihat azon területekre is, amelyekben kevésbé eredményes a tanuló.

A Pedagógiai programban felsorolt feladatok és tervezett eljárások a tehetséggondozás kapcsán:

Feladat	Eszköz, eljárás
A tehetségek kiválasztása, felismerése.	Tanórán és tanórán kívüli alkalmak felhasználása.
Sokszínű tevékenység biztosítása. A tehetségigérek folyamatos fejlesztése a tanórákon és tanórán kívüli foglalkozásokon.	Tanórákon pluszfeladat adása, differenciálás nehézségi fokban, mennyiségben, az érdeklődő tanulók számára kiegészítő ismeretek nyújtása, gyűjtőmunka. Szakkörök, kis csoportos, egyéni foglalkozások megmérettetési, fellépési lehetőségek biztosítása. Felkészítés versenyekre. Szülők, tanulók tájékoztatása a lehetőségekről.
Akaraterő, kitartás edzése.	Pozitív megerősítés, dicséret, biztatás.
Kapcsolatok kiépítése külső megerősítés céljából.	Más intézmények (pedagógiai intézet, művészeti iskola, nyelviskola, egyesületek) bevonása a fejlesztésbe.
A tehetséges tanulók nyomon követése.	Az érintett tanulók figyelemmel kísérése, nyilvántartás vezetése.

Előzmények

Minden évfolyamon két osztályban emelt szintű zenei képzés folyik. Az első osztályos felvételi előtt ezekbe az osztályokba előzetes zenei meghallgatás után, a követelményeknek megfelelően kerülnek a tanulók.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Nincs külön dokumentum a tehetséggondozáshoz, azonban a Pedagógiai programban részletesen megjelenik a tehetségek fejlesztésének fontossága és módja.

Iskolai szakkörök 2017/2018-as tanévben: rajz, média, alsós rajz, természetismeret, matek, német, újságírás, történelem, magyar helyesírás, furulya, angol, informatika, modell, kézimunka, néptánc, énekkar, technika; ezek hetente egy, kettő, illetve a furulya esetében 4 alkalommal megtartott órát jelentenek. Az iskolai szakkörök indításáról az érdeklődés és az iskola lehetőségeinek figyelembevételével minden tanév elején a nevelőtestület dönt. A szakkörök oktatói nem csak az iskola tanárai lehetnek. Ezekben a szakkörökön arra törekednek, hogy a tanulók érezzék a személyes törődést, ezzel együtt pedig fejlődjön önmaguk és társaik iránti felelősségérzetük is.

A tehetséges tanulók fejlesztését a különböző versenyekre való felkészítésben és részvételben is hangsúlyozzák. Ilyen versenyeket az iskola minden évben rendez. A legtehetségesebb tanulókat az iskolán kívüli versenyekre is felkészítik a nevelők szakmai munkaközösségei vagy a szaktanárok. Így ösztönzik a diákokat arra, hogy szívesen mérettessék meg magukat a különféle területeken.

Az alsó tagozatosoknak a Kicsinyek Kórusa, felső tagozatosoknak pedig a Nagykórus nyújt lehetőséget zenei tehetségük kibontakoztatására. A Kicsinyek Kórusa 110 főből áll, elsődleges célja a felső tagozatos kórus utánpótlása. A Nagykórus városi és megyei események résztvevője, nemzetközi versenyeken is megméretteti magát.

Az iskola honlapján részletesen beszámolnak minden versenyeredményről, külön feltüntetve a tanuló és felkészítő tanár nevét. Az adatgyűjtés időszakában, 2018-ban is számos területen szerzett eredmény volt látható, mint például prózamondó verseny, biológia, földrajz, matematika, informatika, kémia, angol és német. A tanulmányi versenyek mellett a művészeti eredmények is olvashatók.

Összegzés

Az intézményben nagy hangsúlyt fektetnek a közösségformálásra és a tanulók egyéni erősségeinek megtalálásra és fejlesztésére. Elsősorban a zenei tehetségek felfedezésére és fejlesztésére fókuszálnak, hiszen minden évfolyamban kettő kiemelt ének-zenei képzést nyújtó osztály is indul. Az iskolán kívüli tevékenységekben rengeteg szakkör választható, amely a tanulók érdeklődésének minél szélesebb irányú lefedését, tehetségük megtalálását, strukturált szabadidő eltöltését, ezáltal pedig az iskolai sikerélmény megszerzését és így a motiváció és közösséghez tartozás megerősítését célozza. Vallják, hogy minden tanuló tehetséges valamiben, céljuk pedig ennek megtalálása és erősítése, az így szerzett sikerélménnyel és motivációval pedig a többi területen való sikeres teljesítmény elősegítése, pozitív önértékelés kialakítása.

Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola

OM: 033685; 4400 Nyíregyháza, Krúdy Gyula köz 2.

<http://www.lippai-nyh.hu>

Dokumentumok

Pedagógiai program: <http://www.lippai-nyh.hu/pedagogiai-program>

Integrációs képességkibontakoztató program: <http://www.lippai-nyh.hu/ipr>

Intézmény rövid bemutatása

Szakközépiskola és szakközépiskola. Az iskola a beiskolázás során évek óta a közepes általános iskolai eredménnyel végzett gyerekekből merít. Hangsúlyozzák, hogy már kezdetektől fogva felkarolták és támogatták a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrált módon megvalósuló iskolai nevelését és oktatását, ezáltal hátrányaik ellensúlyozását és boldogulási esélyeinek növelését célozták meg. Erre vonatkozóan „Integrációs képességkibontakoztató programot” is létrehozta. Problémaként emelik ki a tanulók tanuláshoz való viszonyát, amelyhez szerintük negatívan járul hozzá a szülők alacsony iskolázottsági foka. A tanulók szorgalma nagyon változatos képet mutat, a tanári kar szerint a tanulók sikertelenségének oka nem a képességeikre, hanem a szorgalmuk hiányára vezethető vissza.

2013. augusztus 1-jétől az iskola fenntartója a Földművelésügyi Minisztérium Agrárszakképzési Főosztálya lett, az iskola tagiskolájává vált a Tiszaberceli Mezőgazdasági Iskola. Mindkét képzési helyhez tartozik egy-egy jól felszerelt, évről évre fejlesztett tanüzem, amely a szakmai gyakorlati képzések bázisa és a diákélet színhelye is. Itt nemcsak napi órarend szerinti, hanem rövidebb összefüggő (heti) és hosszabb összefüggő (nyári) gyakorlatok is teljesíthetők pedagógus felügyelete mellett.

Az iskolában kifutó rendszerben a 2016/2017-es tanévtől szakközépiskolai (4+2 év) és szakiskolai (3 éves), felmenő rendszerben a 2016/2017-es tanévtől szakközépiskolai és szakközépiskolai képzés folyik. Ettől a tanévtől kezdve az iskola profiljává egyértelműen csak az agrár-szakképzés vált. A 2018–2019-es tanévben öt szakközépiskolai és három szakközépiskolai szakképzést indítanak (utóbbi az érettségivel rendelkezők részére nyitott).

2011-es adatok alapján az iskolában a bejáró tanulók aránya 55,1%, tanulóinak létszáma 420 fő felett van. Hátrányos helyzetű tanulók száma 183 fő, aránya 43%. Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma 63 fő, aránya 15%.

Küldetés

- Az iskolai képzés fő célja a záróvizsgákra és a továbbtanulásra való felkészítése; főként a jó képességgel rendelkező, egyenletesen jó tanulmányi teljesítményt nyújtó tanulók felsőfokú továbbtanulásra való felkészülését segítik.
- A szakközépiskolai (régiben szakiskolai) tanulók általánosan művelt, irányítás mellett önálló munkavégzésre alkalmas szakmunkássá váljanak.
- Kiemelt céljuk az iskolaelhagyás számának csökkentése, a tanulók motivációjának növelése és a tanulás megszerettetése (differenciált oktatás, ösztönzés újabb lehetőségeinek keresése, sikerélmények biztosítása).
- Tanár és tanuló egyenrangú partner, diákközpontú szemlélet.
- Erkölcsi alapelvek és kulturált viselkedési formák, anyanyelvi műveltség elsajátítása a diákjaikkal.
- Reális önértékelés, ezáltal reális pályakép.
- Tanulók szociális hátrányából eredő hiányosságainak pótlása.
- Közösségépítés a tanári kar, osztályok és szülők között is.

A tehetséggondozás célja az intézményben

Az alábbi definíciót alkalmazzák a Pedagógiai programban a tehetségre: „pszichológiai értelemben azt jelenti, hogy valaki egy tevékenységben vagy tevékenységkomplexumban az átlagosnál magasabb teljesítményre képes”. Az egyéni képességek, tehetségek felfedezését és fejlesztését, a tehetségek kibontakoztatását a pedagógusok kiemelt feladatának tekintik. Ennek első lépése a tanulói személyiség feltérképezése, a tehetséges tanulók azonosítása, majd személyiségfejlesztés a tehetség kibontakoztatásához, utolsó lépésként pedig az intellektuális képességeinknek a lehető legmagasabb szintre való fejlesztését tartják.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

- Az iskolának nincs külön tehetséggondozással kapcsolatos dokumentuma, az alábbi információ a Pedagógiai programból, az Integrációs képesség kibontakoztató programból származnak.
- A pedagógus közösségen belül működik tehetséggondozó munkaközösség is.
- A tanulók családjainak szociális, anyagi és kulturális helyzete nagyon sokszínű képet mutat, így az iskola fontos céljának tekinti az esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések kialakítását. Ez a hátránnyal élő tanulók felzárkóztatását és ezzel együtt a tehetséges, jó képességű tanulók fejlesztését foglalja magában. Ennek megvalósítása érdekében integrációs képesség kibontakoztató programot működtetnek.
 - A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esetében a pedagógusok mentori feladatot látnak el, ahol a tanulók felzárkóztatását, tehetséggondozását, a hátrányos helyzetükből adódó hiányosságok kompenzálását végzik. A mentor közvetlen kapcsolatot tart a tanulóval foglalkozó szakemberekkel, családdal, tanulás-módszertani segítséget nyújt, kutatja a gyermek támogatását szolgáló ösztöndíj lehetőségeket, segít a pályaválasztásban. Háromhavonta kötelezően értékeli a tanulót a kompetenciaalapú értékelési rendszerrel, és ezzel párhuzamosan a gyerek véleményét is kikéri a saját teljesítményéről, iskolai közérzetéről, sikereiről, problémáiról, javaslatairól.
 - A tanítást-tanulást az alábbi eszközök segítik a mentorrendszeren belül: egyéni haladást támogató differenciált tanulásszervezés, egyéni fejlesztő foglalkozások, tehetséggondozó foglalkozások, kétszintű érettségire való felkészítés választható tárgyakból, OKTV- és OSZTV-felkészítések, egyéb versenyekre való felkészítés.
 - A tanulók haladását és a hátráltató tényezőket a mentorok, osztályfőnökök, pedagógusok háromhavonta értékeli. Ezekon a megbeszéléseken a szülő, tanuló is jelen van. Cél a jövőre vonatkozó javaslatok és megoldási lehetőségek kidolgozása, megfelelő pedagógiai módszerek kiválasztása.
- Egyéni képességekhez igazodó differenciált tanórai foglalkozás
- A helyi-, megyei, országos és esetlegesen a nemzetközi tanulmányi versenylehetőségekről való tájékozódás
- Tanulmányi versenyeken a tanulók elindítása és mentorálása
- A versenyekre való felkészítést biztosító, tehetséggondozó foglalkozások tartása

- Külföldi szakmai gyakorlat biztosítása: a honlapon említik, hogy az iskola évek óta széles körű partnerkapcsolatot ápol hazai és külföldi iskolákkal, és a tanulók közül minden évben 30–40 fő eljut külföldi, esetenként több hetes szakmai gyakorlatra (Erdély, Hollandia, Szlovákia, stb.).
- Lippai-plakett:
 - Ezt az iskolai díjat minden év végén, a ballagási ünnepségen adják át legfeljebb négy tanulónak.
 - Feltételek: legalább 2 tanév során kimagasló tanulmányi teljesítmény (legalább 4,71-es átlag) és/vagy országos tanulmányi versenyen az első 10 helyezett között van.
 - A díj odaítéléséről a tantestület dönt az osztályfőnök vagy a mentora javaslatára.
 - A plakettel pénzjutalom is jár, amelynek mértékét az iskola éves munkaterve tartalmazza.
 - Egy tanulónak csak egyszer adható a díj.

Összegzés

Az iskola profilja az agrárképzés, a gyakorlati tudás mellett az elméleti ismeretek megfelelő szintű átadását is fontosnak tartják, illetve igyekeznek a továbbtanulásra való ösztönzésre. Az iskolába járó tanulók családi helyzete nagyon változatos, fontosnak tartják a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrálását. Külön hangsúlyt fektetnek a hátrányos helyzetű tanulók felkarolására, amely a tehetségük kibontakoztatását is magában foglalja. A Pedagógiai programban konkrét szakköröket, felkészítő programokat vagy versenyeket nem említenek. Céljuk olyan fiatalok képzése, akik a szakmájukban megfelelő tudással és gyakorlattal rendelkeznek, képesek reális terveket állítani, és reális önképet kialakítani magukról.

Bozzay Pál Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola

OM: 037074, 8251 Zánka, Iskola utca 6.

http://www.bozzaysuli.hu/page01.php?menu_id=97

Dokumentumok

Pedagógiai program: http://www.bozzaysuli.hu/doc/2017_pedprogram.pdf?d=14:15:45

Bozzay 12 pont: http://www.bozzaysuli.hu/page01.php?menu_id=109

Intézmény rövid bemutatása:

A nemzetiségi általános iskolában kis létszámú gyermekcsoportok találhatóak, minden évfolyamban egy osztály, összesen 130 tanuló a 2016/2017-es tanév adatai alapján. Ebből 49 tanuló zánkai, a többiek összesen 18 környező településről járnak az iskolába. 14 pedagógus látja el az oktatási-nevelési feladatokat.

Küldetés

A kis csoportos munka előnyeit kihasználva, valamint a nagyon motiváltak jellemzett pedagógusi munka és szülői elégedettség, támogatás által az iskola évről évre

a megyeszékhelyek és a fővárosi iskolák átlagszintjén vagy afölött teljesít, és ezzel Veszprém megye egyik legjobb általános iskolájává vált. A nevelési célok esetén az egyre nagyobb mértéket öltő magatartási, agresszivitási problémákat hangsúlyozzák, kiemelve, hogy több gyerek nem hajlandó betartani az iskola együttélési szabályait. Ezen viselkedések megelőzését és javulását a folyamatos, tanórán kívüli gazdag programkínálattal próbálják elérni.

Az iskola alapvető céljai:

- gyakorlatias, tanulók önmegvalósítását szolgáló oktatás-nevelés
- magas szintű oktatás, szilárd alpműveltség átadása
- korszerű ismeretekkel felruházott, őszinte, környezetével harmóniában élő, cselekvő hazafisággal átitatott ifjúság felnevelése
- minden gyermek megtalálhassa a saját érdeklődésének, képességeinek megfelelő tevékenységet
- szülőkkal való szoros együttműködés: fogadóórák, szülői értekezletek, szülői munkaközösség, honlap; kérdőíves felmérések az elégedettségről
- önálló tanulás, fegyelmezett munkavégzés, önellenőrzés képességének növelése
- esélyegyenlőség biztosítása
- értékközvetítés: társadalmi együttműködés, munkavégzés, egészséges testi és lelki fejlődés, továbbtanuláshoz szükséges képességek és készségek fejlesztése; Balaton-felvidéki kulturális értékközvetítés
- problémamegoldó gondolkodás kialakítása
- egészséges életmódra, családi életre nevelés
- környezeti-környezetvédelmi nevelés (pl. madárvédelmi projekt, iskolaudvar parkosítása)
- pályaorientáció: szilárd alapkészségekkel rendelkezzenek minden műveltségi területen, tanulásvágy és tanulni tudás jellemezze őket, rövid és hosszú távú célokat tudjanak állítani, reális önképük legyen

Az iskolában nagy hangsúlyt kap a német nemzetiségi nyelvoktatás, amely minden tanulónak kötelező, 8. osztályos tanulónál pedig az alapfokú nyelvvizsga letételét is ösztönzik. A nyelv megőrzése mellett a nemzetiségi önismeret, öntudat, szokások és hagyományok ápolása is fontos. Céljuk továbbá az oktatás teljesítmény-elvűbbé tétele, szorgalmazzák a szaktárgyi versenyeket. Hangsúlyt fektetnek a pozitív motivációs bázisra épülő személyiségfejlesztésre, így a szeretetre nevelésre és mások személyiségének tiszteletére. Bővítik a számítástechnikai oktatás feltételeit, valamint az iskolai sportolás lehetőségeit. Nagy hangsúlyt kap a magatartás- és környezetkultúra fejlesztése, az ún. Bozsay 12 pont a megfelelő iskolai viselkedést szabályozza. A pedagógusok kiemelt feladata a tanulói közösségek kialakítása és fejlesztése. Ez a tanórai, illetve a tanórán kívüli szakkörök, kirándulások keretében történik.

A tehetség gondozás célja az intézményben

Az iskola Pedagógiai programjában az alábbi tehetségfogalom olvasható: „A tehetség a velünk született adottságokra épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képesség. Mindenki van valamilyen tehetség.”

A tehetséggondozás során a minden gyermekre kiterjedő képességfejlesztést hangsúlyozzák. Fontos ebben a korai és tudatos fejlesztés. Az azonosítás során a gyerek szükségleteit és erősségeit mérik fel. Ezek alapján a számára legmegfelelőbb fejlesztő programra javasolják, amelyek a következő bekezdésben felsorolt lehetőségeket jelentik.

A tehetséggondozás rendszere, intézményi módszerei, gyakorlata

Az iskolának nincs külön Tehetséggondozással kapcsolatos munkaterve, az alábbiakban a Pedagógiai programból és a honlapról összegyűjtött lehetőségeket mutatjuk be.

Az iskola az Arany János Tehetséggondozó Program tagja, így az arra alkalmas tanulókat a veszprémi Lovassy gimnázium speciális tagozatára irányítják. Tanulmányi versenyeken és pályázatokon való szereplés azon tanulóknak, akik bármely szaktantárgyból tehetségesnek mutatkoznak. Tehetséges tanulók kulturális bemutatókon és sportversenyeken való részvétele jellemző.

Az iskola által elindított Balaton-felvidéki Iskolák Találkozóján minden évben komolyan felkészülve, nagy létszámmal vesznek részt tehetséges tanulók.

Tanórán kívüli tevékenységek – szakkörök, iskolai ünnepek, fakultatív programok – a tehetség kibontakoztatását segítik, és sikerélmények megszerzésére adnak lehetőséget.

A Tehetségkapu online felületén regisztrálva van az iskola.

Magyarból és matekból felvételi előkészítő a 7. és 8. osztályosok részére. Alapfokú német nyelvvizsga lehetősége nyelvvizsgára előkészítő foglalkozással. Szakköri kínálat: atlétika, kosárlabda, kézilabda, labdarúgás, sakk, judo, karate. Alapfokú művészeti oktatás: néptánc-, zene- és képzőművészeti oktatás, Körzeti, megyei, országos szaktárgyi, kulturális és sportversenyek.

Bozzay-díj: az iskola Szülői Munkaközössége és Tantestülete ezzel a díjjal tünteti ki minden év végén a legkiválóbb tanulóit. A díj elnyerésének feltételei:

- példamutató magatartás társakhoz, felnőttekhez és tárgyi-természeti környezethez
- tanulásban képességéhez mérten tartósan jó teljesítmény
- aktív tevékenység az iskolai és osztályközösség mindennapi életében

A díjra esélyes jelölteket az osztályközösség és az osztályfőnök javasolja, végül a Tantestület dönt a díjak odaítéléséről. A díjat egy tanuló csak egy alkalommal nyerheti el.

Összegzés

Az iskola Pedagógiai programjában és honlapján is több helyen hangsúlyozza a kiemelkedő tanulmányi eredményeiket, melyek miatt az intézmény is egyre népszerűbbé válik. Alacsony létszámú iskolának mondható, minden évfolyamon csak egy osztály működik, összesen 130 diákkal és 14 pedagógussal. A német nemzetiségi oktatás a fő „profiljuknak” mondható. A tanárok, diákok és szülők közötti erős kapcsolat fontos számukra, a Pedagógiai programban is kiemelik a szülők elégedettségének és támogatásának nélkülözhetetlenségét, és büszkék arra, hogy a szülők is egyre nagyobb elégedettséget mutatnak az iskola felé. A tehetségek gondozását illetően kevés konkrét információ tudható meg a Pedagógiai programból, azt viszont kifejtik, hogy a teljesítményalapú oktatást tartják követendőnek, motiválják a diákokat a szakkörökön, versenyeken való részvételre.

7. sz. melléklet: A fókuszcsoportos interjú összesített szövege

G. Gyöngyi, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

L. Ágnes, alsó tagozatos tanító, felzárkóztató-tehetséggondozó munkakör 25 éve

Kné A. Anikó Éva, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

F. Márta, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

N. Ildikó Mária, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

1. Milyen általános és speciális jellemzői vannak a jól működő iskolai tehetségfejlesztésnek?

G. Gyöngyi, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

A legfontosabb általános jellemzők:

- Az igazgató elkötelezett, támogató és ösztönző a kollégái irányában, biztosítja a feltételeket.
- A pedagógus szereti és tiszteli a tanulókat, felkészült, innovatív, kreatív, változatos módszereket alkalmaz.
- Az osztályteremben alkotó, bizalmi légkör uralkodik.
- Folyamat jellegű, szakszerű azonosítás és tehetséggondozás.
- Szülők bevonása és támogatása működik.
- Működik belső szakmai konzultáció és külső kapcsolatrendszer.
- Dokumentálják a megtett lépéseket.

Speciális jellemzők:

- Adódhatnak a speciális tehetségterületből (pl. sport vagy zenei stb.) vagy a környezeti adottságokból, az intézmény sajátos erőforrásaiból.

L. Ágnes, alsó tagozatos tanító, felzárkóztató-tehetséggondozó munkakör 25 éve

Általános: időt, szervezeti keretet biztosítani kell, rugalmasan kezelni a helyi lehetőségeket, motivációs rendszer működtetése, helyi adottságok figyelembevétele, és a kreatív vezetés szerepe is fontos.

Speciális: intézménytől függ (inkább SNI-s tanulók vagy elit iskola, szülői háttér, pedagógusok tudása, motivációi stb.).

Kné A. Anikó Éva, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

A jól működő iskolai tehetségfejlesztés: a „finn modell”. A „finn modell” szerint ugyanazon tanulócsoporthoz kapja meg minden gyerek az optimális fejlesztést. Minden tanuló számára biztosítják a képessége szerinti iskolai szolgáltatást, beleértve a felzárkóztató és a tehetségfejlesztést is. Ebben az egyéni képességekre épülő oktatási rendszerben nincs tudatos, szándékos tehetséggondozás sem. Ez lenne a legoptimálisabb iskolai tehetségfejlesztés, azonban ehhez tárgyi, személyi és szemléletbeli feltételek szükségesek. A jól működő iskolai tehetségfejlesztés ismérvei a realitásnak megfelelő **szemléletbeli, személyi és tárgyi** feltételek ismeretében. Az alábbiakban a jól működő iskolai tehetségfejlesztés általános jellemzőit sorolom fel. A speciális jellemzőit az iskolák helyi

adottságai, a tanulóösszetétel, a pedagógusok szakmai tudása, érdeklődési köre határozza meg.

1) Szemléletbeli feltételek

A tehetségfejlesztés fontosságának felismerése, a tehetséggondozás iránti elkötelezettség+szakmai tudás

Az iskola küldetésnyilatkozatában deklarálja a tehetséggondozás iránti feladatvállalását, pedagógiai programjában ennek megfelelően dolgozza ki céltudatos komplex tehetséggondozó programját.

A **komplex tehetséggondozó program** szükséges tartalmi elemei:

- **Rendszerjelleű, komplex tehetségazonosítás.**
- **Egyéni fejlesztő programok.**
- **Az azonosítás eredményeire épülő tehetségfejlesztő tevékenységek kijelölése.**
- **Tehetségtanácsadás:** az iskolában működő tehetségtanácsadó szolgáltatás működésére vonatkozó tartalmak.
- **Hatásvizsgálat:** a komplex tehetséggondozó program hatékonyságának mérésére kidolgozott mérési módszerek rendszere.
- **Külső kapcsolati rendszer:** a tehetséggondozással kapcsolatos partnerkapcsolati rendszer.

Kreatív klíma (a kreatív klíma tartalmi elemei szorosan kapcsolódnak a személyi feltételekhez is).

Az iskolai kreatív klíma jellemzőit CRAMOND (2005) és PIIRTO (2011) nyolc kulcsfontosságú dimenzióban határozta meg. (Forrás: PÉTER-SZARKA Szilvia: *Új utak a kreativitás fejlesztésében*).

Motiváció (1. Kihívás, érdekesség, értelmesség 2. Autonómia, beleszólás 3. Célok iránti elkötelezettség).

Bátorítás (4. Bátorítás a nyitottságra, az új dolgok kockáztatására, kipróbálására 5. Bátorítás a sokféleségre, a nézőpontok változatosságára és a kettőség, bizonytalanság tűrésére 6. Elegendő idő, elmélyedés).

Csoport (7. Csoportbizalom, támogatás 8. Játékosság, humor).

Rugalmasság

Rugalmasság a tantárgyfelosztásban, a gyorsítás lehetőségeinek megteremtésére, a külső partneri kapcsolatok befogadására és igénybevételére.

2) Személyi feltételek

A hatékony tehetséggondozó munka elhivatott, a tehetséggondozás elméleti ismereteit és gyakorlati lehetőségeit ismerő tehetséges pedagógusokat igényel. Ezen felül a speciális feladatokhoz új speciális szerepköröknek is meg kell jelenniük.

- Tehetséggondozó koordinátor
- Programvezető
- Tehetséggondozó munkaközösség-vezető
- Tehetség-tanácsadó szakember
- Mentor
- Szaktanárok speciális tehetséggondozó feladatköre

3) Tárgyi feltételek

- Megfelelő mennyiségű osztályterem
- Jól felszerelt szaktantermek
- Könyvtár: bőséges és tartalmas könyvválaszték, barátságos könyvtári hangulat
- Szemléltetőeszközök
- IKT-eszközök
- Digitális tananyag
- A lazítóprogramokhoz szükséges bel- és kültéri helyszín

F. Márta, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Az iskolai tehetségfejlesztés történhet tanórán és tanórán kívül, iskolán belüli és iskolán kívüli környezetben. Továbbá minden iskolában lehetnek olyan tehetségesek, akiknek ellátása nem oldható meg az iskolai tehetséggondozás keretében, számukra kínál jó lehetőséget a tehetségálózat, a Tehetségpontok és a tematikus Tehetségsegítő Tanácsok hálózata, ahová továbbíthatjuk a speciális érdeklődésű diákokat.

Véleményem szerint, az iskolai tehetséggondozás a **tehetséggondozás csészemodellje** (GYARMATHY) alapján: első körben széles rétegeket kell elérjen, hogy minél több diák lehetőséget kaphasson érdeklődése, motivációja, erősségei megmutatására. Az érdeklődőknek, majd a még érdeklődőbbeknek és a tehetségeseknek készülhetnek a speciális programok. A konkrét programok résztvevőinek körét így nem kiválogatással, hanem az adott programba történő beválogatással alakíthatjuk ki.

N. Ildikó Mária, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Az iskolai tehetséggondozás, tehetségfejlesztés alapvetéseit a nemzeti köznevelés 2011.évi CXCV. törvénye rögzíti (4. § 13.). Az általános iskolák számára (is) kötelező feladatot minden intézmény a Pedagógiai programjában, az intézmény sajátosságai tükrében készíti el. A kötelező törvényi háttér sok esetben csupán a tehetséggondozás dokumentumokban való általános leírásához nyújt támpontot, kifejtése, részletes programterve az adott intézményben nem feltétlenül rajzolódik ki. Legtöbbször a tanórán kívüli szakkörök, különórák, tantárgyi fakultációk jelentik az iskolai tehetségfejlesztést, ami nélküli a tehetséggondozás speciális összetevőit, jellemzőit. Ezek a tevékenységek elsősorban rövid időkeretben kerülnek megvalósításra, ami leszűkíti mind a témaköröket, mind a résztvevők körét, és a véletlenszerűen bekerült gyermekek fejlesztése nem tudatos tehetségpedagógiai direktíva mellett, nem a tehetségműhelyek kritériumai szerint történik. A tehetséggondozás és tehetségfejlesztés komplex feladat, amely meghatározott feltételrendszer szerint válik működőképessé. Az általános iskolák tehetséggondozó munkája tehát nem egységes a törvényi szabályozás ellenére, hisz a tehetségfejlesztés általános jellemzői sem egyformán mutatkoznak, hatékonyságuk így módon megkérdőjelezhető. Akadnak iskolák, amelyek a speciális tehetségtényezőket figyelembe véve alapos, szakmai háttérrel felvértezve a „Tehetségpont” cím elnyeréséhez a regisztrációs, majd akkreditációs folyamat követelményeinek eleget téve építik be a tehetséggondozást a napi tanítás-tanulás menetébe. Ezek az intézmények ismerik a tehetséggondozás módszereit, feltérképezik a gyermekek egyéni képességeit, életkori sajátosságait, a környezeti tényezőket, átlátják a pedagógus tehetséggondozó szerepkörét, és ehhez tervezik, rendelik, alakítják a tematikus tehetséggondozó műhelyeket. Figyelembe veszik, hogy a délelőtti órák nem feltétlenül alkalmasak az egyéni utak

támogatására a megvalósult differenciálás ellenére sem, ezért az iskolán kívüli programok bekapcsolásával teszik komplexebbé a gyermekek speciális adottságainak kibontakoztatását. Minden iskola sarkalatos pontja azonban az úgynevezett tehetségazonosítás, beválogatás, ami körültekintő, gondos munkát igényel a különböző szakemberek bevonásával. Míg a gazdagítás, dúsítás, gyorsítás fogalmával mint a tehetséggondozás alapmódszereivel ugyan többnyire tisztábban vannak a pedagógusok, a szakemberekkel való együttműködés lehetőségéről kevés ismerettel rendelkeznek. Az NKT. 18. § (2.) 15/2013. (II.26.) EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálatok 9. feladatákként állapítja meg a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozását, de nem helyettesítve a köznevelési intézmények erre vonatkozó alaptevékenységét. Erről a viszonylag újkeletű szakszolgálati tevékenységről még a regisztrált és akkreditált Tehetségpont intézmények sem rendelkeznek hathatós tudással. A tehetséggondozó koordinátori szakszolgálati munkakör azonban pont az alábbi tevékenységekben – diagnosztikus eljárások, személyiségfejlődés támogatása, fejlesztő környezet kialakításában való közreműködés, tanácsadás, kapcsolattartás tehetség szervezetekkel – nyújt segítséget a pedagógusoknak. Ideális esetben a tehetséggondozói tevékenység speciális összetevőinek együttes alkalmazásával válik teljessé az iskolai tehetségfejlesztés.

2. Milyen szervezeti szintű módszerek és eszközök működnek eredményesen? (Tudna említeni konkrét jó gyakorlatot is?)

G. Gyöngyi, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Szervezeti szinten azok a módszerek működnek jól, amelyeket az igazgató is preferál, továbbképzések, ellenőrzések során figyelmet szentel rá, minél több pedagógusnak lehetősége van ismeretet szerezni, felkészülni e módszerből. Ezentúl fontos az is, hogy az érintett korosztályt képes legyen megérinteni, motiválni, együttműködésre készíteni.

Jó gyakorlat: Pozitív pszichológia módszerének alkalmazása a Szent László Gimnáziumban (Kőbánya).

L. Ágnes, alsó tagozatos tanító, felzárkóztató-tehetséggondozó munkakör 25 éve

Gazdagító program a tehetségkutatás jó módja, helyi versenyek, projektek, ahol speciális képességek megmutatkozhatnak, a mérések is jók (a tanulásban ügyes gyerekek bármely mérésnél „kiugranak”). Az iskola elsősorban ezekre a gyerekekre tud hatni („A Gyurta-gyerekek is hozzánk jártak, de nem miattunk érték el.”)

Példa:

- jó könyvek
- furfangos fejtörők (szerk. HAJDÚ Sándor), az évfolyam 1/6-a megcsinálta, mert nyilvánosan megtapsolták őket, otthon és az órákon is csinálták
- olvasókártya – jutalom jár (bronz, ezüst, arany kártya) szintenként (100 szótag elolvasása után)
- a gyors olvasást gyakorolták, mert a kompetenciateszteken (akkor még volt 4.-ben) nem értek el jó eredményt

Kné A. Anikó Éva, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Az alábbi felsorolásban vastagon jelölöm azokat a tételket, amik véleményem szerint a jelenlegi magyar iskolarendszer tehetséggondozó tevékenységében általánosságban jól működik.

Tehetségazonosítás

A pedagógus kompetencia körébe tartozó tesztek:

- **Dávid Mária és munkatársai: Pedagógiai megfigyelési szempontsor.**
- „Nebraskai Csillagos Éjszaka” szempontsor tehetségigéreték felismeréséhez pedagógusok és szülők részére (óvodás kortól alkalmazható).
- Turmezezné-féle szempontsor: zenei tehetségek kisgyerekkori kereséséhez, felismeréséhez (óvodás kortól alkalmazható).
- Speciális képességek becslésére szolgáló szempontsor, másnéven Érdeklődési kört felmérő szempontsor (Forrás: Tóth László: *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*).
- Iskolai motiváció kérdőív (Forrás: Kozéki Béla és Entwistle).
- Tóth-féle Kreativitás Becslő Skála (TKBS) (Forrás: Tóth László: *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*).

A tehetséges tanulók megfigyelése során nyerhető a legtöbb és legfontosabb információ.

Tehetségfejlesztés

Tanítási órákon:

- a differenciált osztálymunka
- a differenciáláshoz, öndifferenciáláshoz jó gyakorlat a Bloom-féle taxonómiák alkalmazása.
- **páros és csoportmunka**
- egyénre szabott fejlesztés (egyéni fejlesztési tervek készítésére épülve)
- **emelt szintű oktatás** (pl. matematika, idegen nyelv, stb.)
- **csoportbontás-nívócsoport**, pl. matematika, nyelvi, informatika és technikaórákon
- kooperatív tanulási technikák alkalmazása
- **projektoktatás** és
- egyéb élménypedagógiai módszerek
- kompetenciaalapú oktatási módszerek
- élménypedagógiai módszerek
- tanulói prezentációk
- IKT-eszközök alkalmazása

Tanórán kívüli tevékenységekben:

- **délutáni foglalkozások**
- **szakkörök, sportkör**
- tehetséggondozó műhelyek
- projektek, tehetségnapok
- **könyvtári foglalkozások**
- **versenyekre való felkészítések**
- **levelezős tanulmányi versenyek feladatainak megoldása**
- mentorprogram

Jó gyakorlat:

Hubay Jenő Zeneiskola és Alapfokú Művészeti Iskola (Akkreditált Kiváló Tehetségpont) Sokszínű tehetség programja: <http://hubayzeneiskola.hu/tehetsegpont/sokszinu-tehetseg/>
Messzehangzó Tehetség Alapítvány <http://messzehangzo.hu/>

F. Márta, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

„Tantárgygondozói (informatika)”; „Intézményfejlesztés” és „Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló nevelésének, oktatásának segítése” szakterületű szaktanácsadó mesterpedagógus, tehetségfejlesztési szakértő vagyok. Intézményem a BGSZC Belvárosi Gazdasági Szakgimnáziuma¹⁷ térségi szintű akkreditált kiváló minősítésű Tehetségpontját vezetem, és mentor tehetségsegítő tanács címet nyert tematikus területű ISZE Tehetségsegítő Tanács¹⁸ titkáráként a tanács tehetséggondozó munkáját koordinálom.

Eredményesen működő szervezeti szintű módszerek és eszközök kérdéskörben ennek a két szervezetnek egy-egy jó gyakorlatát mutatom be.

Jó gyakorlat:

FÜLÖP Márta Marianna (2014). Alkalmazói szoftverek és táblajátékok a tanulás támogatásában. In POLONKAI Mária (összeállította): *Gazdagító programok jó gyakorlatai*, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, pp. 15–38. <http://tehetseg.hu/konyv/gazdagito-programparok-jo-gyakorlatai>

FÜLÖP Márta Marianna: „Alulteljesítő tehetségesekért – tanári műhely” küldetése, *e-Inspiráció* folyóirat, 17. évfolyam, 2010. *TEHETSÉG* különszámban 3–7. oldal.

N. Ildikó Mária, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Szervezeti szinten egyrészt a már említett alapos szakmai ütemterv alapján működte-tett tehetségműhelyek funkcionálnak eredményesen, másrészt széles körű és hosszú távú produktív tehetséggondozói munka egy-egy iskola esetében olyan szervezeti egység/ek létrehozásával valósulhat meg, ami célzottan támogatja a tehetséges tanulókat. Ilyen szervezeti egységek pl. az intézmények erre a célra alapított alapítványai, illetve a Tehetségsegítő Tanácsok. Ezek a szervezetek anyagi dotációval is segíthetik a tehetséges, de hátrányos helyzetű gyermekek képességfejlesztését, támogathatják egyéni útjait. A támogatást pályázat útján nyerhetik el a gyermekek adott feltételeknek megfelelően. Több esetben a tanulók iskolai előmenetele és a közösségi munkában való részvétele is döntő lehet. Ezeket az intézmény sajátosságaira alapozva szabályozza a kuratórium. Speciális, komplex programok szervezése és megtartása a kiemelt figyelmet igénylő tanulók részére tanórán és iskolán kívül is megvalósul. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy ezekre a tevékenységekre nem jellemző a folytonosság, csupán egy-egy témahétre, megadott időkeretben egy-egy projekt feldolgozása történik, a tehetséggondozás nem a kontinuitás jegyében zajlik. Ehhez kapcsolódóan a Tehetségpont iskolák jó gyakorlatai közé tartoznak azok a programok, amelyek több projekt feldolgozását vállalják az egész tanév során, munkatervben rögzítik azt, megfelelően a tehetséggondozás feltételeinek. Talán itt említhetjük meg egy úgynevezett mentorhálózat kiépítését is egy-egy iskola, esetleg iskolák, egyéb szervezetek közötti kapcsolatrendszerben, ahol a tehetséges gyermeket egyéni útján támogatja, és végig kíséri egy-egy mentor, megadva számára minden olyan lehetőséget, amit egyedül nem tud elérni. Ez a hazai iskolákban tapasztalatom szerint kevésbé működőképes.

¹⁷ www.belvarosikepzo.hu

¹⁸ <http://tehetseg.hu/tehetsegsegito-tanacs/tt-780-002-564>
www.isze.hu

3. Az Ön tapasztalatai szerint milyen a tehetségbarát, modern tanulási környezet? (Tudna említeni konkrét jó gyakorlatot is?)

G. Gyöngyi, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Számomra az emberi tényezők meghatározóbbak a tárgyi feltételeknél. A legfontosabb, hogy a pedagógus el tudja fogadni (szeresse) a tanulót, bizalomteli légkörben dolgozzanak, a problémamegoldásban egyenrangúság legyen.

L. Ágnes, alsó tagozatos tanító, felzárkóztató-tehetséggondozó munkakör 25 éve

- Kevesebb kötött, csoportos tevékenység, nagyobb arányban saját képesség szerinti foglalkozás.
- Legyen segítő, jó tankönyv, jó háttéranyagok, továbbszerkeszthető formában (jelenleg vagy fizetős, vagy a letölthető nem szerkeszthető).
- Vannak tehetséggondozó feladatgyűjtemények, de nem elég.

A tehetségbarát iskola jellemzői

- Van tehetséggondozó programjuk, ami a pedagógiai programban részletesen kidolgozott.
- A kiemelten tehetséges tanulók hatékony fejlesztéséhez egyéni fejlesztési programot vagy tervet készítenek.
- A kiemelten tehetséges tanulók számára egyéni fejlesztő foglalkozásokat tartanak.
- A gyerekek egyéni problémáira érzékenyek.
- A gyermek egész személyiségét fejlesztik.
- A pedagógusok, főként az osztályfőnökök kiemelt hangsúlyt fektetnek a szociális kompetenciák fejlesztésére (önértékelés, pozitív énkép, közösségi érzület).
- Rendszerjellegű komplex tehetségazonosítást végeznek.
- Van tehetséggondozó munkaközösségük.
- Az iskola szervezeti kultúráját a kreatív klíma jellemzi (a portás és a konyhás néni is kedves és segítőkész).
- A pedagógusok többsége rendelkezik a tehetséggondozással kapcsolatos elméleti szaktudással.
- Van az intézménynek pszichológusa.
- A pedagógusok motiváltak.
- Hatékony és változatos a tanórai és tanórán kívüli differenciálás.
- Változatos formában alkalmazzák az élménypedagógiai módszereket.
- Az IKT-eszközöket és a digitális tananyagot hatékonyan alkalmazzák.
- Van tehetségtanácsadó szolgáltatás.
- A szülőket bevonják az iskolai programokba.
- A szülőket bevonják a tehetséggondozó tevékenységbe.
- A tanulók érdeklődési körének megfelelő tehetséggondozó szakköröket szerveznek.
- A tanulók versenyfelkészítésére nagy hangsúlyt fektetnek.
- Élnek a levelezős versenyek lehetőségével.
- Versenyeket szerveznek.
- Az intézmény tagja a Tehetséghálózatnak.
- Igénybe veszik a hozzájuk tartozó pedagógiai szakszolgálat tehetségazonosító tevékenységét.

- Figyelemmel kísérik a pályázati lehetőségeket, és pályáznak.
- Táborokat szerveznek.
- A szabadidős tevékenységeket a tanulók érdeklődési körének megfelelően tervezik és szervezik.
- Az intézmény vezetősége és pedagógusai nyitottak az új információ befogadására, rendszeresen részt vesznek szakmai fórumokon, konferenciákon, műhelyfoglalkozásokon.
- Az iskola dekorációja esztétikus és barátságos.

Jó gyakorlat:

Hubay Jenő Zeneiskola és Alapfokú Művészeti Iskola (Akkreditált Kiváló Tehetségpont Sokszínű tehetség programja: <http://hubayzeneiskola.hu/tehetsegpont/sokszinu-tehetseg/>)

Az Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet többször elnyert iskolák, intézmények, alapítványok.

F. Márta, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Tapasztalatom szerint, a tehetségbarát, modern tanulási környezet infokommunikációnak akadálymentes, így egyenlő esélyű hozzáférést biztosít a tanuláshoz minden diák számára. Lehetővé teszi a szabályos- és szabálytalanul jelentkező tehetség megmutatkozását is, egyaránt kedvez a sikeres- és a jó képességeikhez mérten, tartós módon alulteljesítő tehetség megmutatkozásának is.

A tehetségbarát tanulási környezet a tanulók érdeklődésére és motivációjára épít. A pedagógusok igyekeznek feltárni minden diák egyéni érdeklődési profilját és erősségeit. A feltárt erősségekre építve töreksenek az erős oldal megerősítésére és fejlesztendő oldal felzárkóztatására. Fontos szerepet kap a személyiség fejlesztése is.

A tehetségbarát tanulási környezet a tehetséggondozást és felzárkóztatást egységben kezeli. Lehetőséget ad a differenciálásra és az öndifferenciálásra, az egyéni tanulási utak kialakítására és követésére.

N. Ildikó Mária, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

A tehetségbarát, modern tanulási környezet megfogalmazás sajnos nagyon kevés iskolára jellemző. A hagyományos tanítás-tanulási struktúrától való elszakadás és a mai kor nyújtotta lehetőségek rugalmas alkalmazása nem általános még a hazai intézmények körében. A 21. század digitális világa a gyermekekre elsődlegesen hat, az ingerek mennyiségére érzékenyen reagálnak. Erre a tényre alapozva kellene a gyermekek tanulási stratégiáját igazítani. Elsősorban olyan ösztönző pedagógiai környezetet létrehozni számukra, ahol a felfedezés és az ezáltal kapott élményekben elmerülve történik képességfejlesztésük, egyéni adottságuk kibontakoztatása, ahol motiválttá válnak, szabadon alkothatnak, kreativitásuk érvényesül, és a technikai eszközök és módszerek széles választéka áll rendelkezésükre. Ahol természetes az önálló tanulás a saját, egyéni tempójukban, az önfejlesztés lehetősége, valamint ahol minden esetben a gyermekek igényére és kíváncsiságára épít a pedagógus. A különböző munkaformák, a csoportmunka és kooperatív struktúrák szintén legyenek mindennaposak és magától értetődők. A tehetségbarát, modern pedagógiai környezet magában foglalja azt is, hogy a gyermekek érdeklődés szerint, fejlődési igényükhöz, különböző nehézségű feladatok sokaságával, a

lehetőségekhez mértén dolgoznak fel egymásra épülő témákat. Cselekedve, kreatívan, a játékosság elvére alapozva sajátítják el az ismereteket, ahol a problémamegoldó képességük kerül előtérbe.

4. Milyen problémákkal és ötletekkel találkozik a tehetséggondozás terén?

G. Gyöngyi, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Van egy történetem: Az ismerősi körömben van egy fiú, aki Rákoskeresztúron jár gimnáziumba, és szabadidejében a Fazekasba jár robotépítő szakkörbe. Részes volt annak a csapatnak, amely Washingtonban megnyerte a Global Grand Challenge Award fődíját. Az iskolájában sokáig nem tudták, hogy a gyerek mivel foglalkozik a szabadidejében. Kérdeztem az apát, hogy a matematikatanár észrevette-e a gyerek kiemelkedő logikai képességét. Nem – volt a válasz. Egyébként erre a versenyre elég nehéz volt a szülőknek és a pedagógusoknak összegyűjteni az útiköltséget.

Problémának látom azt is, hogy abban a köznevelési intézményben, amelyik nem részese a Tehetségpontok hálózatának, nagyon esetlegesen működik a tehetséggondozás, ilyenkor főként az emberi tényezőkön múlik egy-egy gyerek helyzete, sorsa.

Továbbá, ahol a napi működéshez nincsenek meg a megfelelő feltételek, ott nehéz a kiemelkedőkre is koncentrálni, energiát fordítani. Sajnos most nincs a látókörömben jó gyakorlat, amiről be tudnék számolni.

L. Ágnes, alsó tagozatos tanító, felzárkóztató-tehetséggondozó munkakör 25 éve

- Projektszemlélet, projektekben oktatás jó lenne, de nem mernek a tanárok.
- Nem mernek tömbösíteni, pl. a szokásrendszer miatt.
- A pedagógusok óraszámát nehezebb lenne megszervezni, gyakrabban kellene órarend-módosítás.
- Október–március az az időszak, amikor intenzíven lehet a gyerekekkel „tanulni”.
- Év elején és végén lehetnének projektek, nem jó, ha év közben szakítja meg a tanulási menetet.
- Akadály még, hogy az SNI/BTM-es gyerekeken van a hangsúly, nekik jár külön fejlesztés, a tehetséges gyerekekkel foglalkozás nincs jutalmazva.

Kné A. Anikó Éva, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Problémák

- Kevés a tehetséggondozó szakember.
- Az intézmények tehetséggondozó tevékenysége ad hoc jellegű, nincs céltudatos, az oktatás–nevelés folyamatával összehangolt tehetséggondozó programjuk.
- A tehetségazonosítás nem rendszerjellegű.
- Az intézmények többsége a problémás tanulók kapcsán veszi igénybe a pedagógiai szakszolgálat szaktudását, a kiemelten tehetséges tanulók képességprofiljáról csak ritka esetben kérnek szakvéleményt (pszichológus kompetencia).
- Kevés intézménynek van pszichológusa, vagy kevés a tehetséges tanulókra fordítható kapacitása.
- Az intézmény nem rendelkezik a pályázatíráshoz szükséges kompetenciával, ezért nem pályázik.
- Tehetségtanácsadás kevés intézményben működik.
- Kevés a tehetséggondozásra fordítható státusz és munkaidő.

Ötletek:

- A pedagógus alapképzésbe a tehetséggondozással kapcsolatos elméleti ismeretek bővítése.
- Több gyakorlatiasabb továbbképzés (tehetséggondozó programok és egyéni fejlesztési tervek készítése, tanórai differenciálás, élménypedagógiai módszerek alkalmazhatósága stb.).
- A tanórai differenciálásra jó gyakorlatok kidolgozása, pl. hogyan építhetők be a tantárgyak ismerettartalmának oktatási folyamatába a Bloom-féle taxonómia?
- Egységes, a tehetségazonosításra alkalmas, a pedagógus kompetenciájának megfelelő tesztek, kérdőívek bevezetése, pl. Dávid Mária-féle pedagógiai szempontsor.
- Pályázatírással kapcsolatos továbbképzés.
- A tehetséggondozás terén jó gyakorlattal bíró intézmények, alapítványok tevékenységének bemutatása.

F. Márta, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

- A tehetség szűk körű, egysíkú értelmezése – Tehetséggondozás és felzárkóztatás egységben kezelése.
- Minden tehetséges diákot megtalálunk? – Tehetségvesztés elkerülése.
- Hogyan azonosítsuk a tehetségeket? – Címkezés elkerülése.
- A tehetségesek ellátásában mi legyen az elsődleges szempont? – Kiegészítés elkerülése.

N. Ildikó Mária, tehetséggondozással foglalkozó szaktanácsadó

Általános probléma a nem Tehetségpont iskoláknál a tehetséggondozás témakörének NEM alapos ismerete, módszertani hiányosságok, a digitális eszközök alkalmazásának nem vagy nem megfelelő használata (még a megfelelő tárgyi eszközzel rendelkező iskolák esetében is). Többnyire a tanórákon a frontális oktatást részesítik előnybe, kissé mereven ragaszkodva a kerettanterv teljesítéséhez, így az egyéni odafigyelés, a differenciálás, az igazi tehetséggondozás elmarad. Nagyon sok esetben a tanulmányi versenyekre hegyezik ki a tehetséggondozást, ami korántsem egyezik meg az igazi tehetségfejlesztéssel. Jellemzően akadnak gyermekek ebben a körben, akiknek idejét a versenyekre való felkészülés teszi ki, mellőzve a már fent említett tehetséggondozáshoz tartozó módszertant. Bár jól teljesítenek, de nem feltétlenül irányul figyelem a valódi képességfejlesztésre. Az utóbbi időben többnyire előtérbe került az úgynevezett „kettős különlegességű” gyermekek helyzete, amit az intézmények nem vagy nehezen tudnak kezelni. Ezek a gyermekek „problémás gyermek”-ként kerülnek be a szakszolgálati rendszerbe, különböző címkékkal ellátva, fókuszálva a gyermek gyenge oldalára, ami kudarcok sokaságát gördíti a gyermek elé. A szakszolgálati ellátásba felvett tanulók nagy többségéről azonban kiderül, hogy az erős oldaluk, az a pozitívum, ami igazán jellemzi őket, háttérbe szorul, és a diagnosztikai vizsgálatok eredménye sem ad okot speciális fejlesztésre. Ilyenkor kerül a tehetséggondozó koordinátor látókörébe a gyermek, és indul el a szülő és pedagógus együttműködésére kezdeményezett komolyabb kapcsolattartás, szakemberek bevonásával. Sokszor azonban megakad a folyamat, amikor a pedagógus koncepciója és a szülő, gyermek egyéni igénye nem találkozik. Egyre jellemzőbb az is, hogy a szülő nem beavatva az iskolát, a pedagógust, külső alternatívákban gondolkodik, és gyermekét költségtérítéses tehetséggondozó foglalkozásokra viszi,

hisz nem látja, nem tapasztalja az iskola tehetségfejlesztő tevékenységét. Összegezve: az intézményi tehetséggondozás a törvényi szabályozás ellenére nem működik hatékonyan az általános iskolák többségében. A pedagógusok speciális ismeretek hiányában nehezen boldogulnak a mindennapokban, így sok gyermek tehetségére nem derül fény. Természetesen vannak elhivatott pedagógusok, akik szakmai tudásuk további gyarapításával igyekeznek naponta helytállni, és a tehetséges gyermekeket egyéni útjaikon támogatni. A Tehetségpont intézményeknél a kötelező kritériumrendszer szerint alapsabb pedagógiai munka folyik, a pedagógusok képzetesebbek tehetséggondozás témakörében. Ezeknek az intézményeknek a tevékenységét nem szerencsés összehasonlítani a nem a Tehetségpont szempontjai szerint működő iskolákkal.

8. sz. melléklet: Vezetői kérdőív

T3

Max 3 válasz kódolandó minden sorban

t3_A...

- 0- nem releváns, nem besorolható
- 1- tanórai
- 2- tanórán kívüli (szabadidős program, tábor, szakkör, projekt, tehetségműhely, művészeti iskola, erdei iskola, kirándulás, különórák)
- 3- verseny

t3_B...

- 0- nem releváns, nem besorolható
- 1- tanulót érintő (különórák)
- 2- pedagógust érintő (képzés, továbbképzés, műhely, együttműködő projekt)
- 3- szervezeti (tehetségpont, tagozat, szakindítás, nívócsoport)
- 4- tárgyi fejlesztés

t3_C...nem

- 0- nem releváns, nem besorolható
- 1- művészeti (zene, vizuális, kézműves)
- 2- mozgás, tánc, testnevelés, sport
- 3- IKT, robotika
- 4- matek, természettudomány
- 5- idegen nyelv
- 6- anyanyelv, színház
- 7- HH, SNI, autizmus
- 8- új módszerek, tanulásszervezés (tanulási, értékelési, táblajáték, KIP, nívócsoport)
- 9- tanári együttműködés, mentorálás, osztályfőnök
- 10- mérés
- 11- szakmai tárgyak

t3_inno_...

- 0- nem releváns, nem besorolható
- 1- termékinnováció
- 2- szervezetinnováció
- 3- folyamatinnováció
- 4- marketinginnováció

T4_O_volt-e

- 0- nem releváns, nem besorolható, nem volt
- 1- volt

t4_...

- 1- versenyeredmény, versenyre jelentkezés
- 2- tanulói tanulmányi eredmény, kompetenciajavulás (HH is)
- 3- módszertani bővülés, színesedés
- 4- szélesedő tevékenység-kínálat
- 5- az iskola presztízse javul minden nézőpontból (bővülő létszám, mások jönnek tanulni)
- 6- javuló szervezeti működés a tehetséggondozás terén
- 7- légkör, együttműködés, közösségjavulás
- 8- tanárok tanulása
- 9- egyéb

